

Kwartalnik Prawno Kryminalistyczny



KPK 3 (28) 2016

ISSN 2080-5810





Kwartalnik Prawno-Kryminalistyczny Szkoły Policji w Pile

Adres redakcji:

64-920 Pila, pl. Staszica 7
tel. 67 352 2555; fax 67 352 2599
www.pila.szkolapolicji.gov.pl

Łączność z czytelnikami:

sekretariat@sppila.policja.gov.pl

Redaktor naczelny:

insp. Roman Sobczak

Zastępcy redaktora naczelnego

insp. Mariusz Wiatr
insp. Roman Gryczka

Sekretarz redakcji:

mł. insp. Krzysztof Opaliński

Zespół redakcyjny:

insp. w st. spocz. Roman Wojtuszek
mł. insp. Marzena Brzozowska
podinsp. Wojciech Thiel
podinsp. Leszek Koźmiński
podinsp. Jacek Czechowski
podkom. Hanna Bigielmajer
dr Piotr Józwiak

Redakcja językowa i skład:

Waldemar Hałuja

Projekt okładki:

Waldemar Hałuja

Nakład:

200 egz.

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo skrótów i opracowania redakcyjnego tekstów, przyjętych do druku oraz prawo nieodpłatnego publikowania listów.

Redakcja zastrzega sobie również możliwość nieodpłatnego wykorzystania publikowanych materiałów na stronie internetowej Szkoły Policji w Pile.

Kwartalnik wydawany jest przez:

Szkołę Policji w Pile

W numerze

Paulina Politowska

Inspektor Roman Sobczak nowym Komendantem Szkoły 3

Zbigniew Fijałek

Przestępczość farmaceutyczna – globalny problem XXI wieku 4

Dariusz Najmoła, Krzysztof Liszewski

Eksport - import równoległy a odwrócony łańcuch dystrybucji leków 15

Eric Rheims, Piotr Woźniak, Dominika Zawadka

Przestępstwo sprowadzenia stanu powszechnie niebezpiecznego dla życia lub zdrowia poprzez obrót środkami farmaceutycznymi niewiadomego (nielegalnego?) pochodzenia 26

Grzegorz Brzuskowski

Współpraca grupy Sanofi z organami ścigania, ochrona zdrowia i życia pacjentów 30

Tomasz Safjański

Sposoby ustalania zagranicą mienia związanego z przestępczością narkotykową – aspekt działań policyjnych 32

Krzysztof Janoszka

Prawne i społeczno-kryminologiczne aspekty handlu dziećmi 41

Marcin Bednarczyk

Przemoc seksualna, czynniki podejmowania ryzykownych zachowań seksualnych pod wpływem alkoholu 44

Katarzyna Czaplicka

Skala zagrożenia przestępczością przeciwko dobrom kultury w Polsce w 2015 roku, efektywność działań Policji 52

Adriana Niemczuk-Gorgoń

Prawo do odmowy składania zeznań w postępowaniu przygotowawczym 62

Hanna Bigielmajer

Oszustwa kredytowe a pracownik banku 74

Zbigniew Wlazło

Piórem i ołówkiem 84

Z biblioteczki policjanta służby kryminalnej 88

Z życia Szkoły 89

Inspektor Roman Sobczak nowym Komendantem Szkoły

Na mocy rozkazu personalnego, wydanego przez Komendanta Głównego Policji nadinsp. dr. Jarosława Szymczyka, z dniem 9 czerwca 2016 r. stanowisko Komendanta Szkoły Policji w Pile objął insp. Roman Sobczak.

Uroczystość mianowania nowego Komendanta odbyła się w obecności Zastępcy Komendanta Głównego Policji insp. Andrzeja Szymczyka podczas uroczystej zbiórki kadry kierowniczej Szkoły. Na uroczystości obecni byli również zaproszeni goście: Starosta Piłski Eligiusz Komarowski, Prezydent Miasta Piły Piotr Głowski, ksiądz Władysław Nowicki, komendanci i zastępcy komendantów wojewódzkich Policji ds. kryminalnych, Prorektor ds. zasobów ludzkich i kształcenia ustawicznego Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski.

Komendant Roman Sobczak służbę w Policji rozpoczął w 1990 roku. Od tego momentu związany był z garnizonem świętokrzyskim. Swoją służbę rozpoczął w Komisariacie Policji w Nowym Korczynie, a następnie w Komendzie Rejonowej Policji w Busku-Zdroju. Od 16



lat kontynuuje służbę obejmując stanowiska kierownicze, poczynając od naczelnika Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Rejonowej Policji, a później komendanta powiatowego Policji w Busku-Zdroju, poprzez zastępcę komendanta wojewódzkiego i pierwszego zastępcę komendanta wojewódzkiego Policji w Kielcach.

Paulina Politowska



Zbigniew Fijalek

Profesor zwyczajny w Zakładzie Bioanalizy i Analizy Leków
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

PRZESTĘPCZOŚĆ FARMACEUTYCZNA – GLOBALNY PROBLEM XXI WIEKU

Przestępczość farmaceutyczna, postrzegana głównie jako fałszowanie leków jest tak stara jak historia medycyny. Stanowi ona jeden z elementów działalności przestępczej związanej z fałszowaniem różnych produktów, przy czym zorganizowane zwalczanie tego procederu stało się istotne dopiero w latach 80. XX wieku, gdy rynek przekształcił się w rynek konsumenta, a następnie na początku XXI wieku gdy nastąpiła znaczna liberalizacja handlu międzynarodowego i wzrosła rola Chin jako „światowej fabryki wszystkiego”.

Proceder fałszowania leków i związane z nim poważne zagrożenia dla zdrowia i życia pacjentów przedstawiono po raz pierwszy dopiero w 1985 roku na międzynarodowej konferencji w Afryce, a następnie w 1988 roku Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) ogłosiła pierwszą rezolucję dotyczącą zwalczania tego problemu. W ciągu ostatniej dekady, narastające problemy dla zdrowia publicznego ze strony leków sfalszowanych, nielegalnych i substandardowych stawały się coraz bardziej oczywiste, powodując znaczny wzrost zachorowalności i śmiertelności oraz wyraźne zmniejszenie skuteczności opieki medycznej, szczególnie w krajach rozwijających się. Mając na względzie globalny wymiar tego problemu, „Deklaracja Rzymska” z 2006 roku zobowiązała WHO i Radę Europy do ustanowienia międzynarodowej grupy IMPACT (*International Medical Products Anti Counterfeiting Taskforce*) powołanej do walki z fałszowaniem produktów leczniczych, zrzeszającej instytucje rządowe, pozarządowe i międzynarodowe w celu propagowania społecznej informacji wśród pacjentów, organizacji i innych

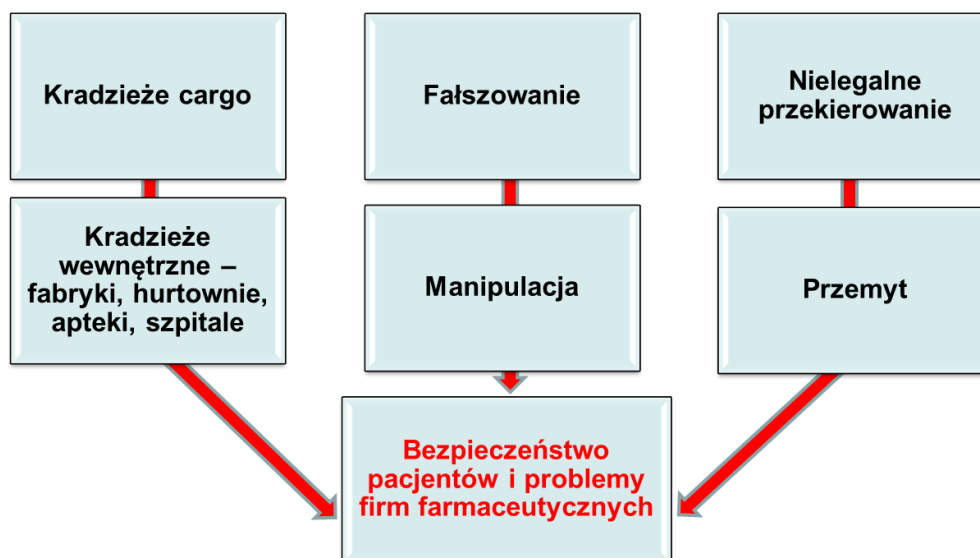
podmiotów, oraz przygotowania podstaw prawnych i utworzenia mechanizmów współpracy w zwalczaniu procederu fałszowania leków. Niestety z przyczyn formalnych grupa ta po kilku latach przestała praktycznie funkcjonować.

Przestępczość farmaceutyczna

Przestępczość farmaceutyczna (kradzieże, fałszowanie, nielegalne przekierowanie i nielegalne rozprowadzanie produktów medycznych) to gwałtownie narastające problemy współczesnego zglobalizowanego świata. Określenie prawdziwej skali tego zjawiska utrudnia wiele czynników takich jak np.: problemy nomenklaturowe, niejednolite uregulowania prawne, czy brak identyfikowania i rejestrowania zdarzeń medycznych związanych z zastosowaniem sfalszowanych produktów. Obecnie procederem tym zajmują się głównie zorganizowane grupy przestępcze, które skutecznie utrudniają wykrywalność, zmieniając w coraz bardziej wyrafinowany sposób *modus operandi* działania sieci przestępczych. Rejestrują one nieistniejące firmy produkcyjne i transportowe, stanowiące zasłonę dla ich rzeczywistej działalności. Używają sfalszowanych dokumentów, aby uzyskać dostęp do istotnych surowców farmaceutycznych czy urządzeń, w celu wyprodukowania sfalszowanych wyrobów i opakowań, a następnie wprowadzenia ich na wybrany rynek lub do legalnej sieci dystrybucji. Wykorzystują przy tym wszelkie osłabienia czujności służb granicznych, policji i inspekcji farmaceutycznej. Wszystkie te przestępcze działania powodują znaczne trudności w wykrywaniu i podawaniu do publicznej wiadomości realnych informacji

o lekach nielegalnych i sfałszowanych. Ponadto firmy farmaceutyczne niechętnie dzielą się informacjami o swoich problemach związanych z przestępczością farmaceutyczną i najczęściej prowadzą własne dochodzenia, nie przekazując pełnych informacji instytucjom państwowym odpo-

wiedzialnym za bezpieczeństwo zdrowia publicznego i skuteczność farmakoterapii. Nie ostrzegają pacjentów, inspekcji farmaceutycznej czy policji - z obawy, że odbije się to niekorzystnie na sprzedaży ich produktów i wygeneruje dodatkowe straty finansowe.



Ryc. 1. Rodzaje przestępczości farmaceutycznej.

Kradzieże cargo

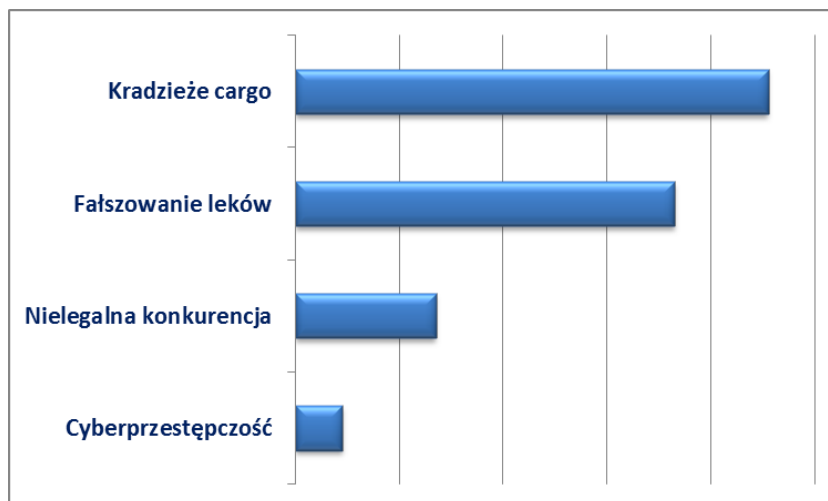
W ostatnich latach w Europie obserwowany jest wyraźny wzrost liczby kradzieży dużych ładunków (cargo) z transportów i z magazynów, jak również wartości skradzionych towarów i całkowitych strat ponoszonych przez ich właścicieli. Są to najczęściej wyrafinowane przestępstwa, związane głównie z „nadarzającą się okazją”, przy czym przestępcy są coraz lepiej zorganizowani i częściej wybierają produkty o wysokiej wartości, takie jak elektronika, papierosy, żywność i napoje czy produkty farmaceutyczne. Podczas kradzieży stosują broń i nowoczesne technologie (np. zagłuszanie), a skradzione produkty są następnie rozprowadzane nielegalnymi międzynarodowymi kanałami do sąsiednich krajów, a nawet na inne kontynenty.

Prawdziwa skala wszystkich kradzieży ładunków w Europie jest bardzo trudna do określenia, gdyż branża transportowa, producenci i organy ścigania nie używają żadnych standardowych metod do ich rejestracji. Na przykład, niektóre organy ścigania i władze publiczne traktują kradzież ładunku jako "kradzież z pojazdu silnikowego" lub po prostu "kradzież". W tych przypadkach, kradzieże ładunków stają się nie do odróżnienia od kradzieży przedmiotów osobistych czy pojazdów i nie ma wiarygodnych danych dotyczących kradzieży cargo. W niektórych krajach, nie ma nawet oficjalnych statystyk związanych z rodzajami przewożonych ładunków (dotyczy to głównie krajów Europy Środkowej i Wschodniej).

Kradzieże leków

Kradzieże dużych transportów leków (cargo) w europejskim farmaceutycznym łańcuchu dystrybucji klasyfikowane są obecnie przez firmy farmaceutyczne jako główne źródło strat finansowych (na drugim miejscu podawane są straty spowodowane fałszowaniem leków). Dotyczą one zarówno napadów, jak i kradzieży ładun-

ków z przyczep na niezabezpieczonych parkingach. W całym regionie Europy, Bliskiego Wschodu i Afryki (*Europe, Middle East, and Africa, EMEA*) 75% wszystkich kradzieży farmaceutycznych występuje podczas transportu drogowego. Nie jest to zaskakujące, ponieważ transporty kolejowy i morski (20%) oraz lotniczy (5%) są łatwiejsze do nadzorowania i kontrolowania.



Ryc. 2. Główne zagrożenia dla firm farmaceutycznych w europejskim łańcuchu dostaw (wg *Pharmaceutical Cargo Theft in Europe*, FWI, 2015).



Ryc. 3. Najczęstsze rodzaje kradzieży leków w EMEA (wg *Pharmaceutical Cargo Theft in Europe*, FWI, 2015).

Lokalizacje geograficzne, które obecnie uznawane są za najbardziej niebezpieczne to przede wszystkim południe Włoch, a następnie Niemcy, Rosja, Wielka Brytania, Francja, Rumunia, Ukraina i Grecja. Według raportu *FreightWatch International (Pharmaceutical Cargo Theft in Europe, 2015)*, kradzieże farmaceutyczne stanowią we Włoszech aż 9% wszystkich zarejestrowanych przypadków kradzieży ładunków w roku 2014. Jest to dziewięć razy więcej niż średnia (1%) zarejestrowana w całym regionie EMEA. Za kradzieże te odpowiadają głównie zorganizowane siatki przestępcze, związane z lokalnymi organizacjami mafijnymi, takimi jak *Sacra Corona Unita (Apulia)*, *Camorra (Campania)* i *Ndrangheta (Lombardia)*.

W 2014 roku szacowana wartość wszystkich skradzionych towarów na drogach europejskich wynosiła ok. 11,5 mld € (wzrost o 41% w stosunku do roku 2007), co oznacza, że wartość skradzionych leków wynosiła ok. 115 mln €. Jednak SCIC (*International Supply Chain Intelligence Center - Cargo Crime Intelligence*) uważa, że liczby te są rażąco zaniżone, co może prowadzić do poczucia fałszywego bezpieczeństwa. Szczególnie, iż ta kategoria produktów jest wyjątkowo atrakcyjna dla wyrafinowanych przestępców, ze względu na ogromne zyski uzyskiwane z odsprzedaży farmaceutyków za pomocą nielegalnych kanałów dystrybucji. Szacunki te nie obej-

mują również wysokiej liczby włamań i kradzieży w magazynach firm farmaceutycznych, hurtowniach, aptekach i szpitalach, które mogą stanowić około 22% wszystkich incydentów rejestrowanych rocznie

FWI (*FreightWatch International*) szacuje, że w 2015 roku w przypadku leków średnia wartość strat bezpośrednich na incydent wynosiła około 200 tys. €, a suma strat bezpośrednich i pośrednich ok. 550 tys. € (średnio 6 dużych incydentów rocznie na firmę farmaceutyczną w ostatnich trzech latach).

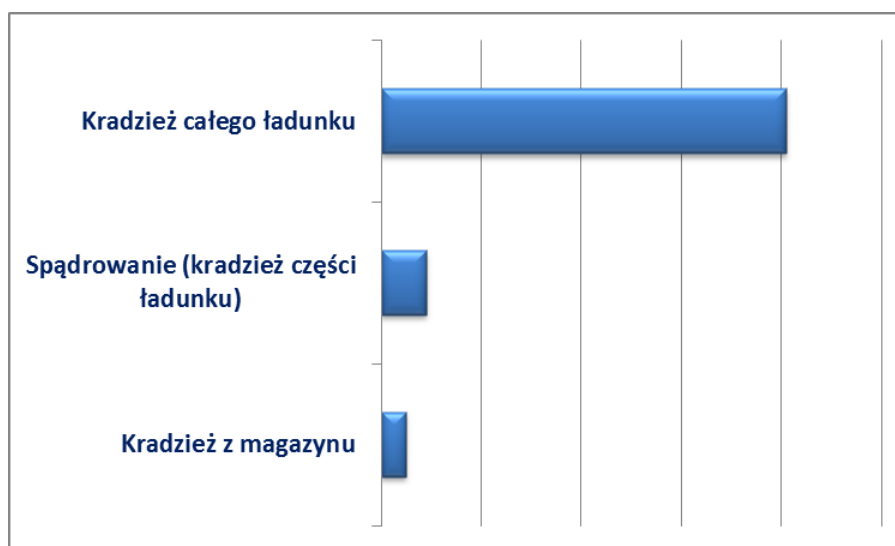
Walka z kradzieżami ładunków zawierających produkty medyczne staje się coraz trudniejsza. Złodzieje cargo posługują się obecnie najnowocześniejszą technologią, np. używają drukarek 3D do produkcji fałszywych plomb bezpieczeństwa, tak aby ukryć maksymalnie długo sam fakt kradzieży towaru z kontenerów. Sklonowane plomby, są nie do odróżnienia od oryginalnych, posiadają nawet autentyczne numery identyfikacyjne, przy czym do ich wytworzenia potrzeba mniej niż 10 min. (*Vigilant, TAPA, September 2015*). W związku z tym przygotowano zalecenia dla wytwórców i hurtowników, aby sprawdzać czy odcięte plomby zawierają autentyczny rdzeń ze stali nierdzewnej; zbierać i w odpowiedni sposób utylizować zużyte plomby, tak aby utrudnić przestępcom wcześniejsze przygotowanie ich kopii.



Ryc. 4. Oryginalne plomby bezpieczeństwa założone przez przewoźnika (a i b) i fałszywe plomby wydrukowane na drukarce 3D (wg. *Vigilant, TAPA, September 2015*).

W USA kradzieże leków stanowią aż 6% wszystkich kradzieży cargo – są one na ósmym miejscu, jeśli chodzi o rodzaj produktu i na drugim pod względem wartości skradzionego towaru. Średnia wartość

skradzionych leków w USA wynosiła 558 000 \$, co stanowi 151% wzrost w porównaniu z poprzednim okresem (wg *FWI SCIC U.S.- Cargo Theft Report 2015*).

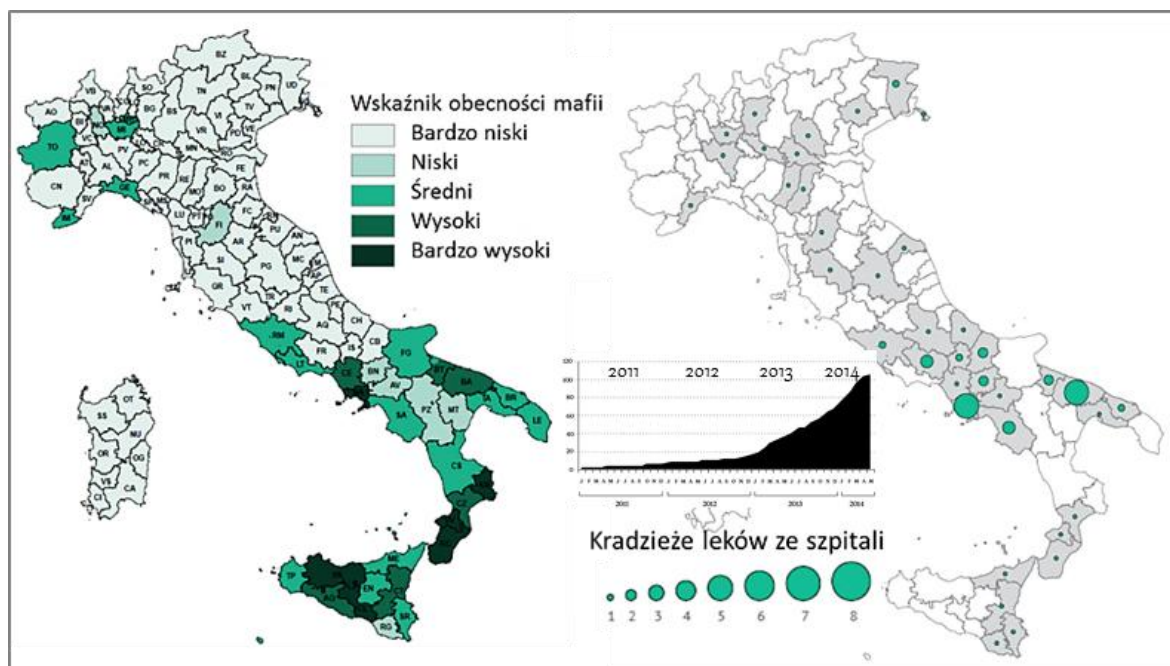


Ryc. 5. Najczęstsze rodzaje kradzieży leków w USA (wg *FWI SCIC U.S.- Cargo Theft Report 2015*).

Kradzieże leków z aptek i szpitali

W aptekach podczas drobnych kradzieży najczęściej kradzione są leki psychotropowe lub narkotyki, takie jak morfina czy fentanyl, np. w lipcu 2016 roku w Sudbury w Kanadzie skradziono z apteki cały zapas leków zawierających substancje kontrolowane. Liczba takich kradzieży na świecie wzrasta z roku na rok, przy czym brak jest statystyk pozwalających na określenie pełnej skali tego procederu. Znacznie większe zagrożenie dla zdrowia publicznego stanowią jednak kradzieże dużych ilości

leków, za które odpowiedzialne są zorganizowane grupy przestępcze. W marcu 2014 i 2015 roku Transcrime (*Joint Research Center on Transnational Crime*) opublikował dwa raporty, opisujące skalę tego problemu (*The theft of medicines from Italian hospitals, 2014 & 2015*). Z rozmieszczenia geograficznego wykrytych kradzieży wynika, że odpowiadają za nie głównie zorganizowane siatki przestępcze, związane z lokalnymi organizacjami mafijnymi, podobnie jak za kradzieże cargo.



Ryc. 6. Kradzieże leków ze szpitali we Włoszech w latach 2011-2014 i wskaźnik obecności mafii w poszczególnych regionach (wg *Transcrime Research in Brief – 02. The theft of medicines from Italian hospitals, 2015*).

Biorąc pod uwagę rodzaje kradzionych leków, głównie drogich leków onkologicznych, przeciwreumatycznych i immunosupresyjnych, całkowicie refundowanych przez włoski NHS (*National Health Service*), produkty te mogą mieć dwa miejsca docelowe: sprzedaż nielegalna w innych krajach (np. Europa Wschodnia) lub „wypranie” i sprzedaż na legalnym rynku we Włoszech czy za granicą, a przede wszystkim w państwach o wyższym poziomie cen, np. w Niemczech. Do sprawnego funkcjonowania tego procederu, czyli do odbierania, transportu i sprzedaży skradzionych leków, niezbędne są skomplikowane sieci międzynarodowe, o wysokim poziomie organizacji, co sugeruje obecność wyspecjalizowanych grup przestępczych.

Zgodnie z obowiązującymi w prawie farmaceutycznym zasadami transportu i przechowywania, cała droga leków od wytwórcy do pacjenta wymaga zapewnienia i ciągłego rejestrowania odpowiednich warunków środowiskowych, a w tym przede wszystkim temperatury. Jeśli produkt leczniczy opuści na pewien czas legalną sieć

dystrybucji, może ulec rozkładowi, co związane jest z obniżeniem ilości substancji aktywnej terapeutycznie i powstaniem dużej ilości toksycznych zanieczyszczeń. Taki lek nie dość, że traci swoją skuteczność, to stanowi zagrożenie dla zdrowia i życia pacjenta. Tak więc, kradzieże leków prowadzące do ponownego wprowadzenia ich do legalnej lub nielegalnej sieci dystrybucji stanowią poważne przestępstwo.

Definicje leku nielegalnego i sfałszowanego

Trudności związane z właściwą oceną wpływu przestępczości farmaceutycznej na życie i zdrowie pacjentów oraz jej skutecznym zwalczaniem spowodowane są m.in. brakiem odpowiednich, jednolitych definicji, prawidłowo i jednoznacznie charakteryzujących produkty, które stanowią zagrożenie dla zdrowia publicznego.

Według WHO lek sfałszowany (*counterfeit medicine*) to: lek rozmyślnie i w celu wprowadzenia w błąd niewłaściwie oznakowany pod względem składu i/lub źródła pochodzenia. Falszowanie może

dotyczyć zarówno produktów oryginalnych, jak i generycznych, a fałszowane produkty mogą zawierać właściwe substancje aktywne, niewłaściwe substancje, brak substancji aktywnych, nieprawidłową ilość substancji aktywnych, lub posiadać sfalszowane opakowanie. W najnowszych dokumentach WHO stosuje termin SFFC (*spurious / falsely labeled / falsified / counterfeit medicine*) – lek nieprawdziwy / fałszywie oznakowany / sfalszowany / podrobiony.

Amerykańska Agencja ds. Żywności i Leków (*Food and Drug Administration, FDA*) definiuje lek sfalszowany (*counterfeit drug*) jako: lek, opakowanie albo etykieta, która bez zezwolenia zawiera znak towarowy, nazwę firmową, inne oznaczenie identyfikacyjne, wytłoczenie albo hasło producenta tego leku, przetwórcy, pakowacza albo dystrybutora innego niż osoba lub osoby, które faktycznie wyprodukowały, przetworzyły, opakowały albo dystrybuowały taki lek, i który tym samym został sfalszowany lub przedstawiony jako taki produkt albo został zapakowany lub rozprowadzony przez innego producenta leków, pakowacza, dystrybutora.

Sfalszowany produkt leczniczy (*falsified medicine*) zdefiniowany w prawodawstwie Unii Europejskiej (*Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/62/UE z dnia 8 czerwca 2011 r. zmieniająca dyrektywę 2001/83/WE w sprawie wspólnotowego kodeksu odnoszącego się do produktów leczniczych stosowanych u ludzi – w zakresie zapobiegania wprowadzaniu sfalszowanych produktów leczniczych do legalnego łańcucha dystrybucji*), to każdy produkt leczniczy, który został fałszywie przedstawiony w zakresie:

- a) tożsamości produktu, w tym jego opakowania i etykiety, nazwy lub składu w odniesieniu do jakichkolwiek składników, w tym substancji pomocniczych, oraz mocy tych składników;
- b) jego pochodzenia, w tym jego producenta, kraju wytworzenia, kraju pochodzenia lub posiadacza pozwolenia na dopuszczenie do obrotu; lub

- c) jego historii, w tym danych i dokumentów dotyczących wykorzystanych kanałów dystrybucji.

Za lek nielegalny uważa się lek, który nie został dopuszczony do obrotu na terenie danego kraju oraz lek, który został dopuszczony do obrotu na terenie danego kraju, ale jest sprzedawany w miejscach do tego nieuprawnionych.

Lek substandardowy (niespełniający wymagań specyfikacji; (*out of specification, OOS*) – według WHO to: produkt oryginalny wyprodukowany przez wytwórcę autoryzowanego przez Państwowe Organy Nadzoru nad Lekami (*NMRA – National Medicines Regulatory Authority*), który nie spełnia wymagań jakościowych określonych dla niego na podstawie standardów zgodnych z prawem danego kraju. Lek nielegalny to lek, który nie został dopuszczony do obrotu na terenie danego kraju oraz lek, który został dopuszczony do obrotu na terenie danego kraju, ale jest sprzedawany w miejscach do tego nieuprawnionych.

Podkreślić należy, że najstarsza (z 1992 roku) i najpowszechniej stosowana definicja produktu sfalszowanego opracowana przez WHO miała łączyć zarówno fakt naruszenia praw własności intelektualnej, jak i ochrony zdrowia publicznego. Skonstruowana w ten sposób, szeroka definicja uniemożliwia jednak precyzyjną klasyfikację produktów tego typu. W związku z tym, dyrektywa unijna z 2011 r. wprowadziła definicję, która miała „pozostawać bez uszczerbku dla naruszeń praw własności intelektualnej”.

Obecnie uważa się, że określenie „*counterfeit medicine*” to lek naruszający prawa własności intelektualnej i zarejestrowanego znaku towarowego, zaś „*falsified medicine*” to lek sfalszowany, zaprojektowany tak, aby imitować prawdziwy lek. Zgodnie z polskim tłumaczeniem dyrektywy 2011/62/UE do ang. „*counterfeit*”, stosować należy termin „podrobiony” a do ang. „*falsified*” „sfalszowany”.

Należy zwrócić uwagę, że powyższe definicje nie obejmują produktów substandardowych, które są fałszywie oznakowane, ale dokonano tego w sposób nieumyślny. Są one wytworzone legalnie przez producenta, ale posiadają niezamierzone przez niego wady jakościowe, które mogą być spowodowane brakiem odpowiednich systemów zapewnienia jakości czy stosowania Dobrych Praktyk Wytwarzania (*Good Manufacturing Practice, GMP*).

Czynniki sprzyjające fałszowaniu leków to:

- niskie koszty produkcji – stosowanie tańszych, gorszej jakości zamienników aktywnej substancji farmaceutycznej (*Active Pharmaceutical Ingredient, API*), bądź dodawanie mniejszej ilości lub nie dodawanie wcale. Nie jest potrzebne specjalistyczne pomieszczenie do ich produkcji; redukowane są także koszty związane z zapewnieniem jakości i stosowaniem standardów GMP;
- wysoka opłacalność przy niewielkim ryzyku – leki to produkty o wysokiej wartości dodanej, co uzasadnia ich wysoką cenę i determinuje popyt na nie. Niewielkie koszty produkcji sfalszowanych produktów medycznych i relatywnie niska punitivność prawa daje możliwość generowania ogromnych zysków (szacuje się, że 10-25 razy większych niż dochody z przemytu narkotyków);
- trudność wykrycia – leki sfalszowane, gdy przenikną do legalnej sieci dystrybucji, są podobne do oryginału i nie wzbudzają podejrzeń kupujących. Często stosowanie ich jest nieintencjonalne, nie zależy od decyzji pacjenta tylko wynika z realizacji zaleceń lekarza. Użytkownicy nie potrafią rozpoznać sfalszowanego produktu, a w przypadku poprawy stanu zdrowia pacjenta prawdopodobieństwo wszczęcia jakiegokolwiek dochodzenia jest znikome. Także pogorszenie stanu zdrowia czy wystąpienie działań niepożądanych bywa wyjaśniane postępowaniem choroby i rzadko kojarzone z zastosowaniem leku;
- brak wyraźnej woli politycznej i zaangażowania organów odpowiedzialnych w utworzenie i nadzorowanie rygorystycznego, państwowego systemu kontroli leków;
- brak odpowiednich państwowych narzędzi prawnych – nieliczne kraje wprowadziły rozwiązania prawne odnoszące się do zjawiska fałszowania leków;
- brak jednolitego międzynarodowego prawodawstwa dotyczącego zjawiska fałszowania leków; niski poziom egzekwowania prawa i zbyt łagodne sankcje karne;
- niewystarczająca kontrola leków w wielu krajach, zwłaszcza w obrębie tzw. globalnego Południa;
- korupcja i konflikty interesów;
- przewaga popytu na leki nad podażą zauważalna szczególnie w krajach rozwijających się;
- wysokie ceny leków – zmuszające pacjentów do poszukiwania alternatywnego dostępu do tańszych produktów i pozyskiwania ich z nielegalnych źródeł lub z Internetu;
- mało efektywna i nieskoordynowana współpraca pomiędzy organami odpowiedzialnymi, takimi jak władze państwowe, organy kontrolne, policja, służby celne, sądownictwo;
- brak odpowiedniej kontroli leków przeznaczonych na eksport w krajach wywozu i w strefach wolnego handlu;
- wzrastająca prywatyzacja i liberalizacja gospodarki światowej oraz szersze otwarcie granic dla handlu – rosnąca liczba pośredników w dystrybucji leków, w tym w ramach importu równoległego na terenie Unii Europejskiej (UE), a w szczególności proces przepakowania i zmiany etykiet na język kraju importującego;
- rozwój i promocja sprzedaży leków przez Internet – WHO szacuje, że w 2008 r. ponad połowa produktów leczniczych sprzedanych w ten sposób była sfalszowana. Bardzo często w e-aptekach oferowane są produkty nielegalne w danym państwie, ale zarejestrowane w innym oraz suplementy diety promowane jako produkty posiadające działanie lecznicze.

Rynek sfalszowanych produktów leczniczych i skala zagrożenia

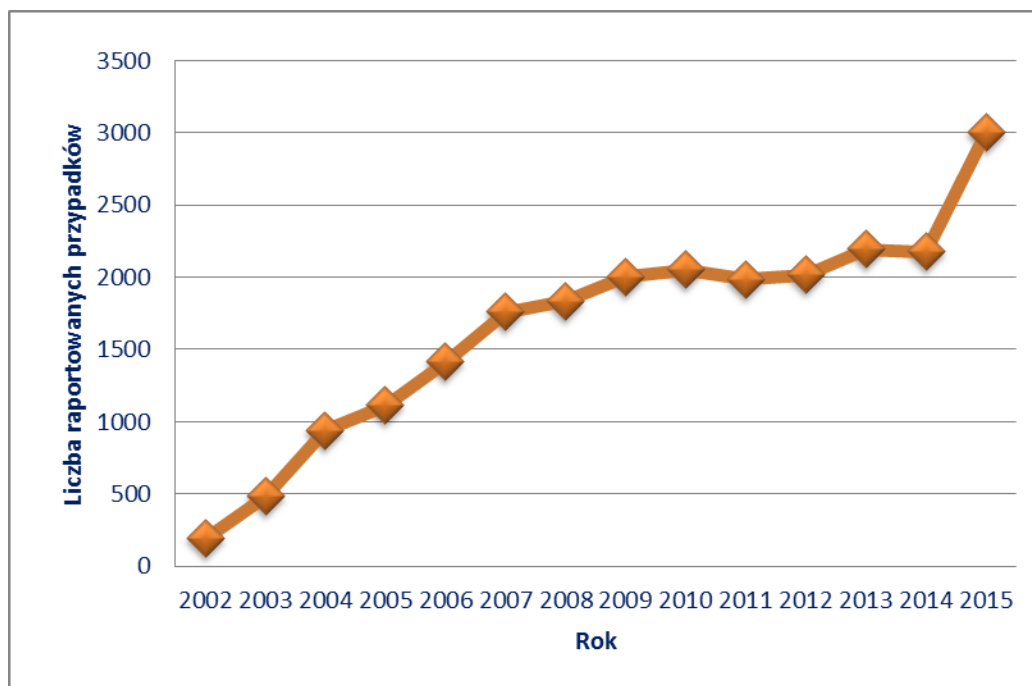
Określenie wielkości rynku sfalszowanych leków jest bardzo trudne i – jak w przypadku każdego nielegalnego procederu – de facto mało realne. WHO szacuje, że 10% wszystkich leków na świecie stanowią produkty sfalszowane, z czego w krajach rozwiniętych 1% rynku (w legalnej sieci dystrybucji), a w krajach rozwijających się – nawet do 30% rynku. Zróżnicowanie występuje również wewnątrz danego obszaru transnarodowego, na poziomie państw, regionów, terenów słabiej i silniej zurbanizowanych.

W 2015 roku agenci *Pharmaceutical Security Institute* (PSI), agencji wywiadowczej działającej na rzecz grupy największych koncernów farmaceutycznych świata (finansujących jej funkcjonowanie), wykryli wspólnie ze służbą celną lub policją 971 przypadków fałszowania leków. Stanowi to 34% wzrostu w stosunku do poprzedniego roku. 33% wykrytych przypadków sfalszowanych leków dotyczyła ilości „komercyjnych”, czyli ponad 1000

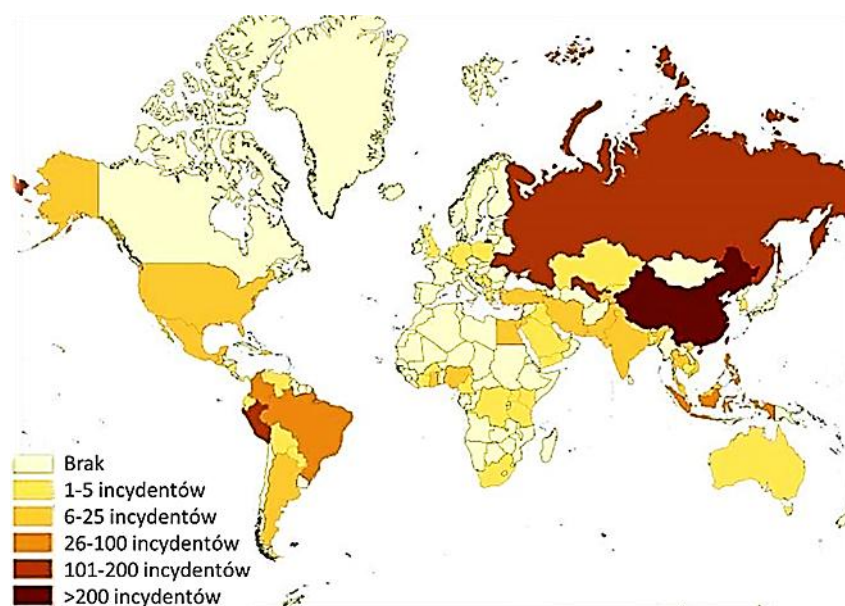
opakowań. Również liczba konfiskat niekomercyjnych znacznie wzrosła w roku 2015 – łącznie o 56%. 12% wykrytych przypadków dotyczyła Europy, a 37% - Azji. W każdym roku zmieniały się wyraźnie grupy terapeutyczne fałszowanych leków, gdyż fałszerze starają się utrudnić wykrywanie popełnianych przez nich przestępstw:

- 2012 rok: wzrost o 76% liczby sfalszowanych leków hormonalnych i 63% spadek ilości leków na choroby metaboliczne;
- 2013 rok: wzrost o 139% liczby sfalszowanych leków na choroby metaboliczne i 26% spadek ilości leków przeciwnowotworowych;
- 2014 rok: 40% wzrost liczby leków przeciwnowotworowych i 59 % spadek ilości leków na choroby metaboliczne;
- 2015 rok: 65% wzrost liczby sfalszowanych leków na choroby dróg moczowych.

Przy czym w 2015 roku 27,6% wykrytych przestępstw farmaceutycznych dotyczyła Chin, 11,6% - Peru, 10,9% - Uzbekistanu, 8,4% - Rosji i 7,2 % - Ukrainy.



Ryc. 7. Liczba raportowanych przypadków wykrycia sfalszowanych produktów medycznych i kradzieży leków w latach 2002-2015 (wg *Pharmaceutical Security Institute Counterfeit Incident System*).



Ryc. 8. Penetracja sfałszowanych leków do legalnej sieci dystrybucji w 2015 roku (wg *Pharmaceutical Security Institute Counterfeit Incident System (PSI CIS)*; Am. J. Trop. Med. Hyg., 92(Suppl 6), 2015, pp. 59–67).

Tabela 1. Klasy terapeutyczne sfałszowanych leków wykrytych w legalnej sieci dystrybucji (wg PSI CIS; Am. J. Trop. Med. Hyg., 92(Suppl 6), 2015, pp. 59–67).

Klasa terapeutyczna	Liczba incydentów	%
Leki stosowane w zakażeniach	380	21,1
Układ moczowo-płciowy	260	14,5
Sercowo-naczyniowe	208	11,6
Centralny układ nerwowy	197	11,0
Przewód pokarmowy	164	9,1
Układ mięśniowy	164	8,1
Metabolizm	138	7,7
Układ oddechowy	68	3,8
Cytostatyki	58	3,2
Hormony	38	2,1

W ostatnich latach europejskie służby celne przechwyciły kilka dużych transportów sfałszowanych leków, np.: 2013, Francja, 1,2 mln saşetek sfałszowanej aspiryny (Aspegic 1000 mg - brak substancji aktywnej); 2013, Szwajcaria, 1 mln ta-

bletek leku psychotropowego Xanax 0,5 mg (brak substancji aktywnej); 2014, Francja, 2,4 mln tabletek różnych leków; 2015, Niemcy, 3,5 mln tabletek różnych leków; 2015, Hiszpania, 1,8 mln dawek różnych leków.

Większość sfalszowanych produktów leczniczych dociera do Europy głównie w postaci niewielkich przesyłek pocztowych. Według raportu Europejskich Służb Celnych (*Report on EU customs enforcement of intellectual property rights, Results at the EU border 2014*), leki są na trzecim miejscu konfiskowanych produktów, po papierosach i zabawkach. W 2014 roku skonfiskowano łącznie 2,8 mln opakowań leków i wyrobów medycznych, o łącznej wartości ok. 4 mln €. Przesyłki te pochodziły głównie z Chin (88,62%), Indii (7,58%) i Hong Kongu (2,76%). Skalę zagrożenia potwierdzają też wyniki międzynarodowej operacji Pangea (w 2016 roku Pangea IX „*International week of action*”, przeprowadzonej od 30.05.2016 do 07.06.2016), skierowanej przeciwko Internetowej sprzedaży sfalszowanych i nielegalnych leków. W operacji tej, koordynowanej przez Interpol biorą udział Europol, służby celne, agencje leków oraz instytucje finansowe przeprowadzające transakcje elektroniczne (np. *LegitScript*). Analizowane są przy tym trzy główne komponenty: wykorzystywanie nielegalnych stron internetowych do prowadzenia handlu, dostawcy usług internetowych (ISP), systemy płatności i dostawcy towaru. Od 2008 roku dzięki operacjom Pangea dokonano 1400 aresztowań i skonfiskowano ok. 300 000 przesyłek z produktami medycznymi o wartości ok. 220 mln \$.

Szacuje się, że w państwach UE rzeczywiste łączne wydatki na sfalszowane produkty medyczne (leki i wyroby medyczne) wynoszą 853 mln €, co stanowi ok. 1,5% całkowitych kosztów tych produktów, a potencjalne wydatki mogą wynosić nawet 3973 mln €, co stanowi 6,8% całkowitych kosztów tej grupy produktów (*Transcrime Research in Brief – 03. Estimating the counterfeit markets in Europe, 2015*). Sfalszowane leki stanowią średnio 6% wszystkich nabywanych sfalszowanych produktów w UE (18% stanowi żywność i niealkoholowe napoje; 16% sprzęty gospodarstwa domowego i po 15% ubrania i elektronika). Największy rynek sfalszowanych leków jest w Bułgarii, na Litwie, Łotwie

i w Rumunii. W Polsce rynek ten oceniany jest na 62,1 mln €. Wyprzedzają nas tylko Włochy (140,1 mln €), Hiszpania (103,0 mln €) i Niemcy (96,3 mln €).

Rola Internetu

Jak wykazano w badaniach kryminalistycznych w XXI wieku rozwój Internetu dostarczył przestępcom nowych możliwości związanych z handlem sfalszowanymi, substandardowymi i skradzionymi lekami oraz na różne sposoby wpłynął na rynek produktów medycznych. Internet nie tylko wpłynął na sposób komunikacji i transport, ale również znacznie zwiększył ich wydajność. Pozwolił na sprawniejsze zarządzanie procesem dystrybucji i otworzył możliwości dla nowych osób (niepowiązanych dotychczas z istniejącymi organizacjami przestępczymi) na wejście na nielegalny i legalny rynek leków. Równocześnie kreowanie sztucznego popytu poprzez wszechobecne w mediach reklamy generuje olbrzymie dodatkowe zyski nie tylko ich legalnym wytwórcom, ale przede wszystkim przestępcom, czerpiącym z tego procederu zyski porównywalne z handlem narkotykami czy bronią.

Apteki internetowe nie są jedynym rodzajem sprzedaży detalicznej leków przez Internet. Coraz większą rolę odgrywają dedykowane fora, media społecznościowe i czasopisma on-line, szczególnie w sprzedaży i reklamie produktów leczniczych, głównie w odniesieniu do produktów dopingujących, poprawiających jakość życia oraz tzw. leków wspomagających. Znaczną rolę odgrywają tu również platformy handlowe, takie jak eBay czy Amazon.

Wykrywanie i badanie produktów podrobionych i sfalszowanych stawiają obecnie przed analitykami coraz większe wyzwania. Przede wszystkim, w przypadku produktów biologicznych, biotechnologicznych czy ziołowych. Dodatkowym problemem są badania autentyczności opakowań bezpośrednich i zewnętrznych oraz dokumentów serii, stanowiące typowe elementy analizy kryminalistycznej.

EKSPORT - IMPORT RÓWNOLEGŁY A ODWRÓCONY ŁAŃCUCH DYSTRYBUCJI LEKÓW

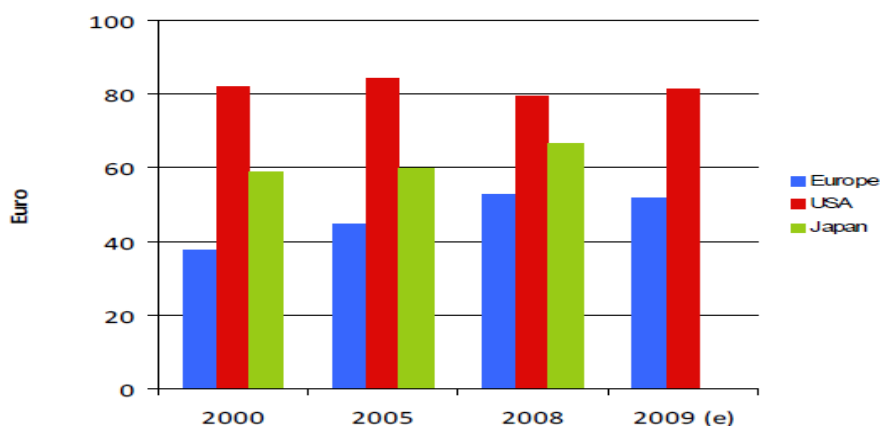
Wytwarzanie środków farmaceutycznych dzielone jest na: produkty lecznicze objęte ochroną patentową oraz produkty generyczne (poza ochroną patentową). Na światowym rynku farmaceutycznym obserwuje się zależność pomiędzy umiejscowieniem produkcji leków patentowych a niskim opodatkowaniem tego typu działalności, np. w Europie – Irlandia, Szwajcaria. Unia Europejska jest jednym z wiodących regionów w prowadzeniu prac badawczo-rozwojowych oraz produkcji środków farmaceutycznych na świecie, poza USA. Działalność badawczo-rozwojowa skupia się przede wszystkim w tych regionach, które posiadają odpowiednią infrastrukturę finansowo-gospodarczą, potencjał naukowy oraz system podatkowo-prawny. Szczególną uwagę firmy farmaceutyczne przywiązują do przestrzegania i zapewniania praw własności intelektualnej, zwłaszcza na wczesnym etapie badań rozwojowych.

Natomiast, w przypadku leków generycznych, ich produkcja odbywa się w

większości państw członkowskich UE. System prawny UE oraz zasady działania rynku farmaceutycznego poszczególnych członków, skłaniają międzynarodowe koncerny farmaceutyczne do prowadzenia lokalnej polityki produkcyjnej i zatrudnieniowej oraz stosowania indywidualnych rozwiązań cenowych w krajach UE. (*źródło artykuł „Różnice w zakresie kosztu produktów farmaceutycznych i dostępu do nich w UE” PE Dyrekcja Generalna ds. Polityki Wewnętrznej, Departament Tematyczny, Polityka Gospodarcza i Naukowa (ENVI 2011)*)

Wydatki na badania i rozwój środków farmaceutycznych na świecie stale rosną i oscylują na przestrzeni ostatnich lat na poziomie ok. 1,5-5 mld USD na powstanie jednego nowego leku /*źródło: US FDA (Food and Drug Administration)*/.

W latach 2000 – 2008 wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca w najbogatszych regionach, tj. w Europie, USA i Japonii wynosiły:



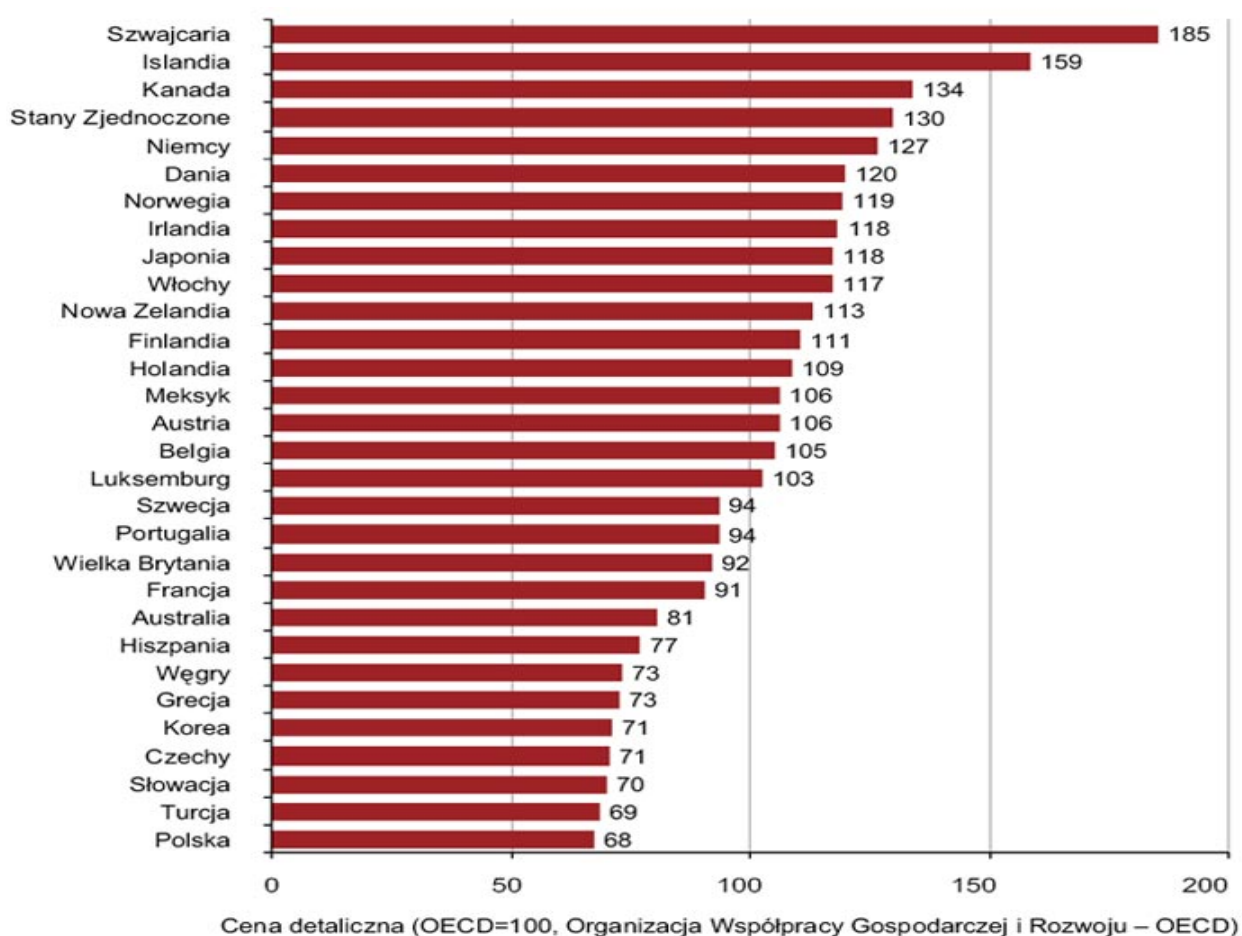
/brak danych odnoszących się do Japonii za 2009 r./

Należą do nich przede wszystkim rynki USA i Kanada, UE - w tym Szwajcaria i Szwecja oraz Japonia, i to one osiągają największe przychody z tego typu działalności.

Wiodące firmy farmaceutyczne, z tzw. top global, na rynku światowym wprowadzające na rynek nowe lekarstwa, to: Pfizer, Merck i Johnson & Johnson z USA, Novartis i Roche ze Szwajcarii oraz Sanofi z Francji.

Różnice w poziomie zamożności poszczególnych społeczeństw determinują

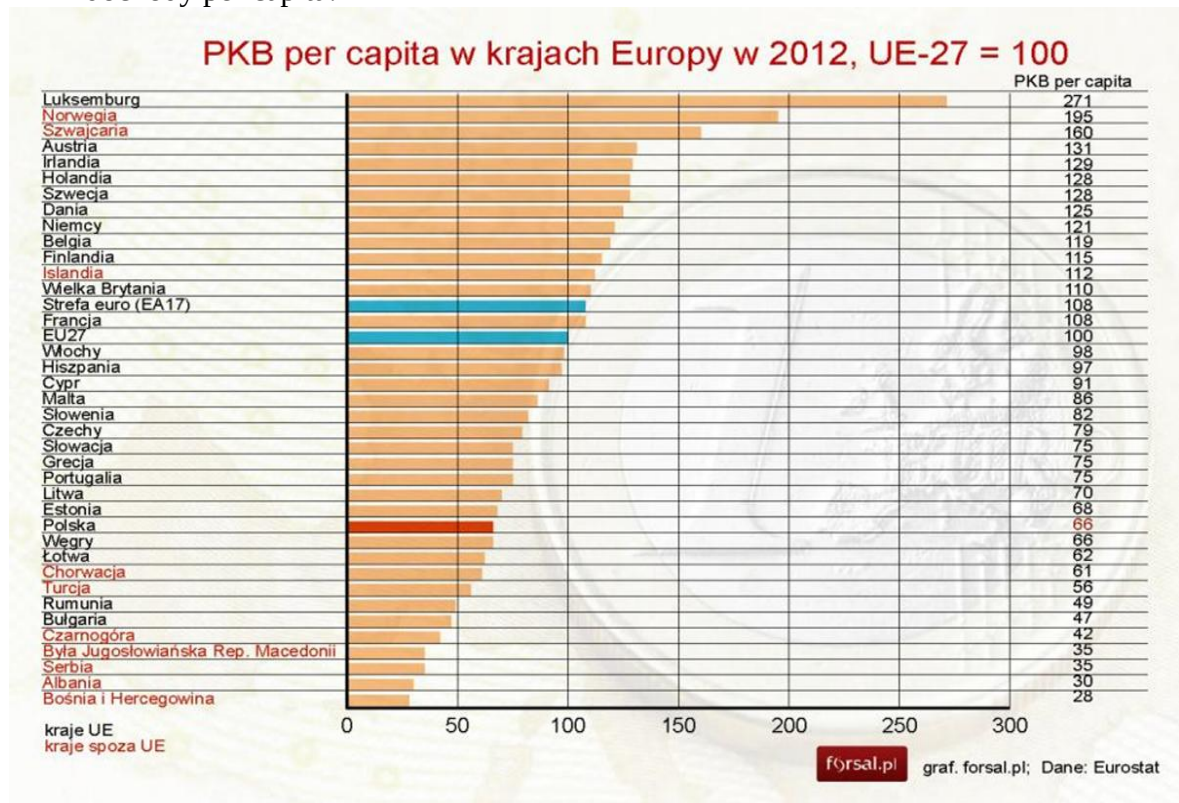
politykę cenową oraz dystrybucyjną międzynarodowych korporacji farmaceutycznych. Ich wynikiem są obserwowane od wielu lat strategie marketingowo-finansowe, polegające na stosowaniu różnych cen na ten sam lek, w zależności od regionu oraz w regionach w zależności od państwa, w którym ten lek jest oferowany. Różnice cen leków w państwach OECD mogą dochodzić nawet do 300% w tym samym regionie, np. Polska i Szwajcaria.



Dodatkowymi czynnikami warunkującymi opłacalność eksportu, w tym wtórnego eksportu, a w przypadku działań prze-

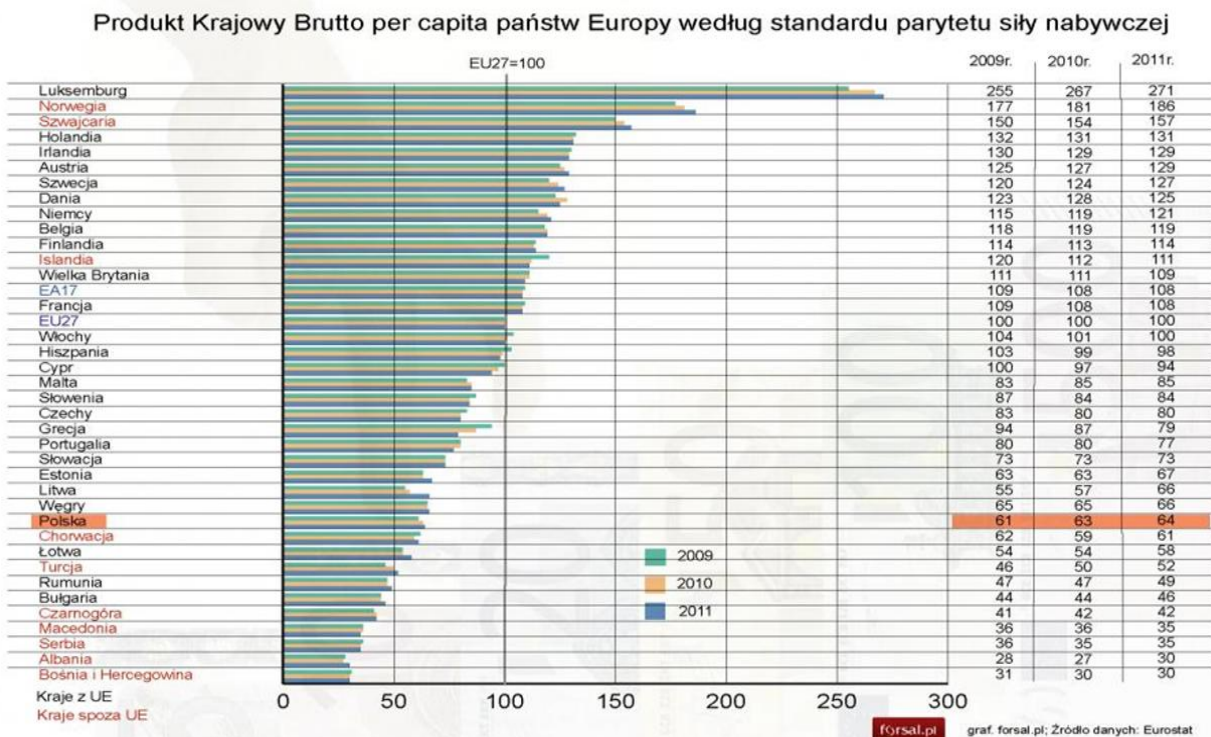
stępnych przemytu i nielegalnej produkcji, oprócz różnicy cenowej między poszczególnymi krajami czy regionami, to:

- dochody per capita:



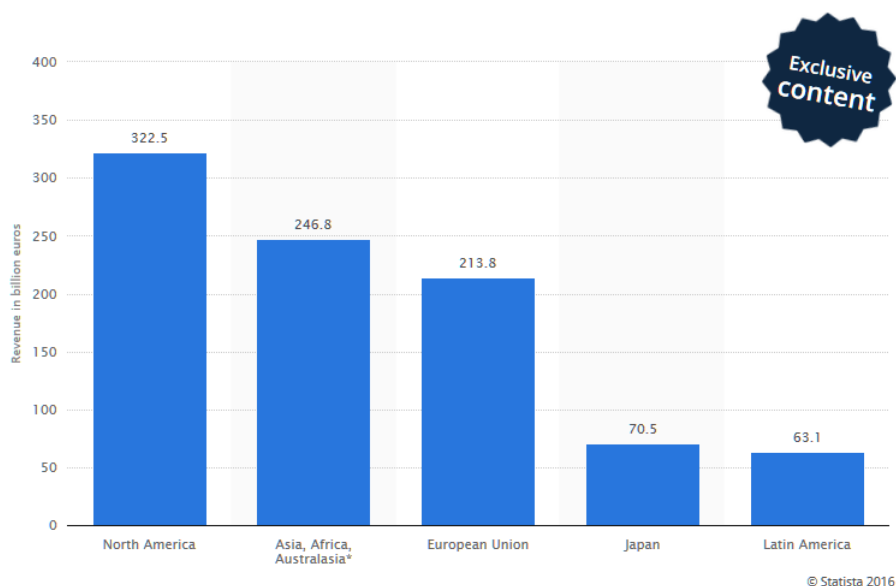
/wartość dochodów per capita w 2012 roku w krajach UE, źródło Eurostat/

- wartość dochodów per capita według ich siły nabywczej:



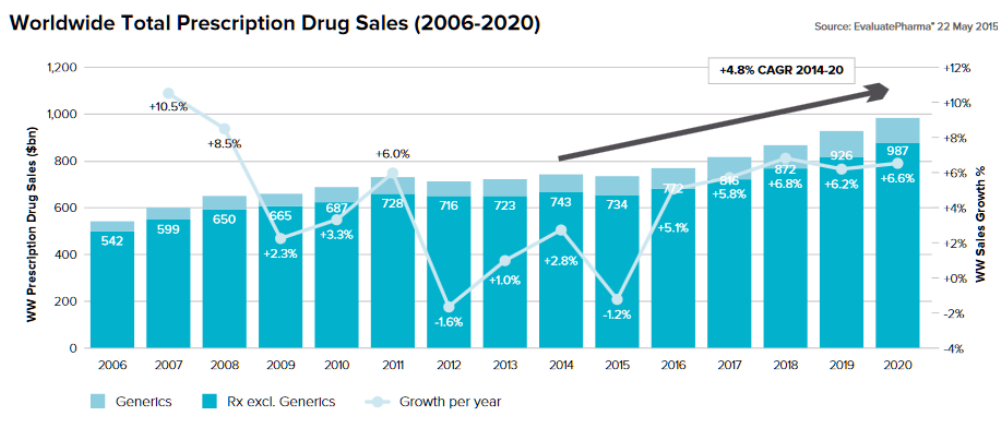
/wartość dochodów per capita według siły nabywczej w latach 2009 – 2011, źródło Eurostat/

- Wartość przychodów ze sprzedaży wyrobów farmaceutycznych:



/Przychody na rynkach farmaceutycznych w 2014 roku - źródło: portal statista/

Według prognoz analityków Evaluate Pharma z 2015 roku, światowa sprzedaż leków na receptę ma wynieść w **2020 roku ok. 1 biliona USD**.



źródło: Raport EvaluatePharma, World Preview 2015

Zagrożenia przestępczością farmaceutyczną na wspólnym rynku UE

Europa, jako rynek zróżnicowanych kulturowo i ekonomicznie społeczeństw, jest szczególnie narażona na zagrożenia wynikające z działalności zorganizowanych grup przestępczych, w wymiarze krajowym

i międzynarodowym oraz grup terrorystycznych.

Zgodnie z definicją, przyjętą przez członków INTERPOL-u, przestępczość farmaceutyczna obejmuje zachowania polegające na podrabianiu i fałszowaniu produktów medycznych, podrabianiu opakowań i odpowiedniej dokumentacji, kradzie-

ży, oszustwie, nielegalnym wprowadzaniu do obrotu handlowego, przemyśle, nielegalnym handlu produktami medycznymi i praniu pieniędzy z nim związanym. Działania przestępcze wymierzone w produkty farmaceutyczne obejmują:

- nielegalną produkcję (podrabianie),
- kradzież,
- dystrybucję (przemyt),
- nielegalny handel, (eksport – import równoległy),
- korupcję.

Według danych INTERPOLU, w ostatnich latach nastąpił znaczny wzrost produkcji, handlu i przemytu nielegalnych leków i wyrobów medycznych. Szacuje się, że w niektórych regionach, szczególnie w krajach Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej podrabiane towary medyczne mogą stanowić do 30% rynku.

Pojęcie „Odwróconego łańcucha dystrybucji leków”

„Odwrócony łańcuch dystrybucji leków” to pojęcie stworzone w polskiej Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej dla opisu nielegalnej praktyki stosowanej przez przedsiębiorców w celu niezgodnego z prawem pozyskania preparatów leczniczych.

Art. 65 ust 1 Ustawa z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2008 r. nr 45, poz. 271 z późn. zm.) określa, że obrót produktami leczniczymi w Polsce może być prowadzony tylko na zasadach określonych w ustawie. Zgodnie z przywołaną ustawą, w prawidłowej drodze dystrybucji leków pierwszym ogniwem powinien być producent lub podmiot odpowiedzialny, który leki za pomocą hurtowni farmaceutycznej, leki rozprowadza do aptek. Apteki sprzedają je do odbiorców końcowych – pacjentów.

Obrót hurtowy lekami zdefiniowano w art. 72 ust 3 ustawy Prawo farmaceutyczne jako działanie polegające na zaopatrywaniu się, przechowywaniu, dostarcza-

niu lub eksportowaniu produktów leczniczych, posiadających pozwolenie na dopuszczenie do obrotu, prowadzone z wytwórcami, importerami, przedsiębiorcami zajmującymi się obrotem hurtowym, z wyłączeniem bezpośredniego zaopatrywania ludności. Natomiast prowadzenie obrotu hurtowego lekami zarezerwowana jest dla działających na podstawie stosownego zezwolenia hurtowni farmaceutycznych, zgodnie z art. 74 ust. 1 ustawy Prawo farmaceutyczne.

W art. 36g ust 1 pkt 18 wskazany jest zamknięty katalog odbiorców produktów leczniczych od producentów i podmiotów odpowiedzialnych, tj. hurtownie farmaceutyczne, apteki szpitalne, jednostki badawczo-rozwojowe, placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk, uczelnie publiczne w celu prowadzenia badań naukowych oraz inne podmioty w ramach prowadzonego przez siebie lub zleconego wywozu poza terytorium Polski.

Przedsiębiorcy prowadzący hurtownie farmaceutyczne mają, zgodnie z art. 78 ust. 1 pkt 1 i 3 ww. ustawy, obowiązek zakupu produktów leczniczych wyłącznie od przedsiębiorcy zajmującego się wytwarzaniem lub prowadzącego obrót hurtowy oraz dostarczanie produktów leczniczych wyłącznie podmiotom uprawnionym, których listę przedstawia rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 grudnia 2002 r. w sprawie podmiotów uprawnionych do zakupu produktów leczniczych w hurtowni farmaceutycznej (Dz.U. z 2002 r., nr 216, poz.1831)

Zgodnie z art. 88 ust.5 pkt 5 osoba odpowiedzialna za prowadzenie apteki może zakupić leki wyłącznie w hurtowni farmaceutycznej, wydawać je zgodnie z art. 96; tj.: na podstawie recepty, bez recepty oraz na podstawie zapotrzebowania uprawnionych jednostek organizacyjnych lub osób fizycznych uprawnionych na podstawie odrębnych przepisów.

Ponadto, z art. 87 ust. 2 apteki ogólnodostępne przeznaczone są do zaopatrywania ludności w produkty lecznicze, leki apteczne, leki recepturowe, wyroby medyczne i inne artykuły.

Nielegalność praktyki „odwróconego łańcucha dystrybucji” została wielokrotnie potwierdzona przez sądy administracyjne w wyrokach wydanych w sprawie decyzji Głównego Inspektora Farmaceutycznego w przedmiocie cofnięcia zezwolenia na prowadzenie hurtowni lub apteki w związku z uczestnictwem w tym procederze, m.in.:

- Wyrok NSA z dnia 22.05.2014 r. w sprawie nakazu usunięcia stwierdzonych uchybień w prowadzeniu apteki (II GSK 632/13),
- Wyrok NSA z dnia 22.05.2014 r. w sprawie nakazu usunięcia stwierdzonych uchybień w prowadzeniu apteki (II GSK 491/13),
- Wyrok NSA z dnia 22.05.2014 r. w sprawie uchybień w prowadzeniu apteki i odwróconej dystrybucji leków (II GSK 1030/13),
- Wyrok NSA z 21.05.2014 r. Skarga kasacyjna na decyzję Głównego Inspektora Farmaceutycznego w przedmiocie cofnięcia zezwolenia na prowadzenie hurtowni farmaceutycznej (II GSK 374/13)
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 25.09.2014 r. w sprawie uchwały Prezydium Naczelnej Rady Aptekarskiej z dnia [...] stycznia 2014 r. nr [...] w przedmiocie opinii w sprawie cofnięcia zezwolenia na prowadzenie apteki (VI SA/Wa 952/14),
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15.04.2014 r. w sprawie skargi na decyzję Głównego Inspektora Farmaceutycznego w przedmiocie cofnięcia zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej (VI SA/Wa 3132/13),
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15.04.2014 r. w sprawie skargi na decyzję Głównego Inspektora Farmaceutycznego w przedmiocie cofnięcia zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej (VI SA/Wa 2701/13).

Znane metody nielegalnego eksportu leków w ramach łańcucha dystrybucji

Odsprzedaż „receptowa”.

Aptekarz działając w porozumieniu z lekarzem lub lekarzem weterynarii dostaje recepty na leki, w tym refundowane. Kupuje leki w hurtowni i wprowadza je na stan apteki. Rozchód leków rozlicza uzyskanymi receptami. Leki odsprzedaży hurtowni lub eksportuje. Tym samym aptekarz prowadzi nielegalną sprzedaż hurtową.

Oddanie "nadwyżki" towaru z apteki do hurtowni.

Zgodnie z prawem, jeśli aptekarz pomylił się przy zamówieniu lub pacjent nie odebrał leku, towar może zostać zwrócony do hurtowni, a ta koryguje fakturę. To rozwiązanie jest jednak wykorzystywane do wywozu leków. Aptekarz świadomie zamawia towar, oddając go do hurtowni za korektą faktury na lek, na który rzekomo nie ma zbytu. Lek z hurtowni jest eksportowany.

Wydłużenie łańcucha dystrybucji

Celem utrudnienia wykrycia proceduru przedsiębiorcy otwierają lub przejmują dodatkowe hurtownie. Dochodzi do sprzedaży produktów przez hurtownię do apteki, apteka odsprzedaży to innej hurtowni, która pośrednio lub bezpośrednio sprzedaje leki do hurtowni na będącej na początku łańcucha.

Podwójna księgowość.

Właściciel firmy, np. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością prowadzącej apteki kupuje leki z hurtowni, ale nie wprowadza ich na stan apteki. Wówczas faktury zakupu tych leków nie znajdują się w systemie księgowym apteki. Inspektor farmaceutyczny porównując faktury zakupu znajdujące się w systemie księgowym apteki z rozchodem leków, nie ujawnia odsprzedaży leków do hurtowni lub zagranicę. Apteka nie wykazuje sprzedaży leków za granicę. Firma prowadząca aptekę, z oddzielnego systemu księgowego, odsprzedaży towar do hurtowni w Polsce lub zagranicą i wystawia fakturę sprzedaży. Właściciel

firmy od odsprzedaży leków odprowadza podatek do urzędu skarbowego.

Fikcyjna działalność.

Przedsiębiorca po uzyskaniu zezwolenia na prowadzenie apteki bądź hurtowni farmaceutycznej zgłaszają zawieszenie działalności. W rzeczywistości prowadzą niezgodne z przepisami obrót produktami leczniczymi.

Wirtualny obrót.

Prowadzony jest fakturowy obrót lekami. Produkty lecznicze skupowane z aptek i innych hurtowni nie trafiają fizycznie do hurtowni, a podczas kontroli stwierdzane są zerowe stany magazynowe i puste hurtownie. Obrót prowadzony jest poza placówką uprawnioną.

Fikcyjna utylizacja leków

Hurtownie farmaceutyczne zgłaszają konieczność utylizacji leków z powodu: przechowywanych w niewłaściwych warunkach, np. spowodowanych błędami w zamówieniach, czasowej utraty kontroli nad lekiem z uwagi na zagubienie w transporcie lub uszkodzeń opakowań w czasie transportu. Leki nie są utylizowane, a w ramach eksportu wysyłane do zagranicznych hurtowni farmaceutycznych lub aptek.

Fikcyjne podmioty lecznicze

Tworzone są z podmiotów leczniczych (ZOZ), których celem jest zakup produktów leczniczych, a nie przyjmowanie pacjentów. Po otrzymaniu zezwolenia, przedsiębiorca, dokonuje zakupów leków z hurtowni farmaceutycznych i aptek, a następnie natychmiast je eksportuje. Po przeprowadzeniu kilku „operacji eksportu” zaprzestaje działalności.

Ten proceder jest szczególnie niebezpieczny, bo Generalny Inspektor Farmaceutyczny nie ma prawa kontrolować funkcjonowania przychodni i sprawdzać, czy ma leki i co z nimi robi. Tutaj uprawnienia ma wojewoda.

Zmiany w Prawie farmaceutycznym mające zapobiegać nielegalnemu eksportowi leków

Przez pewien czas proceder eksportu leków z Polski w ramach odwróconego łańcucha dystrybucji budził szereg wątpliwości. Przedsiębiorcy dokonujący eksportu wskazywali, że mamy do czynienia z luką w prawie.

W dyskusji jak zahamować wywóz leków z kraju pojawiała się niebezpieczna próba usankcjonowania procederu poprzez argumenty:

- hurtownie i apteki muszą sobie zrekomensować straty spowodowane zakazem sprzedaży leków refundowanych za 1 grosz oraz niskie marże wprowadzone przez ustawę refundacyjną,
- zakaz eksportu przeczy idei swobodnego przepływu towarów w Unii Europejskiej,
- podwyższenie cen leków w Polsce uczyni ich wywóz nieopłacalnym.

Ustawą z dnia 19 grudnia 2014 r. o zmianie ustawy - Prawo farmaceutyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015 poz. 28) zmianie uległy przepisy prawa farmaceutycznego. Nowelizacja weszła w życie z dniem 12 lipca 2015 roku. Jednak część przepisów, w szczególności tych dotyczących przekazywania danych do ZSMOPL wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2017 roku.

Pomimo że zakaz sprzedaży przez aptekę produktów leczniczych hurtowni farmaceutycznej, innej aptece ogólnodostępnej lub punktowi aptecznemu wynikał i tak z obowiązujących już przepisów prawa, zakaz praktykowania odwróconego łańcucha dystrybucji został doprecyzowany poprzez:

- nowelizacje art. 86a Prawa farmaceutycznego, który obecnie stanowi, że "Zakazana jest sprzedaż produktów leczniczych przez aptekę ogólnodostępną lub punkt apteczny hurtowni farmaceutycznej, innej aptece ogólnodostępnej lub innemu punktowi aptecznemu."

- Dodanie do art. 85 Prawa farmaceutycznego pkt 6 i pkt 7, nakładających dodatkowe obowiązki na przedsiębiorców prowadzących hurtownię farmaceutyczną, tj.: „6) wydawanie produktów leczniczych uprawnionym podmiotom; 7) przyjmowanie produktów leczniczych od uprawnionych podmiotów.”
- Wprowadzenie do ustawy nowego rozdziału 5a - Pośrednictwo w obrocie hurtowym produktami leczniczymi z wyłączeniem produktów leczniczych weterynaryjnych. Przepisy tego rozdziału rozszerzają zakres obowiązku rejestracyjnego również na podmioty, które pośredniczą podczas zawierania transakcji zakupu lub sprzedaży produktów leczniczych. Dotychczas obowiązek ten dotyczył jedynie hurtowni farmaceutycznej, składu konsygnacyjnego lub celnego.

Jednocześnie wprowadzono sankcję za praktykowanie odwróconego łańcucha dystrybucji:

- art.103 ust.2 pkt 6 Prawa farmaceutycznego, zgodnie z którym Wojewódzki Inspektor Farmaceutyczny będzie miał możliwość cofnięcia zezwolenia na prowadzenie apteki, jeżeli apteka uczestniczy w odwróconym łańcuchu dystrybucji.
- Art. 126b. Prawa farmaceutycznego, zgodnie z którym osoba naruszająca zakaz zbycia produktów leczniczych z apteki do hurtowni farmaceutycznej lub innej apteki, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Ujawnione przypadki nielegalnego eksportu, nielegalnej produkcji leków, podrabianie opakowań.

Przedsiębiorcy dokonujący eksportu leków w odwróconym łańcuchu dystrybucji kierują się przede wszystkim względami ekonomicznymi i prowadzą nielegalny obrót pomimo jasnych przepisów i sankcji karnych. Świadczą o tym doniesienia medialne z okresu przed nowelizacją ustawy

Prawo farmaceutyczne, jak i po nowelizacji, np.:

- Opolskie: dwie apteki zamknięte za nielegalny handel lekami. Apteki w Kluczborku i Lewinie Brzeskim (województwo opolskie) obracały lekami o wartości ponad 11 mln zł w odwróconym łańcuchu dystrybucji. Sprawą zajmuje się prokuratura. Placówki zamawiały w hurtowni leki refundowane w ilościach znacznie przekraczających potrzeby lokalnej społeczności. Następnie "nadwyżki" trafiały do innej apteki, która wysyłała je za granicę. Proceder dotyczył głównie leków przeciwnowotworowych, przeciwcukrzycowych oraz niektórych leków onkologicznych, których - w efekcie tych działań - zaczęło brakować na rynku. (nto.pl, LJ/ rynekapteki.pl 31-07-2014, 11:06),
- Czterdzieści aptek w woj. zachodniopomorskim zostało zamkniętych za nielegalny handel lekami. Leki były odsprzedawane do Niemiec - podsumowuje Radio Stargard.
- Z takiej odsprzedaży jest spory zarobek - mówi na łamach radia Stargard Hanna Borowiak, prezes Zachodniopomorskiej Okręgowej Izby Aptekarskiej.
Dodaje: - Przykładowo jeden preparat przeciwnowotworowy to ok. 100 zł, a jeśli sprzeda się go za granicą uzyskuje się pięciokrotną wartość. (Autor: radiostargard.fm/ rynekapteki.pl 05-07-2016, 13:11.fm/ rynekapteki.pl 05-07-2016, 13:11)
- Do kontroli jednej z hurtowni znajdujących się w Łodzi pojechała grupa kontrolerów GIF. Okazało się, że pod wskazanym w dokumentacji adresem znajduje się przychodnia. Jej pracowniczka nie była w stanie jednoznacznie powiedzieć, gdzie jest wejście do hurtowni. Inspektorzy musieli obejść budynek i poszukać innych drzwi. W końcu znaleźli i weszli do środka. (...) Najprawdopodobniej właściciele hurtowni zarejestrowali ją "na papierze" jako przychodnię zdrowia. Przychodnia mogła zamawiać leki na tak zwane "zapotrzebowanie" w aptekach.

W rzeczywistości więc mogła uczestniczyć w odwróconym łańcuchu dystrybucji i nielegalnym wywozie leków za granicę. Czy tak faktycznie było? Wszystko wskazuje na to, że tak, choć oficjalnie tego stwierdzić nie można, bo GIF nie ma prawa kontrolować przychodni i sprawdzać, czy ma leki i co z nimi robi. Tutaj uprawnienia ma wojewoda, ale okazuje się, że o przypadku tej konkretnej przychodni nie ma jakichkolwiek informacji. (Autor: wiadomosci.gazeta.pl/rynekapteki.pl 16-05-2016, 12:43)

- We wrześniu br. zatrzymano internistę, który wypisywał recepty na nazwiska swoich pacjentów. Potem sam realizował recepty. Wybrał 40 leków stosowanych głównie w onkologii. Jednym z nich była neulasta. (...) Płatnik wypłacił z tytułu tych fikcyjnych recept co najmniej 136 tys. złotych refundacji. Jak się okazało, lekarz był "zatrudniony" przez tajemniczych nieznajomych do hurtowego fałszowania recept. Za jedną dostała 500 zł. (...) Leki kupowane we wrocławskich aptekach miały być sprzedawane w Niemczech i Austrii. (Autor: LJ, Gazeta Wrocławska/ rynekapteki.pl 13-11-2015, 09:08).

Najgroźniejsza przestępczość „farmaceutyczna” to zorganizowane grupy o charakterze międzynarodowym, zbudowane w

oparciu o struktury zadaniowe, zajmujące się dystrybucją, produkcją, handlem, ochroną i finansami. Przykładem może być ujawniona w 2014 roku na Ukrainie nielegalna fabryka lekarstw.

Ukraińscy śledczy współpracujący z policjantami Interpolu i Europolu ujawnili międzynarodową grupę przestępczą, której organizatorami byli obywatele Federacji Rosyjskiej, Indii, Mołdawii, i Ukrainy, a członkami między innymi obywatele Polski i Holandii. Mechanizm przestępczego działania polegał na imporcie poprzez firmy zależne półproduktów (drażetek, proszku) z Indii i Pakistanu drogą lotniczą i morską, poprzez kraje UE na Ukrainę lub Mołdawię gdzie dokonywano konfekcjonowania w podrobione blistry i opakowania. Sfałszowane leki następnie trafiały na rynki Federacji Rosyjskiej, Ukrainy oraz UE. W ujawnionej fabryce na terytorium Ukrainy zabezpieczono ponad 560.000 tabletek różnego rodzaju, 1500 kg surowca do produkcji tabletek, 140 palet FESTAL-u oraz dużą liczbę innych podrobionych lekarstw; Ketanol, Spasmolgon, Carsil (Silymarin), Anaferon etc. Na miejscu zabezpieczono również 8 maszyn do produkcji i konfekcjonowania podrabianych lekarstw. Opakowania podrabianych lekarstw produkowane były w profesjonalnych legalnie działających drukarniach, świadczących usługi dla producentów i dystrybutorów lekarstw.





Odpowiedzialność karna za nielegalny obrót lekami.

Odpowiedzialność karna za przestępstwo nielegalnego obrotu produktów leczniczych określona jest w Polsce w pozako-deksowych ustawach takich jak: Prawo farmaceutyczne i Prawo własności intelektualnej oraz kodeksie karnym.

W ustawie Prawo farmaceutyczne kodyfikacja związana jest z:

- a) wprowadzaniem do obrotu produktu leczniczego, tj.:
 - Art. 124 wprowadzanie do obrotu lub przechowywanie w celu wprowadzenia do obrotu produktu leczniczego, bez pozwolenia zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2.
 - Art. 124b 1. Wytwarzanie sfałszowanego produktu leczniczego lub sfałszowanej substancji czynnej zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 5.
 - Art. 124b 2. Dostarczanie lub udostępnianie odpłatnie albo nieodpłatnie sfałszowanego produktu lub substancji czynnej zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 5.
 - Art. 126. wprowadzanie do obrotu produktu leczniczego po terminie ważności zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2.
- Art. 130. przypisywanie produktowi właściwości produktu leczniczego, pomimo że produkt ten nie spełnia wymogów określonych w ustawie zagrożone karą grzywny.
 - b) prowadzeniem działalności bez zezwolenia, tj.:
 - art.125.1. wytwarzanie i import produktu leczniczego bez zezwolenia, zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2.
 - art.125.2. prowadzenie obrotu produktami leczniczymi bez zezwolenia zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2.
 - art. 125a. Wytwarzanie, import lub dystrybucja substancji czynnej bez uzyskania wpisu do Krajowego Rejestru Wytwórców, Importerów oraz Dystrybutorów Substancji Czynnych zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2.
 - art. 127a. 1. pośrednictwo w obrocie produktami leczniczymi bez uzyskania wpisu do Krajowego Rejestru Pośredników w Obrocie Produktami Leczniczymi zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2.
 - art. 127a. 2. Sprzedaż produktów leczniczych przez Internet bez wymaganego zezwolenia na prowadzenie apteki albo punktu aptecznego zagrożona karą grzywny, ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2.

- art. 127a. 3. prowadzenie bez zgłoszenia sprzedaży przez Internet produktów leczniczych wydawanych bez recepty zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2.

W ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2015 r. poz. 1615) handlu nielegalnymi lekami mogą dotyczyć następujące przepisy karne:

- art. 305.1. obrót towarem z podrobionym znakiem towarowym zagrożone karą grzywny, ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności do lat 2.
- art. 305.2. ww. przypadki mniejszej wagi zagrożone karą grzywny,
- art. 305.3. Z ww. sprawca uczynił stałe źródło dochodów lub są to towary o znacznej wartości zagrożone karą pozbawienia wolności do 5 lat.

W ustawie Kodeks karny nielegalny obrót lekami może dotyczyć następujących przepisów:

- art. 165 od § 1 do § 4 sprowadzenie niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób
- art. 160 kk § 1, § 3 i § 4 Narażenie człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu

Specyfika przestępczości farmaceutycznej, szczególnie tej dokonywanej na dużą skalę, wymaga zaangażowania i skoordynowania działań podejmowanych przez wielu osób, począwszy od hurtowników, poprzez aptekarzy, lekarzy, a skończywszy na sieci dystrybutorów wprowadzających do obrotu nielegalnie pozyskane lub sfałszowane lekarstwa. Z uwagi na zorganizowany charakter tych działań, tego typu zachowania spenalizowano w art. 258 § 1 i 3 k.k. - działanie w zorganizowanej grupie.

Specyfiką tej przestępczości jest również przepływ środków finansowych i ich ukrywanie. W celu przeprowadzenia operacji płatności, za oferowane w legalnej

sprzedaży (apteki) i nielegalnej (Internetowa sprzedaż), wykorzystywanych jest wiele rachunków bankowych, funkcjonujących jednocześnie, zmieniających się w krótkich odstępach czasowych, pomiędzy którymi na bieżąco przekazywane są środki finansowe (art. 299 § 1 i 5 k.k. - pranie pieniędzy).

W ujawnianie i zwalczanie przestępczości farmaceutycznej zaangażowanych jest wiele instytucji międzynarodowych (ONZ, INTERPOL, Międzynarodowa Federacja Farmaceutyczna – FIP, WHO), jak i krajowych. Wyniki ich działania z uwagą na skalę i charakter przestępczości farmaceutycznej uzależnione w dużej mierze są od wymiany informacji.

Stale usprawnianie współpracy między przedstawicielami państw oraz instytucjami rządowymi na poziomie krajów (Ministerstwo Zdrowia, policja, służby celne, organy administracji lokalnej, sądownictwo), podniesie efektywność zwalczania nielegalnej produkcji i obrotu lekami

Unifikacji w wymiarze światowym powinny ulec przepisy nadzoru, celem przestrzegania jednolitych zasad przez producentów, importerów, dystrybutorów i detalistów.

W Polsce celem ochrony zdrowia społecznego, należy dążyć do poprawy obowiązujących przepisy prawa. Podrabianie leków i innych wyrobów farmaceutycznych powinno być powszechnie uznawane za przestępstwo, a kara za te czyny była proporcjonalna do szkód faktycznych i potencjalnych dla zdrowia pacjenta.

Postulowane jest opracowanie i wdrożenie w Polsce strategii komunikacji skierowanej do ogółu społeczeństwa oraz środowisk medycznych, organów ścigania i mediów. Podstawowym celem projektu winno być uświadamianie niebezpieczeństwa, jakie niosą ze sobą podrabiane leki oraz stworzenie platformy współpracy pomiędzy instytucjami państwowymi, społecznymi, naukowymi oraz producentami leków.

PRZESTĘPSTWO SPROWADZENIA STANU POWSZECHNIE NIEBEZPIECZNEGO DLA ŻYCIA LUB ZDROWIA POPRZECZ OBROT ŚRODKAMI FARMACEUTYCZNYMI NIEWIADOMEGO (NIELEGALNEGO?) POCHODZENIA

Przestępczość farmaceutyczna polegająca bądź na wytwarzaniu, bądź na uczestnictwie w obrocie środkami farmaceutycznymi niewiadomego (nierzadko nielegalnego) pochodzenia, staje się obecnie zjawiskiem coraz powszechniejszym i zbierającym coraz większe żniwo w postaci zdrowia i życia ludzkiego. Pomyślność wytwórców i dystrybutorów nielegalnych farmaceutyków, kierujących się jedynie chęcią maksymalizacji zysków, jest w zasadzie nieograniczona i każda nowa sprawa, z jaką mierzą się organy ścigania, odkrywa przed śledczymi coraz to nowe metody, narzędzia i techniki osób i grup zajmujących się tym procederem.

Wg danych Światowej Organizacji Zdrowia, obecnie około połowa leków oferowanych do sprzedaży za pośrednictwem Internetu w krajach rozwiniętych to leki sfalszowane, a w ogólnoświatowej skali handlu farmaceutykami już co 10. produkt z całego rynku leków to lek sfalszowany.¹ Zgodnie natomiast z informacjami podawanymi przez Główny Inspektorat Farmaceutyczny, obecnie najczęściej fałszowane są preparaty wspomagające odchudzanie, produkty na potencję oraz hormony sterydowe, ale odnotowuje się również coraz więcej przypadków fałszerstw leków antykoncepcyjnych czy psychotropowych. Jako regułę Inspektorat wskazuje na częstsze podrabianie w krajach rozwiniętych leków specjalistycznych oraz kosztownych.²

Polski ustawodawca nie poświęcił uwagi sformułowaniu definicji „leku sfalszowanego”, zakładając zapewne powszechne zaadoptowanie do użytku prawnego definicji ukutej przez Światową Organizację Zdrowia. Zgodnie z nią, lek sfalszowany to: „lek rozmyślnie i w celu wprowadzenia w błąd, niewłaściwie oznakowany pod względem składu i/lub źródła pochodzenia. Taki lek może zawierać właściwe substancje aktywne, niewłaściwe substancje, nieprawidłową ilość substancji aktywnych, znaczną ilość zanieczyszczeń, ewentualnie sfalszowane opakowanie bezpośrednie lub zewnętrzne.”

W odniesieniu do walki z przestępczością farmaceutyczną występującą na terytorium Polski, jedną z podstawowych realizacji zasady *nullum crimen sine lege*³ (oprócz oczywiście występku wskazanych w ustawie Prawo farmaceutyczne, w ustawie Prawo własności przemysłowej, w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych czy w ustawie o bezpieczeństwie żywności i żywienia) jest czyn stypizowany w art. 165 § 1 pkt. 2 k.k., wskazujący na sankcję w postaci kary pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat dla osoby, która **sprowadza niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób wyrabiając lub wprowadzając do obrotu m.in. szkodliwe substancje lub środki farmaceutyczne nie odpowiadające obowiązującym warunkom jakości.**

Nie poprzestając na typie podstawowym przestępstwa, ustawodawca uzupełnił katalog znamion opisanego wyżej czynu zabronionego, wprowadzając dodatkowo jego typ kwalifikowany i uprzywilejowany.

¹ Strona internetowa Głównego Inspektoratu Farmaceutycznego:

<https://www.gif.gov.pl/pl/nadzor/sfalszowane-produkty-le/informacje-ogolne/sfalszowane-produkty-le/479,Fakty.html> – dostęp 5 czerwca 2016 r.

² *Ibidem*

³ łac. *Nie ma przestępstwa bez ustawy*

Jeśli wskazane bowiem wyżej działanie sprawcy spowoduje śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sankcja w postaci kary pozbawienia wolności została zastrzona w minimalnym wymiarze od 2 lat i maksymalnym w postaci lat 12. Z kolei nieumyślność sprawcy (o ile następstwem czynu nie jest tu śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób) łagodzi sankcję kary pozbawienia wolności do 3 lat. Rozszerzenie przez ustawodawcę katalogu typów tego przestępstwa pozwala śledczym na większą dokładność i precyzję przy formułowaniu zarzutów, poprzez właściwe przyporządkowanie faktycznego występkę do adekwatnej odpowiedzialności karnej.

Rozważania nad zapisami ww. artykułów warto rozpocząć od analiz leksykalnych sformułowań definiujących czynności, jakich ma dopuścić się sprawca, a niezbędnych do zaistnienia bytu przestępstwa z art. 165 § 1 pkt. 2) k.k., tj. „wyrabiania” i „wprowadzania do obrotu”. Pojęciem „wyrabiania” doktryna definiuje wszystkie możliwe działania, mające na celu wytworzenie przedmiotu przestępstwa w postaci stypizowanej w tym przepisie, a „wprowadzanie do obrotu” zostało z kolei ujęte jako działania puszczania w obieg poprzez sprzedaż (zarówno detaliczną, jak i hurtową), nieodpłatne przekazanie, przechowywanie, przewóz i inne działania mające na celu dostarczenie towaru do odbiorcy.⁴

Warto podkreślić istotną rolę omawianego przepisu przy stawianiu zarzutów osobie, której nie można zarzucić spełnienia przesłanek art. 124 i 124a ustawy Prawo farmaceutyczne – w Prawie farmaceutycznym przepisy penalizują m.in. o wprowadzanie produktów do obrotu, przy czym należy zaznaczyć, iż pojęcie „wprowadzania do obrotu” stypizowane w tejże ustawie traktowane jest niekiedy w doktrynie jako czynność jednokrotna⁵ – może za nie od-

powiadać jedynie osoba, która jako pierwsza wypuściła produkt na rynek polski – w praktyce zatem może być trudno postawić zarzut z tego tytułu osobie, będącej częścią łańcucha dystrybucyjnego, gdyż przepisy Prawa farmaceutycznego nie obejmują swym zasięgiem osoby, zajmujące się obrotem towarem już raz wprowadzonym do obrotu. W takiej sytuacji warto zatem rozważyć przy formułowaniu zarzutów zastosowanie przepisu art. 165 kk. lub co najmniej ująć je w związku z zarzutami stawianymi na podstawie Prawa farmaceutycznego.

Warto zauważyć, iż umieszczenie przepisu art. 165. w XX rozdziale k.k. zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu” świadczy o intencji ustawodawcy definiowania tego przestępstwa jako sprowadzenia powszechnego niebezpieczeństwa⁶. Oczywistym jest, że wyrób lub dystrybucja (oferowanie do sprzedaży) farmaceutyków niewiadomego pochodzenia, a zwłaszcza ich reklamowanie np. za pośrednictwem stron internetowych, nosi znamiona powszechnego oferowania do sprzedaży w zasadzie nieograniczonej grupie odbiorców, stanowiących potencjalnych klientów sprawcy. Bezpieczeństwo powszechne definiuje się jako normy i reguły, zapewniające bezpieczeństwo dużej grupie osób, które nie muszą spełniać jakichś szczególnych przesłanek, aby w tej grupie się znaleźć. Działania przeciwko takiemu bezpieczeństwu, to działanie przeciwko grupie ludzi, naruszające ich bezpieczeństwo, a narażające ich życie lub zdrowie. Stroną potencjalnie pokrzywdzoną jest tu zatem każdy, kto ma kontakt z ofertą sprzedaży przez sprawcę wyrobu farmaceutycznego i w następstwie decydujący się na skorzystanie z niej.

W tym miejscu należy podkreślić, iż ustawodawca – odmiennie niż w innych niektórych zapisach k.k. – do zaistnienia bytu przestępstwa nie wymaga tu wystąpienia znamienia bezpośrednio zaistniałego

⁴ R.Stefański [w:] *Kodeks karny. Komentarz* (red.) M.Filar, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, s.900.

⁵ A.Mazurek, K.Jop *Zagadnienia prawne obrotu steroidami anaboliczno-androgennymi* [w:] *Proble-*

my kryminalistyki 287 (1) 2015, *Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji*, Warszawa 2015, s. 20

⁶ R.Stefański, *op.cit.*, s.895.

niebezpieczeństwa. W przypadku podrobionych farmaceutyków ilustracją może być np. sytuacja nabycia oferowanego przez sprawcę leku, w którym jakiś zawarty w nim składnik sam w sobie nie stanowi substancji szkodliwych bądź o właściwościach trujących, ale np. w połączeniu z innymi środkami spożywanymi przez nabywcę (np. w formie przepisanych leków) lub w wielokrotnionej ponad miarę dawce może narazić jego zdrowie lub życie na niebezpieczeństwo. Przykładem mogą tu być np. tzw. inhibitory PDE-5, będące częstym składnikiem leków na potencję, a które stosowane przez osoby z takimi schorzeniami, jak np. cukrzyca lub nadciśnienie, mogą okazać się szkodliwe dla zdrowia, a nawet życia osoby je zażywającej. W tym miejscu warto nadmienić, iż w praktyce – jak podaje *The International Journal of Clinical Practice*⁷ – wśród substancji dodawanych do podrabianych leków wyróżnia się m.in. takie, jak: arszenik, kwas borowy, pył z cegieł, kredę, wosk do podłóg, farbę drogową z dodatkiem ołowiu, pastę do butów, talk. Znane są także przypadki użycia w podrobionych lekach barwnika do jeansów, cementu, amfetaminy lub substancji czynnych stosowanych w innych produktach leczniczych – jak w 2008 r., gdy 150 pacjentów zostało przyjętych do szpitali w Singapurze z ciężką hipoglikemią po przyjęciu podrobionych leków na potencję (7 pozostało w stanie śpiączki na skutek długotrwałego niedoboru glukozy w mózgu; 4 zmarło na skutek przedawkowania gliburydu).

Innym aspektem, mogącym przyczynić się do wadliwości leku skutkującej niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia jego nabywcy jest miejsce jego wytwarzania i parametry dobieranych w tym celu składników – ani miejsce produkcji, ani akuratność realizowanej receptury nie są w żaden sposób, na żadnym etapie i przez żaden organ kontrolowane. Brak kontroli nad normami sanitarnymi, miarowymi

i wagowymi w oczywisty sposób automatycznie przekłada się na bezpieczeństwo nabywców leku w takim miejscu fałszowanego.

Kolejną kwestią, mogącą mieć wpływ na skutek działania leku jest jego transport i przechowywanie. Nawet jeśli lek został wyprodukowany z odpowiednich substancji, w odpowiednich warunkach i przy zachowaniu odpowiednich proporcji, przy obrocie poza legalnym kanałem dystrybucyjnym może być przedmiotem transportu i składowania uchylającym restrykcyjnym normom dedykowanym poszczególnym farmaceutykom (ustalonym przez podmiot odpowiedzialny za wprowadzenie produktu leczniczego na rynek lub tzw. Farmakopeę Polską – kodeks apteczny⁸), wskutek czego może ulec dezintegracji, defragmentacji, różnego stopnia zanieczyszczeniu lub mogą zajść w nim procesy chemiczne, mające negatywne skutki na zdrowie, a nawet życie nabywcy.

Kwestią wymagającą odrębnego podkreślenia jest brak kontroli nad zdrowiem i życiem klienta od samego momentu wydania mu leku (najczęściej wysłania, nawet nie osobistego przekazania), a następnie brak obserwacji skutków jego zażywania, jakie normalnie mają miejsce w przypadku przepisania pacjentowi leku reglamentowanego aptecznie przez odpowiednio wykwalifikowanego lekarza. Nabywca może być nieświadomy przeciwwskazań do zażywania danego leku oraz zagrożeń, z jakimi może się to wiązać. Sprzedający nie dysponuje żadnymi narzędziami (ani chęciami!) umożliwiającymi przeprowadzenie wywiadu o stanie zdrowia nabywcy, dokładnego określenia dawki i sposobu aplikacji, a następnie kontroli działania leku, a z kolei pacjent nie ma możliwości zgłosić występujących skutków ubocznych, ani podzielić się informacjami o poprawie lub pogorszeniu stanu zdrowia, co w zwyczajnych wa-

⁷ G. Jackson, *Faking it: the Dangers of Counterfeit Medicine on the Internet*, *The International Journal of Clinical Practice*, 63.2, Nowy Jork 2009, s.181-184.

⁸ Strona internetowa Ministerstwa Zdrowia: <http://www.mz.gov.pl/leki/produkty-lecznicze/przechowywanie-lekow/> – dostęp 5 czerwca 2016 r.

runkach klinicznych umożliwiłoby odpowiednią reakcję lekarza prowadzącego.

Istotnym aspektem przy stawianiu podejrzanym zarzutów z art. 165 § 1 pkt 2 jest fakt, iż stypizowany czyn nie musi skutkować faktycznym negatywnym efektem w postaci utraty zdrowia lub życia. Dla bytu przestępstwa wystarczające bowiem jest samo **zaistnienie** takiego niebezpieczeństwa. Nie wystąpienie tych poważnych skutków, które obiektywnie rzecz biorąc mogły zaistnieć, może być związane z efektem kontradziania osoby pokrzywdzonej lub osoby trzeciej bądź zwykłym splotem jakichś fortunnnych okoliczności⁹. Brak wystąpienia faktycznego negatywnego wpływu sfałszowanego leku na zdrowie i życie nabywcy, nie powinno zwalniać sprawcy obrotu fałszowanymi farmaceutykami z odpowiedzialności karnej za samo sprowadzenie na kupującego niebezpieczeństwa możliwości wystąpienia takich groźnych skutków. Ponadto, niekiedy skutki zażywania sfałszowanego leku mogą ujawnić się u nabywcy dopiero w przyszłości i być nierozpoznane lub niepowiązane z zażyciem zakupionego farmaceutyku aż do samego momentu stawiania zarzutów – jest to kolejna przesłanka, która powinna skłonić śledczych do bezwzględnego postawienia wówczas zarzutów na podstawie art. 165 § 1 pkt 2, za samo narażenie kupującego na ryzyko wystąpienia takiego zagrożenia.

Podkreślenia wymaga fakt, iż nawet w orzecznictwie dostrzeżono, że niebezpieczeństwo wskazane w omawianym przepisie nie może zależeć od wystąpienia pewnych warunków, przy czym literalnie wskazano, że takim warunkiem nie może być np. pogarszanie się stanu zdrowia pacjenta¹⁰. Nie jest to warunek niezbędny do stwierdzenia bytu przestępstwa, czego następstwem winno być postawienie stosownego zarzutu z omawianego artykułu.

Na zakończenie warto zaznaczyć, iż w walce z grupami zajmującymi się nielegalnym wytwarzaniem, importem i dystrybucją leków organy ścigania zaczynają odnosić coraz większe sukcesy. Odnotowano już prawomocne wyroki, na mocy których sprawcy sprowadzenia niebezpieczeństwa na życie lub zdrowie wielu osób poprzez wprowadzanie do obrotu leków sfałszowanych lub niewiadomego pochodzenia, zostali prawomocnie skazani, przy czym należy podkreślić, iż wyrokowanie następowało bez względu na skutki, jakie w konkretnych przypadkach wystąpiły u osób je zażywających¹¹.

⁹ Wyrok SO w Poznaniu XVI K 29/11, wyrok SO w Poznaniu XVI K 212/14, wyrok SA w Poznaniu II Aka 73/15.

¹⁰ Postanowienie SA w Krakowie z 15.02.2005 r., II AKz 4/05, OSA 2006, nr 4, poz. 19.

¹¹ Wyrok SO we Wrocławiu III K 414/08, wyrok SO w Poznaniu XVI K 29/11, wyrok SO w Poznaniu XVI K 212/14, wyrok SA w Poznaniu II Aka 73/15.



Grzegorz Brzoskowski
Security Director CEE / Baltic
SANOFI

WSPÓŁPRACA GRUPY SANOFI Z ORGANAMI ŚCIGANIA, OCHRONA ZDROWIA I ŻYCIA PACJENTÓW

Grupa Sanofi jest międzynarodową firmą farmaceutyczną, zaangażowaną w odkrywanie, produkcję i dystrybucję leków, które mają poprawić stan zdrowia pacjentów na całym świecie. Firma jest notowana na giełdach w Paryżu (EURO-NEXT: SAN) oraz w Nowym Jorku (NYSE: SNY).

Do Grupy Sanofi w Polsce należą: Sanofi-Aventis Sp. z o.o. – producent leków innowacyjnych i OTC (bez recepty), Sanofi Pasteur, największy na świecie producent szczepionek, Zentiva – lider produkcji leków generycznych w Europie Środkowo-Wschodniej, Nepentes Pharma, uznany w branży producent dermokosmetyków, Genzyme, producent leków stosowanych w chorobach rzadkich oraz Merial, światowy lider w branży weterynaryjnej. Jedna ze 112 fabryk Grupy Sanofi na świecie, jest zlokalizowana w Rzeszowie.

Grupa Sanofi w Polsce zatrudnia blisko 1000 pracowników. Według danych IMS Health Polska, Grupa zajmuje jedno z wiodących miejsc w krajowym rankingu największych firm farmaceutycznych. Sanofi-Aventis Sp. z o.o. jest członkiem Związku Pracodawców Innowacyjnych Firm Farmaceutycznych INFARMA, Izby Gospodarczej Farmacja Polska, PASMI – Polskiego Związku Producentów Leków bez Recepty, a także członkiem POLPROWET – Polskiego Stowarzyszenia Producentów i Importerów Weterynaryjnych.

Misją firmy jest przekształcanie innowacji naukowych w rozwiązania, które

przysłużą się pacjentom. Firma Sanofi przywiązuje szczególną wagę do jakości i bezpieczeństwa swoich produktów.

W tym celu powołany jest specjalny pion zajmujący się bieżącym rozpoznawaniem i kontrolą oferowanych produktów Grupy Sanofi. W terenie utworzone są stanowiska „oficerów security” odpowiedzialnych za stałe monitorowanie rynku farmaceutycznego w celu ujawniania nielegalnego wprowadzania do sprzedaży podrobionych produktów Grupy. Pracownicy ci odpowiedzialni są również za współpracę z organami ścigania. Tego typu współpraca wzorowana na rozwiązaniach prawnych i organizacyjnych obowiązujących na rynku USA, przynosi corocznie wymierne rezultaty w postaci ujawnionych nielegalnych fabryk i magazynów podrobionych leków.

Przykładem jest ujawniony w czerwcu 2016 roku na terenie Ukrainy, nielegalny magazyn leków różnych firm w tym Sanofi. Z danych przekazanych przez ukraińskie władze, które 15 czerwca br. przeprowadziły nalot na nielegalny magazyn leków w Odessie. W wyniku działania Policji zajęte zostały między innymi:

- 105 200 tabletek No-Spa # 100, partii 2V050, skradziony podczas zniszczenia w 2013 roku.
- 1000 kg fałszywych leków płynnych i wykończone podrobiony produkt Kodareks (indyjski producent Vivimed Labs)



Do namierzenia i ujawnienia grupy przestępczej, w skład której wchodziło, oprócz obywateli Ukrainy, Rosjanie i Hindusi doszło dzięki bliskiej współpracy Służby Bezpieczeństwa Ukrainy i Sanofi Departament Bezpieczeństwa. Mechanizm przestępczego działania polegał na prowadzeniu przedsiębiorstwa zajmującego się utylizacją wyrobów chemicznych, w tym wyrobów farmaceutycznych oraz prowadzeniu międzynarodowej działalności spedycyjnej i handlowej zajmującej się importem chemikaliów. W ujawnionym magazynie w Odessie znajdowały się lekarstwa, w tym No-Spa, które na początku 2013 roku objęto procedurą wycofania z rynku i skierowano do specjalistycznej firmy w celu ich zniszczenia. W maju 2013 r. Policja z regionu Dniepropietrowska została poinformowana, że około 20 ton (2 samochody ciężarowe) różnego rodzaju leków, głównie No-Spa, zostały wyprowadzone z firmy zajmującej się utylizacją.

W 2015 roku w ramach regularnego monitoringu rynku prowadzonego przez Departament Bezpieczeństwa Sanofi, ustalono, że skradzione leki, w tym No-Spa pojawił się w kilku aptekach w obrębie różnych regionów Ukrainy.



Badanie przeprowadzone we współpracy z Policją ukraińską potwierdziło, że połowa tej przesyłki została kupiona przez lokalnego dystrybutora w Doniecku (czasowo okupowane terytorium) i rozprowadzona częściowo w Euroazji szczególnie w Tadżykistanie. Nadzór zidentyfikował również magazyn, gdzie przechowywano leki.

Współpraca pozwoliła na przeprowadzenie pomyślnego nalotu na nielegalny magazyn leków, które ze względu na upływający termin przydatności do spożycia, mogły stanowić zagrożenie dla zdrowia pacjentów.

W wyniku podjętej współpracy z organami ścigania Ukrainy, udaremniono wprowadzenie na rynek, nie tylko lokalny, ale i w innych państwach, wielu lekarstw, które mogły zagrozić bezpieczeństwu ludzi.

Po rozwiązaniu tej sprawy w Grupie Sanofi zmieniony został proces niszczenia wycofanych produktów. Departament Bezpieczeństwa po 2013 r. wzmocnił nadzór nad procesem przekazywania lekarstw do utylizacji, w tym systematyczną obecność przedstawiciela Sanofi podczas każdego niszczenia leków.

SPOSOBY USTALANIA ZAGRANICĄ MIENIA ZWIĄZANEGO Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ NARKOTYKOWĄ – ASPEKT DZIAŁAŃ POLICYJNYCH

Uwagi ogólne

Praktycy organów ścigania od dawna poszukują rozwiązań mających na celu skuteczne poszukiwanie, identyfikowanie i lokalizowanie zagranicą mienia związanego z przestępczością narkotykową, co w rezultacie ma umożliwić ograniczenie korzystania z tzw. owoców przestępstwa.

We wskazanym wymiarze wyróżnić należy dwie zasadnicze płaszczyzny kooperacji między państwami. Pierwszą tworzy współpraca organów wymiaru sprawiedliwości w obszarze czynności procesowych. Ma ona charakter sformalizowany i opiera się na umowach międzynarodowych. Jej celem jest tworzenie, rozwijanie oraz praktyczne stosowanie instrumentów prawnych pozwalających na skuteczne wykonywanie pomocy prawnej w zakresie zabezpieczenia i konfiskaty nielegalnych korzyści.

Drugą płaszczyzną jest współpraca służb policyjnych o charakterze operacyjnym w zakresie wymiany informacji tzw. rozpoznanie majątkowe zagranicą. Jej celem jest rozszerzenie praktycznych możliwości dokonywania sprawdzeń i ustaleń w dochodzeniach finansowych dotyczących nielegalnych transferów finansowych, transakcji i ujawnienia składników majątkowych zagranicą poprzez skuteczną wymianę informacji i danych wywiadowczych między organami ścigania współpracujących państw. Kooperacja policyjna ma często charakter nieformalny i determinowana jest wspólnymi potrzebami operacyjnymi. Źródłem przeszkód dla tej współpracy są krajowe procedury administracyjne, ograniczenia prawne określone przepisami ustawowymi oraz różnice systemów prawnych państw członkowskich¹². Przedmiotowy

artykuł ma na celu przybliżenie metod i form działań policyjnych podejmowanych na drugiej z wymienionych płaszczyzn współpracy, gdzie na szersze omówienie zasługują w szczególności działania realizowane we współpracy państw członkowskich Unii Europejskiej.

Z punktu widzenia kryminalistyki przez sposoby ustalania mienia – w aspekcie działań policyjnych - należy rozumieć metody i formy działań taktycznych oraz techniczne środki służące poszukiwaniu, identyfikacji oraz lokalizacji składników majątkowych oraz udowadnianiu istnienia lub braku związku między tymi składnikami a osobami i zdarzeniami objętymi procesem karnym.

Pojęcie formy działań ukierunkowanych na ujawnienie mienia nie pokrywa się z pojęciem metody. Różne formy działań mogą być prowadzone za pomocą jednej lub wielu różnych metod, a jedna forma – kilkoma metodami¹³.

Formy ustalania mienia zagranicą

Przez formę ustalania mienia zagranicą należy rozumieć procedury gromadzenia i weryfikacji uzyskiwanych informacji ukierunkowanych na jego identyfikację i lokalizację¹⁴. W polskim prawie krajowym wyróżnia się trzy formy pracy operacyjnej, w ramach których mogą być przetwarzane informacje dotyczące mienia pochodzącego z czynu zabronionego. Pierwsza to operacyjne sprawdzenia polegające

pracy instytucjonalnej w Unii Europejskiej, Policja 2008, nr 4, s. 35–43.

¹³ Por. T. Hanausek, *Kryminalistyka. Poradnik detektywa*, op. cit. s. 94.

¹⁴ Por. E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2009, s. 64.

¹² Zob. T. Safjański, *Pozbawianie korzyści pochodzących z przestępstwa – wybrane aspekty współ-*

na podjęciu wszelkich czynności zmierzających do wstępnej weryfikacji uzyskanej jednostkowej informacji. Drugą formą są operacyjne rozpoznania, czyli prowadzenie jawnych i niejawnych czynności, których celem jest uzyskanie informacji przydatnych w działaniach określonych służb. Ostatnia forma, rozpracowanie operacyjne polega na koncentracji różnych jawnych i niejawnych czynności operacyjno-rozpoznawczych, ukierunkowanych na popełnione lub przygotowywane przestępstwo.

W wymiarze międzynarodowym podstawową formą ustalania mienia związanego z przestępczością narkotykową jest Inicjatywa StAR będąca wspólnym projektem Banku Światowego i Biura Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości (UNODC).

StAR nawiązał współpracę z INTERPOLEM, w rezultacie której powołano globalną sieć punktów kontaktowych – Global Focal Point Network. Sieć tworzą eksperci organów ścigania wyspecjalizowanych w prowadzeniu śledztw finansowych. Od 2009 roku są oni zrzeszeni w ramach Platformy Punktów Kontaktowych ds. Odzysku Mienia StAR-INTERPOL. Platforma umożliwia bezpieczną wymianę informacji za pośrednictwem szyfrowanego kanału INTERPOLU I-24/7, a także zawiera bazę punktów kontaktowych będących do całodobowo dyspozycji w celu świadczenia pomocy w sprawach pilnych, gdzie brak natychmiastowego działania może skutkować niemożnością dokonania zabezpieczenia (konfiskaty) mienia pochodzącego z przestępczości narkotykowej. W połowie 2014 roku Platforma liczyła łącznie 193 punkty kontaktowe (śledczych i prokuratorów) ze 105 państw członkowskich projektu. Funkcję polskiego punktu kontaktowego StAR pełni Wydział ds. Odzyskiwania Mienia Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji.

Istotne znaczenie dla ustanowienia Wydziału ds. Odzyskiwania Mienia w Komendzie Głównej Policji miały postanowienia decyzji Rady 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 r. dotycząca współ-

pracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem, która stała się skuteczna z dniem 18 grudnia 2007 r.¹⁵ Zgodnie z jej postanowieniami każde państwo członkowskie zostało zobowiązane do utworzenia lub wyznaczenia krajowego biura ds. odzyskiwania mienia (dalej BOM)¹⁶ oraz zapewnienia możliwości podjęcia pełnej współpracy zgodnie z przepisami niniejszej decyzji najpóźniej od dnia 18 grudnia 2008 r.¹⁷

W dniu 18 grudnia 2008 roku podpisano *Deklarację współpracy pomiędzy Ministrem Finansów, Ministrem Sprawiedliwości - Prokuratorem Generalnym, Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie współdziałania przy stosowaniu decyzji Rady Unii Europejskiej 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 roku dotyczącej współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem*¹⁸.

Celem szczegółowego określenia zasad współdziałania w obszarze skutecznego wypełniania zadań dotyczących wykrywania i identyfikacji nielegalnie uzyskanych korzyści i innego mienia pochodzącego z działalności przestępczej, w dniu 15 września 2009 r. podpisane zostało *Porozumienie pomiędzy Ministrem spraw wewnętrznych i administracji, Ministrem Finansów i Ministrem sprawiedliwości w sprawie współpracy w wykrywaniu i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem w zakresie zadań Krajowego Biura ds. Odzyskiwania Mienia*¹⁹. Przedmiotowe porozumienie zakładało

¹⁵ Dz. Urz. UE L 332 z 18.12.2007.

¹⁶ Art. 1 ust. 1 decyzji Rady 2007/845/WSiSW

¹⁷ Art. 8 pkt. 1 decyzji Rady 2007/845/WSiSW

¹⁸ Niepublikowana.

¹⁹ Niepublikowane (www.policja.pl/download/1/66396/porozumienie, dostęp 10.03.2012 r.).

utworzenie w strukturze Komendy Głównej Policji specjalistycznego ogniwa organizacyjnego do wykonywania zadań krajowego biura odzyskiwania mienia (dalej: KBOM).

Zasadniczą podstawą prawną działania KBOM jest art. 145k. ust.1 ustawy o Policji²⁰. Zgodnie z przywołanym przepisem Komenda Główna Policji wykonuje zadania krajowego biura do spraw odzyskiwania mienia, o którym mowa w art. 1 ust. 1 decyzji Rady 2007/845/WSiSW z dnia 6 grudnia 2007 r. dotyczącej współpracy pomiędzy biurami ds. odzyskiwania mienia w państwach członkowskich w dziedzinie wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem.

Współpraca, w rozumieniu przepisów decyzji Rady 2007/845/WSiSW, między KBOM a krajowymi biurami ds. odzyskiwania mienia innych państw członkowskich Unii Europejskiej, w szczególności w zakresie wymiany informacji w celu wykrywania i identyfikacji korzyści pochodzących z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem, oraz w zakresie przetwarzania tych informacji, odbywa się na zasadach i warunkach określonych w ustawie z dnia 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej²¹.

Funkcję szefa krajowego biura ds. odzyskiwania mienia przypisano Komendantowi Głównemu Policji.

Do głównych zadań KBOM należy:

- 1) zapewnianie wymiany informacji, pomiędzy jednostkami organizacyjnymi Policji i innymi uprawnionymi krajowymi podmiotami oraz odpowiednimi organami państw Unii Europejskiej, dotyczących ujawniania, identyfikowania, zabezpieczania i odzyskiwania mienia pochodzącego z przestępstwa lub mającego związek z przestępstwem,
- 2) współdziałanie z krajowymi podmiotami uprawnionymi do ujawniania, identyfikowania, zabezpieczania i odzyskiwania

mienia, w szczególności z podległymi lub nadzorowanymi przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, ministra właściwego do spraw finansów publicznych, ministra sprawiedliwości oraz prokuratora generalnego.

Wymienione powyżej zadania odpowiadają działaniom biur odzyskiwania mienia w całej Unii Europejskiej, które w każdym kraju stanowią centralny punkt kontaktowy dla przychodzących i wychodzących zapytań (biura są odpowiedzialne za zbieranie dostępnych w danym państwie informacji dotyczących składników majątkowych, stąd konieczność współdziałania z krajowymi podmiotami, a następnie przekazanie ich partnerom zagranicznym).

W związku z tym należy wskazać, iż Wydział ds. Odzyskiwania Mienia dokonuje jedynie ustalania składników majątkowych i pośredniczy w wymianie informacji, lecz nie prowadzi postępowań przygotowawczych i co za tym idzie nie dokonuje tymczasowego zajęcia mienia, prowadzącego do zabezpieczenia majątkowego. Zadania te realizowane są przez całą Policję²².

W wymiarze działań transgranicznych obok funkcjonowania biur odzyskiwania mienia jako formę działań policyjnych ukierunkowaną na ustalenie zagranica mienia związanego z przestępczością narkotykową należy wskazać współpracę w ramach nieformalnej Międzyinstytucjonalnej Sieci Współpracy do spraw Odzyskiwania Mienia (Carin). Sieć Carin do czasu utworzenia BOM stanowiła główny instrument współpracy policyjnej w zakresie rozpoznania majątkowego.

Członkami sieci CARIN są między innymi: Australia, Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Gibraltar, Węgry, Guernsey, Irlandia, Włochy, Łotwa, Liechtenste-

²⁰ Dz. U. 1990 r. Nr 30 poz. 179 ze zm.

²¹ Art. 145k. ust.12 ustawy o Policji, op. cit.

²² Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji - z upoważnienia ministra - na zapytanie nr 8879 w sprawie poprawy efektywności Biura Odzysku Mienia (<http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/785A7CA1>, dostęp na 01.09.2014 r.)

in, Litwa, Luksemburg, Malta, Holandia, Norwegia, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Wielka Brytania, USA, OLAF. Z siecią CARIN współpracują na zasadzie obserwatorów między innymi: Kanada, Chorwacja, Rosja, RPA, Monaco, ONZ Grupa EG-MONT, Eurojust, Interpol.

CARIN jest zarządzany przez Grupę Sterującą składającą się z 9 państw członkowskich. Do zadań Grupy należy m.in. przyjmowanie wniosków nadanie statusu członka lub obserwatora CARIN oraz pomoc przy przygotowywaniu programu Doročnego Ogólnego Zgromadzenia CARIN. Co roku spośród członków Grupy Sterującej wyłaniana jest rotacyjna prezydencja CARIN. Rolę sekretariatu CARIN pełni Europol.

CARIN ułatwia ekspertom wymianę informacji i doświadczeń odnośnie do identyfikacji, zamrażania, zajmowania, konfiskaty środków pochodzących z przestępstwa. Tworzy ona system krajowych punktów kontaktowych w zakresie współpracy policyjnej dotyczącej rozpoznania majątkowego za granicą.

Współpracę w ramach CARIN wspomaga Europol, który oficjalnie sprawuje funkcje sekretariatu. W Europolu utworzone zostało Centrum Konfiskaty Środków Pochodzących z Przestępstwa (CASC), którego rolą jest asystowanie państwom członkowskim w procesie ustalania nielegalnych dochodów, w szczególności w identyfikacji składników majątkowych poza granicami państwa prowadzącego dochodzenie w celu ułatwienia ich zabezpieczenia dla potrzeb procesowych. Europol zamierza wzmocnić swoją działalność w zakresie wsparcia specjalistycznych jednostek policyjnych państw członkowskich w transgranicznym śledzeniu majątku pochodzącego z przestępstw. Z organizacyjnego punktu widzenia CASC ma zostać rozwinięte w Europol Criminal Assets Bureau (ECAB).

Z praktycznego punktu widzenia współpraca policyjna w ramach platformy Europol-CARIN prowadzona jest w dwóch

wymiarach: formalnym i nieformalnym. Współpraca formalna obejmuje wymianę danych wywiadowczych oraz dokonywanie ustaleń policyjnych. W zależności od kręgu podmiotów współpracujących oparta jest na decyzji o Europolu lub innych umowach międzynarodowych. CASC wspiera zarówno dochodzenia prowadzone przez państwa członkowskie oraz działania wspólnych zespołów śledczych powołanych przez państwa członkowskie. Głównym zadaniem CASC jest usprawnienie wymiany informacji w ramach rozpoznania majątkowego oraz prowadzenie konsultacji w ramach działań policyjnych ukierunkowanych na ujawnienie i identyfikację mienia pochodzącego z działalności przestępczej. Należy zaznaczyć, iż CASC udziela wsparcia jedynie na etapie rozpoznania majątkowego. Dalsze czynności procesowe związane z zabezpieczeniem, konfiskatą i przekazaniem mienia pochodzącego z przestępstwa wymagają wdrożenia sądowej procedury międzynarodowej pomocy prawnej. CASC udziela również wsparcia na wniosek wspólnym zespołom śledczym powołanym przez państwa członkowskie. Współpraca w wymiarze nieformalnym prowadzona jest bezpośrednio w ramach sieci eksperckiej CARIN. Wynika to z tego, iż w zamierzeniu pomysłodawców CARIN ma stanowić również płaszczyznę współpracy konsultacyjnej we wszystkich aspektach procesu pozbawiania korzyści wynikających z jakiegokolwiek działalności przestępczej, nawet tej nie objętej mandatem Europolu. Nieformalna współpraca obejmuje wspólne szkolenia, wymianę doświadczeń oraz promowanie najlepszych rozwiązań taktycznych²³.

Działalność sieci CARIN zainspirowała powstanie innych regionalnych sieci współpracy w dziedzinie odzyskiwania mienia jak np.:

- Południowoafrykańska Międzyagencyjna Sieć Odzyskiwania Mienia (ang. Asset

²³ T. Safjański, *Praktyczne możliwości prowadzenia rozpoznania majątkowego za granicą z wykorzystaniem współpracy w ramach Europolu i sieci CARIN*, Policja 2008, nr 3, s. 43–48.

Recovery Inter-Agency Network of Southern Africa - ARINSA),

- - Sieć Odzyskiwania Mienia dla Ameryki Południowej (hiszp. Red de la Recuperación de Activos de GAFISUD – RRAG),
- Sieć Odzyskiwania Mienia dla Azji i Pacyfiku (ang. Asset Recovery Inter-Agency Network – Asia and Pacific - ARIN-AP),
- Wschodnioafrykańska Sieć Odzyskiwania Mienia (ang. Asset Recovery Inter-Agency Network of East Africa - ARI-NEA),
- Zachodnioafrykańska Sieć Odzyskiwania Mienia (ang. Asset Recovery Inter-Agency Network of West Africa - ARINWA).

Metody działań

Należy przyjąć, że metoda ujawniania mienia to celowo stosowany i zdalny do wielokrotnego stosowania zespół zachowań i środków technicznych, który dzięki określonemu ich doborowi oraz wykorzystaniu wiedzy i doświadczenia pozwala na zidentyfikowanie i lokalizację mienia związanego z przestępstwem²⁴. Zasadnicze metody ujawniania mienia to:

- sprawdzenia w bazach danych, rejestrach i systemach informacyjnych,
- wymiana informacji, w tym międzynarodowa,
- analiza kryminalna,
- współpraca z osobowymi źródłami informacji,
- przeszukanie (osoby, miejsca zamieszkania).

Podstawową metodą działania wykorzystywaną do ustalania zagranicą mienia związanego z przestępstwem jest wymiana informacji. Jest to metoda działania polegająca na przekazywaniu, udostępnianiu, uzyskiwaniu lub otrzymywaniu informacji przez organy ścigania lub inne podmioty uprawnione. Wymiana informacji krymi-

nalnych jest zasadniczym elementem każdej współpracy policyjnej. Do najczęściej wykorzystywanych kanałów wymiany informacji policyjnych należą: Międzynarodowa Organizacja Policji Kryminalnych - Interpol, Europejski Urząd Policji – Europol, biura Sirene oraz oficerowie łącznikowi. Należy mieć na uwadze ograniczenia, jakie występują przy wymianie informacji operacyjnych dotyczących mienia związanego z przestępstwem (np. trudności i wysokie koszty uzyskania informacji).

Pomiędzy państwami członkowskimi UE obowiązują wspólne standardy w zakresie warunków i zasad wymiany informacji kryminalnych, które mają również zastosowanie w ramach rozpoznania majątkowego prowadzonego zagranicą. Omawiane standardy wynikają m. in.: z decyzji Rady 2009/371/WSiSW z dnia 6 kwietnia 2009 r. ustanawiającej Europejski Urząd Policji²⁵, decyzji ramowej Rady 2006/960/WSiSW z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie uproszczenia wymiany informacji i danych wywiadowczych między organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej²⁶,

²⁵ Dz. Urz. UE nr L 121 z 15 maja 2009 r., s. 37.

²⁶ Dz. Urz. UE nr L 386 z 29 grudnia 2006 r., str. 89. Celem decyzji ramowej Rady 2006/960/WSiSW jest usprawnienie oraz zapewnienie szybkiej i skutecznej wymiany informacji w sprawach o przestępstwa między organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej. Jednym ze sposobów osiągnięcia tego celu jest między innymi ustanowienie punktu kontaktowego do wymiany informacji między organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej. Decyzja ramowa Rady 2006/960/WSiSW stanowi, iż dostęp we właściwym czasie do dokładnych i aktualnych informacji należy do podstawowych elementów umożliwiających organom ścigania skuteczne wykrywanie i ściganie sprawców przestępstw oraz zapobieganie i zwalczanie przestępczości na terytorium państw członkowskich UE, co jest szczególnie istotne w kontekście swobodnego przepływu osób, towarów, usług i kapitału. Kolejne przepisy omawianej decyzji ramowej ujednolicią i harmonizują przepisy w państwach członkowskich UE dotyczące przekazywania informacji w sposób umożliwiający występowanie z wnioskiem o udzielenie informacji, dostępnych właściwym organom ścigania, których wymiana ma służyć zapobieganiu przestępczości i jej zwalczaniu. Celem decyzji ramowej Rady 2006/960/WSiSW jest również ułatwienie wymiany informacji między organami ści-

²⁴ Por. T. Hanausek, *Kryminalistyka. Poradnik de-tektywa*, Katowice 1996, s. 94.

decyzji ramowej Rady 2008/977/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie ochrony danych osobowych przetwarzanych w ramach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych²⁷ oraz decyzji Rady 2008/615/WSiSW z dnia 23 czerwca 2008 r. w sprawie intensyfikacji współpracy transgranicznej, szczególnie w zwalczaniu terroryzmu i przestępczości

gania państw członkowskich UE w oparciu o sformułowaną w Programie Haskim „zasadę dostępności”. Zasada dostępności oznacza w praktyce, że na obszarze Unii Europejskiej, funkcjonariusz organów ścigania jednego państwa członkowskiego UE, który potrzebuje informacji w celu wykonania swoich obowiązków, powinien je bez przeszkód otrzymać od innego państwa członkowskiego UE, oraz że organ ścigania w innym państwie członkowskim, który dysponuje tymi informacjami jest obowiązany do ich przekazania.

²⁷ Dz. Urz. UE nr L 350 z 30 grudnia 2008 r., str. 60. Decyzja ramowa 2008/977/WSiSW przyjmuje jako nadrzędny cel zapewnienie wysokiego poziomu ochrony praw podstawowych i wolności osób fizycznych, a zwłaszcza ich prawa do prywatności, podczas przetwarzania danych osobowych w ramach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych, przy równoczesnym zagwarantowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego. Cele te mają zostać osiągnięte przez ustanowienie wspólnych zasad ochrony danych osobowych, obejmujących wszystkie istotne aspekty tej ochrony, w tym danych przetwarzanych w celu zapobiegania, wykrywania i ścigania przestępstw, a także karania i wykonywania sankcji karnych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Ustanowione w decyzji ramowej 2008/977/WSiSW zasady ochrony danych osobowych obejmują przetwarzanie danych osobowych przekazywanych lub udostępnianych między państwami członkowskimi UE przez organy ścigania oraz organy wymiaru sprawiedliwości tych państw, a także organy celne, regulując jednocześnie kwestie legalizmu przetwarzania danych osobowych na szczeblu krajowym. Decyzja ramowa 2008/977/WSiSW przewiduje również, iż dalsze przetwarzanie danych osobowych przekazywanych lub udostępnianych między państwami członkowskimi UE bez zgody organu przekazującego może mieć miejsce w celach historycznych, statystycznych lub naukowych, jeżeli państwa członkowskie zapewniają odpowiednie gwarancje w postaci anonimizacji danych lub może odbywać się za zgodą osoby, której dotyczą dane, udzieloną zgodnie z prawem krajowym przekazującego państwa członkowskiego UE.

transgranicznej²⁸. Zgodnie z przepisami przedstawionych decyzji państwa członkowskie UE są obowiązane udostępniać organom ścigania innych państw członkowskich UE informacje dostępne ich własnym organom ścigania na określonych w nich zasadach w celu wykrywania i ścigania sprawców przestępstw oraz zapobiegania przestępczości i jej zwalczania. Dotyczy to informacji, które każdy z podmiotów uprawnionych może gromadzić, uzyskiwać lub wykorzystywać na podstawie przepisów kompetencyjnych. Przy czym warunki przekazywania informacji nie mogą być bardziej restrykcyjne od tych, które już obowiązują w prawie krajowym. Podkreślenia wymaga, że omawiane przepisy nie oznaczają automatyzmu w przekazywaniu informacji i ich gromadzeniu.

W Polsce przepisy powyższych aktów zostały wdrożone do krajowego systemu prawa na mocy ustawy z 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, która weszła w życie 1 stycznia 2012 r.²⁹ Generalnie informacje mogą zostać przekazane w odpowiedzi na wniosek organu ścigania państwa członkowskiego UE³⁰. Przekazanie informacji z urzędu organom ścigania państw członkowskich UE następuje, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że informacje te przyczynią się do wykrycia i zatrzymania sprawców przestępstw lub przestępstw skarbowych lub zapobieżenia przestępstwu na terytorium państwa członkowskiego UE³¹. Jeżeli na

²⁸ Dz. Urz. UE nr L 210 z 06.08.2008 r., str. 1. Przepisy decyzji Rady 2008/615/WSiSW regulują zasady ochrony danych przetwarzanych w sposób zautomatyzowany na jej podstawie, tj. danych DNA, danych daktyloskopijnych, danych rejestracyjnych pojazdów, informacji oraz danych dotyczących zapewnienia ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku ze zdarzeniami o skutkach transgranicznych, w tym imprezami masowymi o charakterze sportowym, informacji w celach zapobiegania przestępstwom terrorystycznym.

²⁹ Dz. U. z 2011 nr 230 poz. 1371.

³⁰ Art. 11 ust. 1 pkt 1 ustawy z 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, *op. cit.*

³¹ Art. 11 ust. 1 pkt 2, *ibidem*.

przekazanie informacji organowi ścigania państwa członkowskiego UE jest wymagana zgoda organu prowadzącego postępowanie karne, podmioty uprawnione zwracają się do organu prowadzącego to postępowanie o wyrażenie zgody na przekazanie informacji³².

Zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami można uzależnić przekazanie informacji organowi ścigania państwa członkowskiego UE od spełnienia przez ten organ określonych warunków, w szczególności w postaci: otrzymania dodatkowych informacji w sprawie (w związku z którą organ ten wystąpił o ich udzielenie) oraz poinformowania o sposobie wykorzystania przekazanych informacji przez ten organ³³. W przypadku wymiany danych osobowych można żądać od organu ścigania państwa członkowskiego UE, również:

- usunięcia, blokowania³⁴, anonimizacji³⁵ lub weryfikacji danych osobowych po upływie wskazanych terminów określonych w przepisach odrębnych,
- ograniczenia przetwarzania przekazanych danych osobowych, w przypadkach określonych w przepisach o ochronie danych osobowych oraz przepisach szczególnych,
- zaniechania obowiązku informowania osoby, której dane dotyczą, o przetwarzaniu jej danych osobowych, jeżeli przepisy innych ustaw przewidują lub dopuszczają przetwarzanie danych tej osoby przez podmiot uprawniony, bez jej wiedzy i zgody³⁶.

³² Art. 14 ust. 1, *ibidem*.

³³ Art. 12 ust. 1, ustawy z 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, *op. cit.*.

³⁴ Oznaczenie informacji w celu ograniczenia ich przetwarzania.

³⁵ Przekształcenie danych osobowych w sposób uniemożliwiający przyporządkowanie poszczególnych informacji do określonej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej albo jeżeli przyporządkowanie takie wymagałoby niewspółmiernych kosztów, czasu lub działań.

³⁶ Art. 12 ust. 2 ustawy z 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, *op. cit.*

Przewidziano również sytuacje odmówienia przekazania informacji organowi ścigania państwa członkowskiego UE w razie zaistnienia okoliczności uzasadniających przypuszczenie, że ujawnienie tych informacji: mogłoby zagrażać bezpieczeństwu państwa przekazującego; mogłoby utrudniać postępowanie karne lub czynności operacyjno-rozpoznawcze, albo innego rodzaju czynności w sprawach o przestępstwa albo zagrazić bezpieczeństwu osób biorących w nich udział; byłoby niewspółmierne do osiągnięcia celu, w jakim wystąpiono z wnioskiem³⁷. Ponadto można odmówić przekazania informacji organowi ścigania państwa członkowskiego UE, jeżeli wniosek dotyczy przestępstwa zagrożonego karą pozbawienia wolności do roku lub karą łagodniejszą albo gdy orzeczono taką karę³⁸. Odmawia się przekazania informacji organowi ścigania państwa członkowskiego UE, jeżeli organ prowadzący postępowanie karne nie wyraził zgody na ich przekazanie³⁹.

Udzielenie odpowiedzi na wniosek organu ścigania państwa członkowskiego UE następuje w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku⁴⁰. Jeżeli informacje, dotyczące wniosku złożonego przez organ ścigania państwa członkowskiego UE są przetwarzane w zbiorach danych bezpośrednio dostępnych dotyczą przestępstw będących podstawą wydania europejskiego nakazu aresztowania (ENA) odpowiedzi na wniosek udziela się w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania⁴¹. Natomiast w sprawach niecierpiących zwłoki dotyczących przestępstw stanowiących podstawę do wydania ENA odpowiedzi na wniosek organu ścigania państwa członkowskiego UE należy udzielić w terminie 8 godzin od chwili jego otrzymania, jeżeli informacje, których wniosek dotyczy, są przetwarzane w zbiorach

³⁷ Art. 13 ust. 1 pkt 1, *ibidem*.

³⁸ Art. 13 ust. 1 pkt 2, *ibidem*.

³⁹ Art. 14 ust. 2, *ibidem*.

⁴⁰ Art. 15 ust. 1, *ibidem*.

⁴¹ Art. 15 ust. 2, *ibidem*.

rach danych⁴². Jeżeli udzielenie odpowiedzi we wskazanych terminach nie jest możliwe, należy niezwłocznie poinformować o tym organ ścigania państwa członkowskiego UE, który złożył wniosek, podając przyczyny nieudzielenia odpowiedzi w terminie oraz udzielić odpowiedzi w najkrótszym możliwym terminie, przy czym w sprawach niecierpiących zwłoki - w terminie nie dłuższym niż 3 dni od dnia otrzymania wniosku⁴³.

Przekazanie organowi ścigania państwa członkowskiego UE informacji otrzymanej od państwa trzeciego następuje po wyrażeniu zgody przez organ tego państwa, które przekazało informację⁴⁴.

Natomiast przekazanie informacji otrzymanych od organu ścigania państwa członkowskiego UE państwu trzeciemu może nastąpić, jeżeli dodatkowo spełnione są łącznie następujące warunki:

- jest to niezbędne w celu wykrywania i ścigania sprawców przestępstw oraz zapobiegania przestępczości lub jej zwalczania,
- organ państwa trzeciego, któremu informacja ma zostać przekazana, jest właściwy w sprawach wykrywania i ścigania sprawców przestępstw oraz zapobiegania przestępczości lub jej zwalczania,
- państwo trzecie daje gwarancje ochrony przekazanych informacjom na swoim terytorium co najmniej na takim poziomie, o którym mowa w art. 47 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych⁴⁵,
- nie zagraża to rażącym naruszeniom praw człowieka⁴⁶.

W przypadkach niecierpiących zwłoki, jeżeli jest to niezbędne do zapobieżenia bezpośredniemu i poważnemu zagrożeniu bezpieczeństwa lub porządku publicznego w innym państwie, można przekazać infor-

macje bez uprzedniej zgody, jeżeli jej uzyskanie w odpowiednim terminie nie jest możliwe. O takim przypadku przekazania informacji podmioty uprawnione niezwłocznie informują organ właściwy do udzielenia zgody⁴⁷.

Omaawiana ustawa nie narusza przepisów o pomocy prawnej w sprawach karnych oraz postanowień umów międzynarodowych dotyczących współpracy w sprawach zapobiegania przestępczości, jej zwalczania oraz współdziałania na terenach przygranicznych⁴⁸.

Środki techniczne

KBOM użytkuje specjalny Elektroniczny System Odzyskiwania Mienia (ESOM). Jest to narzędzie informatyczne, które stanowi specjalistyczne „know-how” dla służb i instytucji zaangażowanych w krajowy system odzyskiwania mienia. ESOM integruje zasoby wiadomości dotyczące możliwości prawnych jakimi dysponują organy ścigania w zakresie ujawniania i odzyskiwania mienia stanowiącego korzyść z działalności przestępczej. Obejmuje wiedzę z zakresu dostępnych baz danych, instytucji i czynności, za pomocą których można nielegalne mienie zidentyfikować. Opisuje różnego rodzaju procedury, w tym sprawdzeń międzynarodowych oraz dostępu do informacji objętych tajemnicami zawodowymi itp. Aplikacja zawiera również algorytmy postępowania w obszarze prowadzenia czynności sprawdzających zmierzających do ustalenia składników majątkowych, które mogą być zabezpieczone jako mienie pochodzące z czynu przestępczego⁴⁹.

ESOM pozwala na m. in.:

- połączenie i zebranie, w jednym narzędziu, informacji o możliwościach prawnych i doświadczeniach praktycznych,

⁴² Art. 15 ust. 3 ustawy z 16 września 2011 r. o wymianie informacji z organami ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, *op. cit.*

⁴³ Art. 15 ust. 4, *ibidem*.

⁴⁴ Art. 18 ust. 2, *ibidem*.

⁴⁵ Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm. 5.

⁴⁶ Art. 18 ust. 1, *ibidem*.

⁴⁷ Art. 18 ust. 3, *ibidem*.

⁴⁸ Art. 4, *ibidem*.

⁴⁹ T. Safjański., *Budowa międzyresortowego systemu odzyskiwania mienia w Polsce*, Policja nr 2/2009, s. 10 i n.

ujawniania i pozbawiania mienia sprawców przestępstw;

- ułatwienie w dostępie i wykorzystaniu informacji z krajowych i zagranicznych rejestrów i baz danych;
- upowszechnienie nowych uregulowań prawnych, zasad ich stosowania oraz metodologii pracy.

Dostęp do ESOM mają przedstawiciele krajowego biura odzyskiwania mienia oraz przeszkoleni koordynatorzy⁵⁰.

Omówione powyżej sposoby ustalania zagranicą mienia związanego z przestępstwem mają za zadanie wspomagać ewentualne decyzje o zastosowaniu środków karnoprosesowych służących zapewnieniu wykonalności przyszłego orzeczenia w zakresie kar i środków karnych o charakterze majątkowym a także roszczeń o naprawienie szkody wynikłej z przestępstwa przeciwko mieniu lub wywołania szkody na mieniu.

Należy wyraźnie podkreślić, że nie obejmują one samoistnego przekazywania informacji w ramach postępowania karnego przez prokuratorów lub sądy, gdyż tę kwestię regulują przepisy o pomocy prawnej w sprawach karnych. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. kodeks postępowania karnego niezbędne czynności postępowania karnego w sprawach ze stosunków międzynarodowych mogą być dokonywane w drodze pomocy prawnej na zasadach określonych w dziale XIII tejże ustawy⁵¹. Dlatego też należy zwrócić uwagę na konieczność rozgraniczenia między pomocą prawną w sprawach karnych wykonywaną przez sądy i prokuraturę a przedstawionymi w niniejszym artykule sposobami ustalania zagranicą mienia związanego z przestępstwem.

Z tych względów bezpośrednia wymiana informacji z krajowymi biurami od-

zyskiwania mienia państw członkowskich UE przez prokuratorów lub sądy nie powinna mieć miejsca. Niemniej jednak w procesie karnym na dowolnym etapie postępowania, prokurator lub sąd jest uprawniony wydać polecenie wykonania wszelkich czynności, w tym polecić uzyskanie informacji od krajowego biura odzyskiwania mienia państwa członkowskiego UE czy państwa współpracującego w ramach sieci Carin, Policji lub innym podmiotom uprawnionym.

Należy podkreślić, że ustalanie mienia zagranicą nie oznacza stosowania jednolitych procedur działania przez służby policyjne różnych państw nawet w ramach Unii Europejskiej.

⁵⁰ Zob. P. Starzyński, K. Wiciak, *ESOM (Elektroniczny System Odzyskiwania Mienia) jako narzędzie kryminalistyczne* [w:] *Kryminalistyka i inne nauki pomocowe w postępowaniu karnym*, red. J. Kasprzak, B. Młodziejowski, Olsztyn 2009.

⁵¹ Dz. U. z 1997 r. Nr 89 poz. 555, ze zm.



Krzysztof Janoszka

Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu

PRAWNE I SPOŁECZNO – KRYMINOLOGICZNE ASPEKTY HANDLU DZIEĆMI

*Troska o dziecko jest pierwszym i podstawowym sprawdzianem
stosunku człowieka do człowieka.*

Jan Paweł II

Handel dziećmi jest problemem bardzo złożonym, możliwym do rozpatrywania z różnych punktów widzenia. Dla socjologa będzie to jedna ze współczesnych form niewolnictwa, dla prawnika poważne naruszenie praw człowieka natomiast dla kryminologa zbrodnia, w którą zaangażowane są najlepiej zorganizowane i zakonspirowane grupy przestępcze. Z kolei dla psychologa handel dziećmi jest związany z krzywdzeniem dziecka, które doświadcza w tej sytuacji przemocy seksualnej, fizycznej i emocjonalnej ze strony sprawców. Ogólnie możemy jednak przyjąć, że jest to jakiegokolwiek działanie lub transakcja, w drodze której dziecko przekazywane jest za wynagrodzeniem lub jakąkolwiek inną rekompensatą.

Zgodnie z polskim kodeksem karnym handel ludźmi jest to werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem, przemocy lub groźby bezprawnej, uprowadzenia, podstępu, wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności, udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą – w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych for-

mach wykorzystania poniżających godność człowieka lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy.

W polskim prawie karnym nie występuje odrębne pojęcie „handel dziećmi”, zatem wszelkie przepisy dotyczące handlu ludźmi należy interpretować również w odniesieniu do handlu dziećmi. Jeżeli jednak zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wyżej wymienione. Do wypełnienia znamion przestępstwa istotne znaczenie ma jedynie cel działania sprawcy, tj. wykorzystanie ofiary.

1. Regulacje prawne

Problematyka handlu ludźmi oraz ochrona ofiar tego procederu jest w polskim prawie uregulowana w trzech aktach prawnych: kodeksie karnym, ustawie o cudzoziemcach oraz ustawie o pomocy społecznej. W artykule 115 § 22 kodeksu karnego zawarta jest definicja tego przestępstwa, natomiast art. 189a kodeksu karnego penalizuje je, co oznacza, że kto dopuszcza się handlu ludźmi, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3. Najsurowszą karą możliwą do wymierzenia za to przestępstwo jest 15 lat pozbawienia wolności.

W celu skutecznego eliminowania tego zjawiska niezbędne było międzynarodowe skoordynowanie działań, głównie w sferze prawnej. W zakresie prawa międzynarodowego wydzielić można system powszechny ONZ oraz dwa systemy regio-

nalne: system Rady Europy i system Unii Europejskiej. Każdy z nich ma za zadanie ujednolicenie standardów walki z procederem handlu ludźmi. Odbywa się to poprzez tworzenie spójnego prawa oraz zobowiązania krajów członkowskich do podejmowania określonych działań, mających na celu poprawę skuteczności zwalczania tego zjawiska.

2. *Modus operandi* sprawców handlu dziećmi

W handel dziećmi zaangażowanych może być wiele osób, które pełnią różną rolę w tym procederze. Nie zawsze są one związane ze zorganizowanymi grupami przestępczymi. Organizowaniem handlu mogą zajmować się krewni dziecka, opiekunowie lub inne osoby znane dziecku lub jego rodzinie. Na każdym etapie – werbowania, transportu, przechowywania, przyjmowania – może uczestniczyć inna osoba. Podstawowym motywem przy „sprzedaży” dziecka jest chęć uzyskania korzyści majątkowej, choć zdarza się, że w krajach dotkniętych biedą rodzice za darmo oddają swoje dzieci innej osobie (najczęściej im znanej), która obiecuje polepszenie warunków życia dziecka i jego wykształcenie. W przypadku wykorzystywania dzieci do zebrania specyfiką jest fakt, iż zebrzący z nimi opiekunowie także mogą być ofiarami, zmuszanymi do zajmowania się tym procederem przez handlarzy mających nad nimi kontrolę⁵².

Sprawcy tego procederu podejmują szereg działań, których ostatecznym etapem jest najczęściej wykorzystanie dziecka. Podstawową metodą działania sprawcy handlu jest manipulacja, oszustwo i wykorzystanie trudnej sytuacji rodziny dziecka. Często zdobywają zaufanie dziecka poprzez nawiązanie bliskiej relacji, zaspokajającej potrzebę miłości i przynależności. Wcielają się w rolę opiekunów lub partnerów dziecka, w zależności od jego wieku. Manipulują dzieckiem, starając się uzależnić je od siebie – również poprzez podawanie narkoty-

ków. Mogą także namówić rodziców na wyjazd dziecka za granicę w celach zarobkowych lub w celu uzyskania przez nie wykształcenia. Nawiązanie znajomości z dzieckiem może się także odbywać poprzez Internet, z którego dzieci korzystają często bez nadzoru osób dorosłych. Gdy dziecko jest już pod kontrolą sprawców dążą oni do utrudnienia identyfikacji dzieci – ofiar handlu przez organa ścigania. Podają się za opiekunów dziecka, fałszują dokumenty, uczą dziecko ustalonej wersji wydarzeń, która jest prezentowana przedstawicielom służb w przypadku zatrzymania. W przeciwieństwie do sprawców handlu osobami dorosłymi, dążących do zachowania anonimowości, handlarz dziećmi może być wzbudzającym zaufanie „wujkiem” lub towarzyszem podróży dziecka, który pozornie chętnie współpracuje z Policją czy Strażą Graniczną⁵³.

Zdarza się, że dziecko może chronić sprawców. Bywają oni bowiem jedynymi osobami zaspokajającymi ich podstawowe potrzeby. Grupa przestępcza może stać się dla dziecka substytutem rodziny, dlatego dziecko będzie jej ufać pomimo doświadczanej przemocy. W przypadku handlu w celach wykorzystywania seksualnego na końcu łańcucha znajdują się tzw. klienci, zainteresowani kontaktami seksualnymi z małoletnimi i pedofile.

Nielegalną adopcją jest działanie lub transakcja, w której dziecko przekazywane jest poza jakąkolwiek procedurą prawną lub z naruszeniem jakichkolwiek obowiązujących reguł. Jeśli chodzi o „nielegalne adopcje”, to najczęstszym sposobem ich legalizacji są adopcje ze wskazaniem. Często pod pozorem adopcji ze wskazaniem dochodzi do handlu dziećmi. Dlatego też należałoby usprawnić cały system takich adopcji lub zdaniem niektórych – jej zakazać. Są także, przypadki, że dzieci są porywane i wywożone za granicę, gdzie dochodzi do ich wykorzystywania.

⁵² K. Janoszka, Dzieci jako ofiary handlu ludźmi, Szczepito 2013, s. 74.

⁵³ Ibidem, s. 75.

3. Profil ofiary handlu dziećmi

Najbardziej narażeni na stanie się ofiarą są małoletni pozbawieni należytej opieki. Są to zazwyczaj cudzoziemcy podróżujący w towarzystwie osób niespokrewnionych, dzieci przebywające w domach dziecka, nastolatki poszukujący pracy zagranicą lub dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. Do grupy ryzyka mogą należeć także dzieci zaginione. W Polsce wśród wszystkich zgłoszeń Policja odnotowuje rocznie ok. 150 zaginięć dzieci do 7. roku życia, ok. 800 zaginięć dzieci w wieku 7 – 13 lat i ok. 3500 zaginięć dzieci w wieku 13 – 17 lat⁵⁴. Przypuszcza się, że niektóre z tych dzieci mogły paść ofiarą przestępstwa handlu ludźmi.

Jest wiele czynników, które mogą wskazywać, że dane dziecko padło ofiarą handlu ludźmi. Można podejrzewać, że do tego doszło jeśli na przykład dziecko przebywa pod opieką osoby dorosłej, nie będącej jego opiekunem prawnym. Także, gdy wykonuje czynności zarobkowe lub dokonuje kradzieży, żebrze. Ponadto dziecko nie ma możliwości swobodnego poruszania się i kontaktu z osobami z zewnątrz, nie posiada dokumentu tożsamości lub jest on sfałszowany. W niektórych przypadkach dziecko jest ospałe, co może świadczyć o podawaniu leków lub środków odurzających. Może sprawiać wrażenie osoby zastraszonej. Jest zaniedbane, ma ślady bicia na ciele. Nie uczęszcza do żadnej szkoły. Z uwagi na fakt, iż handel dziećmi to proceder zakładający różnorodność celów wykorzystania, do zdiagnozowania konkretnej formy eksploatacji dziecka zaleca się stosowanie bardziej kierunkowych wskaźników⁵⁵.

Korzyści z handlu dziećmi może czerpać każda osoba biorąca udział w tym procederze. Najczęściej jest to sprzedający (rodzice dziecka otrzymują korzyść majątkową), kupujący (handlarz otrzymuje dziecko) oraz pośrednicy (otrzymują korzyść finansową za np. odbieranie, przewóz, przechowywanie lub dostarczanie dziecka). Istnieją także zorganizowane grupy przestępcze, które zawodowo trudnią się tym procederem. Warto przypomnieć, że dla takich grup handel ludźmi po handlu bronią i narkotykami jest najbardziej dochodowym przedsięwzięciem.

⁵⁴ Dane uzyskane z Fundacji ITAKA - Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych, dzięki uprzejmości Aleksandry Andruszczak-Zin.

⁵⁵ K. Janoszka, Dzieci... op. cit., s. 87-91.

Marcin Bednarczyk

Specjalista z zakresu problematyki seksualnej i prorodzinnej oraz opiniowania sądowo-psychologicznego. Biegły sądowy z listy Sądu Okręgowego w Radomiu.

PRZEMOC SEKSUALNA, CZYNNIKI PODEJMOWANIA RYZYKOWNYCH ZACHOWAŃ SEKSUALNYCH POD WPLYWEM ALKOHOLU

Nadużywanie alkoholu ma bardzo duży związek z działalnością przestępczą. Ponieważ alkohol jest legalny, często tani i dostępny, stanowi dla wielu osób czynnik pobudzający do popełniania różnych przestępstw, które najczęściej wiążą się z zamiarem skrzywdzenia ofiary. Alkohol wiązany jest z różnymi rodzajami przestępstw, między innymi z dokonywaniem przemocy seksualnej.

Liczne badania pokazują, że gdy ludzie dopuszczają się przemocy, przeważnie znajdują się pod wpływem alkoholu. Oprócz czynów zabójstwa, napadów, rabunków, nadużyć komunikacyjnych, dość szczególnym rodzajem przemocy są przestępstwa seksualne takie jak gwałt czy napastowanie seksualne.

Alkohol jest również bodźcem do podejmowania ryzykownych zachowań seksualnych. Mogą one dotyczyć podejmowania przedwczesnej inicjacji seksualnej, często z przypadkowym partnerem i bez odpowiedniego zabezpieczenia. Wówczas oprócz ryzyka związanego z możliwością poczęcia dziecka, zarażeniem się chorobami przenoszonymi drogą płciową, w tym HIV/AIDS, pojawić się mogą dodatkowe trudności o charakterze psychoemocjonalnym.

Wydaje się, iż w sposób szczególnie podejmowanie takich zachowań, stwarza większe ryzyko powikłań życiowych dla kobiet, które w znacznej większości chciałyby przeżyć inicjację seksualną w sposób wyjątkowy, z kochającym partnerem oraz w odpowiednich okolicznościach. A jeśli pod wpływem różnych czynników, np. alkoholu czy środków psychoaktywnych, do inicjacji dojdzie w warunkach wątpliwych i z przy-

padkowym partnerem, wówczas możemy mówić o podejmowaniu zachowań seksualnych ryzykownych.

Zachowania seksualne - alkohol a seks

Zdaniem Z. Izdebskiego, życie seksualne człowieka można analizować ze względu na jego jakość, ale również ze względu na jego styl. Można więc powiedzieć, że ludzie na poszczególnych etapach swojego życia wybierają różne zachowania seksualne, które są wypadkową ich popędu seksualnego, możliwości psychofizjologicznych i czynników sytuacyjnych. Istotną ramą wyznaczającą zakres tych zachowań jest obyczajowość seksualna⁵⁶.

Zachowania seksualne, podobnie jak inne formy zachowań, mają trzy charakteryzujące je cechy: cel, dynamikę i sprawność. Celem jest zawsze satysfakcja seksualna, która może być uzyskiwana w różnym stopniu, w zależności od dynamiki i sprawności zachowania. Doświadczenia seksualne wpływają na sprawność działań seksualnych. Każde prawidłowe zachowanie seksualne powinno spełniać funkcję społeczną (powinno być aktem prawidłowej regulacji zewnętrznej – społecznej), oraz funkcję osobistą (powinno być aktem prawidłowej regulacji wewnętrznej – osobistej). Oznacza to, że poszczególne zachowania seksualne powinny być wkomponowane w całość stosunków człowieka z otoczeniem w taki sposób, aby stanowiły ich uzupełnienie,

⁵⁶ Z. Izdebski, A. Ostrowska, Seks po polsku. Zachowania seksualne jako element stylu życia Polaków, Muza, Warszawa 2004, s. 15

kontynuację, a w żadnym wypadku zaprzeczenie⁵⁷.

Istotnym elementem analizy zachowań seksualnych, jest wykazaniu związku na płaszczyźnie picia alkoholu i uprawiania seksu. Już Shakespeare pisał w *Makbecie*, iż „alkohol pobudza i miarkuje, wywołuje pożądanie, ale ujmuje sprawności”. Okazuje się że wyniki badań eksperymentalnych są po części zgodne z obserwacjami romantyka⁵⁸.

Eksperymentalne badania mężczyzn zgodnie wykazują, że stężenie alkoholu we krwi od 0,05% do 0,10% farmakologicznie opóźnia podniecenie seksualne. Gdy BAC (stężenie alkoholu we krwi) wznosi się ponad 0,10%, zdolność erekcji i ejakulacji jest osłabiana lub eliminowana. Co istotne, wyniki te zostały potwierdzone u niezależnych, jak i u alkoholików. Alkohol nie stymuluje męskiego popędu seksualnego, szczególnie przy średnich lub wysokich BAC.

Przy niskich BAC efekty działania alkoholu nie są aż tak dominujące. Wydaje się, że czynniki poznawcze, takie jak oczekiwania w stosunku do efektów działania alkoholu mogą zwiększyć popęd seksualny mężczyzn. Badania oczekiwań względem alkoholu rzeczywiście potwierdzają, że osoby pijące wierzą w polepszające doznania seksualne działania alkoholu⁵⁹.

Czynniki związane z podejmowaniem ryzykownych zachowań seksualnych

W odróżnieniu od innych okresów życia człowieka, w okresie dojrzewania, zachowania ryzykowne stanowią dominującą przyczynę utraty zdrowia. Dlatego podejmując refleksję nad problemami młodzieży związanymi z seksualnością, powinniśmy mieć świadomość, że wynikają one z seksualnych zachowań ryzykownych.

W zachowaniach seksualnych mogą się pojawiać elementy, które z punktu widzenia zdrowia seksualnego można uznać za ryzykowne; kontakty seksualne z większą ilością partnerów czy wybór określonych technik, kontakty bez prezerwatywy, co może się wiązać z chorobami przenoszonymi drogą płciową, w tym także HIV/AIDS.

Ryzykownym zachowaniom sprzyja alkohol i narkotyki. W Polsce niska świadomość, związana z niedostateczną edukacją seksualną, ma niewątpliwie wpływ na zachowania seksualne, zdrowie seksualne i reprodukcyjne oraz na postawy wobec antykoncepcji.

Dlatego też według Z. Izdebskiego posiadanie stałego partnera jest jednym z czynników minimalizujących szansę wystąpienia ryzykownych zachowań seksualnych. (Zgodnie z metodologią przyjętą przez Światową Organizację Zdrowia, stały partner – to osoba pozostająca w stałym związku od co najmniej 12 miesięcy)⁶⁰.

Efekty działania alkoholu, które wpływają na zachowania międzyludzkie mają ogromne znaczenie dla ogółu. Zachowania międzyludzkie, takie jak seks czy agresja w połączeniu z alkoholem budzą wielkie zainteresowanie⁶¹.

Warto zatem poświęcić trochę miejsca na uwarunkowania podejmowania przez młodzież wczesnej inicjacji seksualnej, w kontekście czynników chroniących oraz czynników ryzyka. Najwięcej badań nad tymi czynnikami prowadzone jest w USA, zaś najbardziej wyczerpującą metaanalizę badań nad czynnikami chroniącymi i ryzyka przeprowadził D. Kirby. Jego raport „Przyczyny seksualnych zachowań ryzykownych młodzieży, ciąż nastolatek i nastoletniego macierzyństwa” podsumowuje wnioski z 250 publikowanych w latach 1980 – 1999 raportów badawczych, w których badano Amerykanki poniżej 19 roku życia. Zidentyfikowano łącznie ponad 100 czynników korelujących z ciążami nastola-

⁵⁷ L. Gapik, Psychospołeczne aspekty zachowania seksualnego w: Imieliński K. (red.) Seksuologia społeczna, Warszawa 1977 s. 296 - 297

⁵⁸ S. A. Maisto, M. Galizio, G. J. Connors, Uzależnienia, zażywanie i nadużywanie, Karan, Warszawa 2000, s. 213

⁵⁹ B. A. Brown, za S. A. Maisto, M. Galizio, G. J. Connors, Uzależnienia, zażywanie i nadużywanie, Karan, Warszawa 2000, s. 214

⁶⁰ Z. Izdebski, A. Ostrowska, Seks ... op. cit., s. 15

⁶¹ S. A. Maisto, M. Galizio, G. J. Connors, Uzależnienia... op. cit., s. 211

tek, wczesną inicjacją seksualną i innymi wskaźnikami zachowań ryzykownych młodzieży z obszaru seksualności.

Najbardziej obszerny materiał zebrany przez badaczy dotyczy czynników korelujących z inicjacją seksualną. Poniższa tabela prezentuje czynniki, których korelacja

z inicjacją seksualną została potwierdzona w więcej niż pięciu raportach badawczych, uwzględnionych w zaktualizowanym w 2001 roku przeglądzie Kirby'ego. Liczby w nawiasach oznaczają liczbę raportów badawczych potwierdzających działanie danego czynnika.

Tabela 1. Inicjacja seksualna – najczęściej wykrywane korelaty.

	Czynniki chroniące	Czynniki ryzyka
RODZINA	pełna rodzina (27) konserwatywna postawa rodziców wobec aktywności seksualnej młodzieży lub seksu przedmałżeńskiego (15) wyższe dochody rodziców (8) poziom wykształcenia rodziców (11)	rozwód rodziców (6)
RELACJE Z RODZINĄ	jakość relacji rodzinnych, jakość metod wychowawczych, wsparcie ze strony rodziców, bliskość więzi (12) właściwie realizowany nadzór i troska rodzicielska (7)	
	większa komunikacja rodzic – dziecko na tematy seksualne (13)	
SZKOŁA	lepsze wyniki szkolne (9)	
	uczestnictwo w edukacji seksualnej (6)	
RELIGIJNOŚĆ	częstsze uczestnictwo w praktykach religijnych (6)	
RÓWIEŚNICY		aktywni seksualnie koledzy (14)
RELACJE Z PARTNEREM SEKSUALNYM		chodzenie z chłopcem / dziewczyną i bliskość relacji z partnerem (6) presja seksualna, przymus, nadużycia (9)
INDYWIDUALNE CZYNNIKI BIOLOGICZNO - ETNICZNE	późniejsze dojrzewanie (9) rasa biała / czarna (8)	starszy wiek (11) bycie chłopcem (6)
INDYWIDUALNE CZYNNIKI PSYCHO I SPOŁECZNE		Permisywna postawa wobec seksu przedmałżeńskiego (7) Używanie alkoholu lub narkotyków (13) Zachowania przestępcze (8)

Źródło. Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży, Aktualny stan badań na świecie i w Polsce, S. Grzelak, Kraków 2009, s. 32.

Ze wszystkich 100 czynników wymienianych w badaniach najczęściej ujawniana jest chroniąca rola „pełnej rodziny”, a drugim w kolejności czynnikiem jest „konserwatywna postawa rodziców wobec aktywności seksualnej młodzieży”. Zatem czynniki związane z rodziną i relacjami z rodzicami są najlepiej potwierdzonym źródłem ochrony młodych ludzi. Również w przypadku tych czynników, można stosunkowo najłatwiej domniemywać istnienie przyczynowego związku z opóźnieniem inicjacji seksualnej.

Wśród czynników indywidualnych, zwraca uwagę powszechnie wykrywany związek między wczesną inicjacją seksualną a używaniem alkoholu lub narkotyków. Ten ostatni element potwierdzają polskie badania prowadzone w 1999 roku pod kierunkiem B. Woynarowskiej na dużej, ogólnopolskiej próbie 15-latków. Czynniki, które szczególnie silnie wiązały się z ryzykiem wczesnej inicjacji seksualnej u młodzieży, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Czynniki zwiększające ryzyko przedwczesnej inicjacji seksualnej

Chłopcy	Dziewczęta
częste upijanie się picie piwa spędzanie większości wieczorów z kolegami posiadanie dużej ilości pieniędzy na własne wydatki (powyżej 70 zł/tydzień)	używanie amfetaminy upijanie się picie piwa spędzanie wielu wieczorów z rówieśnikami palenie papierosów wagarowanie

Źródło: (na podstawie: Woynarowska, Szymańska i Mazur, za S. Grzelak 2009, s. 33).

Do czynników sprzyjających wczesnej inicjacji seksualnej dziewcząt i chłopców można zaliczyć używki; zażywanie narkotyków, palenie papierosów oraz picie alkoholu, mające bezpośredni związek ze stylem życia młodych ludzi. Jednakże analiza regresji wielorakiej wskazuje, że czynnikami, które w największym stopniu wpływają na decyzję o podjęciu życia seksualnego, jest wiek i stosunek do religii. Najwcześniej inicjację seksualną mają za sobą osoby niewierzące, a w tej grupie dla kobiet średni wiek inicjacji seksualnej wynosi 18,04, dla mężczyzn zaś 17,58⁶².

Badania Z. Izdebskiego (1992), wskazują, iż najważniejszymi czynnikami wiążącymi się z podejmowaniem inicjacji seksualnej przed 18 rokiem życia jest mała religijność, intensywne uprawianie sportu i palenie papierosów. Ponadto wcześniej inicjowali współżycie chłopcy mieszkający w internacie oraz mający bardzo dobre warunki materialne w domu.

Natomiast w przypadku dziewcząt, głównym czynnikiem powiązanim z podejmowaniem inicjacji seksualnej był brak dobrej atmosfery oraz częste konflikty w domu. Dotyczyły zatem relacji i komunikacji w rodzinie⁶³.

Również w badaniach W. Wróblewskiej wskazany został związek między brakiem religijności, a podejmowaniem inicjacji seksualnej. Wśród młodzieży podającej się za wierzącą i regularnie praktykującą, tylko 19% miało za sobą inicjację, a wśród młodzieży niewierzącej aż 45%. W badaniach tych, podobnie jak u B. Woynarowskiej i Z. Izdebskiego rozpoczęcie współżycia zdarza się najczęściej wśród młodzieży korzystającej z substancji psychoaktywnych. Poniższa tabela przedstawia wyniki badań młodzieży po inicjacji seksualnej spośród wszystkich, którzy udzielili skrajnych odpowiedzi dla poszczególnych substancji psychoaktywnych⁶⁴.

⁶²Z. Izdebski, A. Ostrowska, Seks po polsku. Zachowania seksualne jako element stylu życia Polaków, Muza, Warszawa 2004, s. 21

⁶³Z. Izdebski, Seksualizm dzieci i młodzieży w Polsce, WSP im. T. Kotarbińskiego, Zielona Góra 1992, s. 27

⁶⁴S. Grzelak, Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży, Aktualny stan badań na świecie i w Polsce, Kraków 2009, s. 34

Tabela 3. Inicjacja seksualna a korzystanie z substancji psychoaktywnych

Rodzaj substancji	Procent młodzieży po inicjacji seksualnej
ALKOHOL	
Nigdy niepijący	9,9%
Regularnie pijący	64,5%
PAPIEROSY	
Nigdy niepalący	15,6%
Regularnie palący	60%
NARKOTYKI	
Nigdy nie używający	24,5%
Regularnie używający	80,5%

Źródło: na podstawie W. Wróblewskiej za (S. Grzelak 2009, s. 34)

Angażowanie się w jedno zachowanie ryzykowne zwiększa prawdopodobieństwo podjęcia innych podobnych zachowań. Zbliżone wyniki wykrywają autorzy przeglądów badań nad młodzieżą dotyczących uzależnień (D.J. Hawkins i inni). W badaniach amerykańskich, podobnie jak w polskich, prawdopodobieństwo inicjacji seksualnej jest większe wśród osób korzystających z substancji psychoaktywnych i, podobnie jak w Polsce, najsilniejszy jest związek wczesnej inicjacji z korzystaniem z narkotyków⁶⁵. (Donnelly i inni).

Sprawcy przemocy seksualnej a alkohol. Przegląd badań.

Przemoc seksualna najczęściej kojarzy się z czynami zgwałcenia bądź tzw. innymi czynnościami seksualnymi, które dotyczą różnorodnych form molestowania i wykorzystywania seksualnego. W kontekście przeżyć ofiary, warto wspomnieć o tym, iż stres, przeżywanie traumy oraz wpływ takiego wydarzenia na dalsze życie, wiąże się z poważnymi konsekwencjami psychoemocjonalnymi ofiary.

W licznych badaniach specjalistów z zakresu psychologii i seksuologii, zajmujących się problemem przemocy seksualnej, istnieje ścisły związek pomiędzy nadużywaniem alkoholu oraz innych środków psychoaktywnych, a stosowaniem przemocy seksualnej, w szczególności napastowania seksualnego czy gwałtu.

Według L. Lernella, gwałt jest atakiem na wolność osobistą jednostki w sferze jej życia płciowego. Jest zaprzeczeniem oraz unicestwieniem wolności. Zazwyczaj sprawca atakuje różne wartości, oznacza to, iż ofiara doznaje nie jednej krzywdy, ale przeżywa ich wiele. Analizując zgwałcenie od strony motoru działania sprawcy, to zależnie od sytuacji wysuwa się na czoło stosowanie gwałtu, albo też zaspokojenie popędu płciowego za wszelką cenę, wbrew woli partnerki.

Przyjęto, iż sprawcy gwałtu działają na trzy różne sposoby, stosując między innymi;

- Przemoc, przez którą rozumiemy stosowanie czynnej siły fizycznej dla przełamania oporu ofiary. Chodzi tu o przemożną siłę fizyczną. Sprawca może ogłuszyć swoją ofiarę, tym samym z góry udaremnić wszelki opór, a następnie odbyć z nią stosunek cielesny. Może również siłą, przy ciągłym oporze ofiary, doprowadzić do obcowania płciowego. Zatem przemoc może być stosowana różnorodnymi środkami i sposobami,
- Groźba bezprawna, która polega na tym, iż sprawca stawia kobiecie alternatywę; albo się mu odda, albo ją zabije, podpali jej dom, zrobi krzywdę dziecku czy zawiadomi organy śledcze o np. popełnionym przez nią przestępstwie. Jest to więc zapowiedź popełnienia przestępstwa w kontekście szantażu, nie dania żadnego wyboru ofierze,

⁶⁵ Ibidem.

- Podstęp, najczęściej stosowanymi formami podstępu jest doprowadzenie kobiety do stanu uległości poprzez wprowa-
dzenie w stan hipnozy, podawanie nar-
kotyków, środków farmakologicznych,
ale również wsypanie środków nasen-
nych np. do herbaty, wlanie alkoholu do
kawy. W rezultacie tych i podobnych
zabiegów, kobieta traci odporność psy-
chiczną i poczucie rzeczywistości. In-
nym rodzajem podstępu może być celo-
we wprowadzenie w błąd przy np. za-
warcu kolejnego małżeństwa, gdy po-
przednie nie zostało rozwiązane (biga-
mia)⁶⁶.

Połączenie picia alkoholu i przemocy jest szczególnie rozpowszechnione wśród mężczyzn w wieku 18-30 lat, którzy mają względnie wysokie wskaźniki nadużywania alkoholu i działalności przestępczej. Inną troską społeczną jest fizyczne maltretowanie małżonka (przeważnie żony przez męża), ocenia się, że 25 – 50% przypadków maltretowania małżonka ma związek z al-
kohol⁶⁷.

Badania M. Gordon (2010) sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci (48 przypadków), wykazały iż działanie spraw-
ców pod wpływem alkoholu jest nagminne. Badaniem objęto 48 sprawców przemocy seksualnej skierowanej do dzieci, pod uwa-
gę wzięto następujące czynniki:

1. Charakterystyka społeczno - demogra- ficzna sprawców

- 90% sprawców było w wieku od 21 do 50 r. ż.
- 50% miało wykształcenie podsta-
wowe, 21% zasadnicze zawodowe,
17% średnie, ponad połowa (54,0%)
badanych nie miało żadnego, cho-
ciażby uzyskanego w drodze przy-
uczenia, przygotowania zawodowego.

⁶⁶ L. Lernell, Przestępczość seksualna. Zagadnienia prawne i kryminologiczne, w Seksuologia Społeczna (red. K. Imieliński), PWN, Warszawa 1984, s. 478, 486

⁶⁷ C. Guess, Williams, Hamilton, za S. A. Maisto, M. Galizio, G. J. Connors, Uzależnienia, zażywanie i nadużywanie, Karan, Warszawa 2000, s. 211

- 29,0% stale pracowało, 42,0% nie zarabiał na swoje utrzymanie.
- w stałych związkach partnerskich pozostawało 35,0% (z tego 88,0% to związki konfliktowe (przemoc, zdrady, zaniedbywanie materialne, karalność sądowa, **nadużywanie alkoholu**)

2. Warunki wychowawcze

- 60,0% doświadczało negatywnych wzorców zachowania w rodzinach pochodzenia
- 17,0% wychowywało się w różnych placówkach opiekuńczych

3. Trudności adaptacyjne

- 71% to osoby niewłaściwie przystoso-
wane społecznie, w tym 60,0% -
trudności adaptacyjne od okresu
młodzieńczego
- 45,0% badanych było w przeszłości
karanych sądowo, a 35,0% za
czyny o charakterze seksualnym
(77,0% wszystkich uprzednio kara-
nych).

4. Alkohol

- 60,0% - stan nietrzeźwości w czasie krytycznego zdarzenia
- 54,0% - uzależnieni od alkoholu lub nadużywający tego środka⁶⁸.

Aż 60% sprawców wykorzystywa-
nia seksualnego dzieci, w chwili popełnia-
nia przestępstw było pod wpływem alko-
holu. Zatem wypity alkohol może sprzyjać
podejmowaniu zachowań przestępczych
podejmowanych w stosunku do dzieci, ale
z pewnością też w stosunku do dorosłych.

W kontekście dokonywania prze-
stępstw seksualnych oraz ich związku
z nadużywaniem alkoholu, czy innymi
czynniki osobowościowymi sprawców,
warto przyjrzeć się badaniom, które na bie-
żąco są prowadzone przez mnie od 2009.

⁶⁸ M. Gordon, Psychologiczna charakterystyka sprawców przemocy, wykład niepublikowany wy-
kładowe, Warszawa 2011

Dotyczą przestępców seksualnych sytuacyjnych, starających się o warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbywania kary, oraz skazanych prawomocnym wyrokiem sądowym, za czyny przestępcze opisywane oraz mieszczące się w kategoriach wykorzystywania seksualnego małoletnich, które zostały umieszczone w rozdziale XXV Kodeksu Karnego (Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności). Należą do nich między innymi:

1. Zgwałcenie (art. 197§1 kk), zgwałcenie małoletniego poniżej 15 roku życia (art. 197§3 kk),
2. Nadużycie stosunku zależności (art. 199 kk),
3. Obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15, doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do poddania się czynnościom seksualnym lub ich wykonania (art. 200§1 kk),
4. Prezentowanie małoletniemu poniżej lat 15 wykonania czynności seksualnej (art. 200§2 kk),
5. Uwodzenie dzieci przez Internet tzw. Grooming (art. 200a kk),
6. Propagowanie pedofilii (art. 200b kk),
7. Kazirodstwo (art. 201 kk),
8. Prezentowanie małoletniemu poniżej lat 15 treści pornograficznych lub udostępnianie mu przedmiotów mających taki charakter lub rozpowszechnianie treści pornograficznych w sposób umożliwiający małoletniemu zapoznanie się z nimi (art. 202§2 kk),
9. Produkowanie, utrwalanie, sprowadzanie, przechowywanie, posiadanie, rozpowszechnianie lub publiczne prezentowanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 202 § 3, 4, 4a kk),
10. Sutenerstwo (art. 203 kk),
11. Stręczycielstwo (art. 204 kk).

Wiele dokonanych przestępstw posiadało cechy różnych czynów opisanych w powyższych paragrafach, od stosowania przemocy, stosunku zależności, po molestowanie, zgwałcenie czy prezentowanie treści pornograficznych osobom małolet-

nim. Wszyscy sprawcy (81 przypadków) nabywali po kolei prawo do starania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbywanej kary.

Diagnozowani sprawcy przestępstw seksualnych w liczbie 81 to wyłącznie mężczyźni.

1. Wiek

18 – 35 lat – 31%
36 – 50 lat – 43%
51 – 60 lat – 21%
61 - wzwyż – 5%

Zdecydowana większość skazanych to osoby w średnim wieku i młode, znacznie poniżej 50 roku życia. Stanowią około 75% sprawców skazanych za przestępstwa seksualne.

2. Wykształcenie

Podstawowe (bez zawodu) – 59%
Zawodowe – 33%
Średnie – 8%

Przeważają osoby, które nie mają żadnego wykształcenia, najczęściej pracowały dorywczo, bądź utrzymywały się z pomocy społecznej czy kradzieży.

3. Czynniki osobowościowe

Nieprawidłowa osobowość – 34%
Organiczne zaburzenia osobowości – 19%
Upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim – 12%
Znaczna część skazanych to osoby obciążone, z deficytami osobowościowymi, które stanowią dodatkowe ryzyko popełnienia kolejnych przestępstw w przyszłości.

4. Dotychczasowe wyroki skazujące

Karany – 49%
Niekarany – 51%
Niemalże połowa skazanych odbywa karę po raz kolejny, w tym 8% za podobne przestępstwa seksualne. Pozostali najczęściej mieli za sobą wyroki skazujące za napady, znęcanie się nad rodziną, kradzieże, jazdę po pijanemu.

5. Rodzaj stosowanej przemocy (mogą występować razem)

Stosowanie przemocy fizycznej i psychicznej, znęcanie się, maltretowanie – 79%

Molestowanie (inne czynności seksualne) – 41%, w tym osób niepełnosprawnych – 9%

Zgwałcenie – 64%

Cechą charakterystyczną popełnianych przestępstw seksualnych jest stosowanie niemalże w 80% przypadków przemocy fizycznej bądź psychicznej. Jeśli chodzi o zgwałcenia, to stosowanie przemocy fizycznej występuje równolegle do przemocy seksualnej. W przypadku molestowania np. osób niepełnosprawnych, upośledzonych nie zawsze mamy do czynienia ze stosowaniem przemocy fizycznej, a raczej z manipulacją poprzez nadużycie stosunku zależności, nagrody bądź kary.

6. Alkohol i uzależnienie

Stan nietrzeźwości w czasie krytycznego zdarzenia – 64%

Uzależnieni od alkoholu lub nadużywający tego środka – 43%

Stan po użyciu narkotyków – 3%

Zdecydowana większość przestępców seksualnych, w trakcie krytycznego zdarzenia była pod wpływem alkoholu, bądź też w stanie silnego upojenia alkoholowego, tak iż nic nie pamiętają, bądź nie chcą pamiętać. Alkohol zatem stanowił jeden z podstawowych bodźców wywołujących stan agresji, złości, chęci ukarania innych, wreszcie był czynnikiem, który oprócz deficytów psychoemocjonalnych sprawców, prowadził do stosowania przemocy seksualnej, molestowania czy gwałtu.

Ponad 40% badanych sprawców to osoby uzależnione od alkoholu.

Nadużywanie alkoholu jest jednym z ważnych bodźców, które prowadzą do ryzykownych zachowań w życiu człowieka. W przypadku adolescenta, najczęściej mamy do czynienia z eksperymentowaniem, które w wyniku niedojrzałych i nieodpowiedzialnych zachowań może przerodzić się w problem poważniejszy niż tylko pozostanie przy tym eksperymentowaniu.

Jednakże na to muszą złożyć się dodatkowe elementy związane z pejoratywnym wpływem środowiska zewnętrznego i nieprawidłowymi wzorcami.

W przypadku podejmowania przez młodzież ryzykownych zachowań seksualnych, najlepszą formą profilaktyki jest prowadzenie profesjonalnej edukacji seksualnej, której jednak poziom ma wiele do życzenia, ponieważ mamy do czynienia z niezwykle niską jej jakością, przy jednoczesnym zapotrzebowaniu społeczeństwa na zdobywanie wiedzy o seksualności człowieka.

Pogląd, że najlepszym momentem na rozpoczęcie edukacji seksualnej jest czas, kiedy większość dzieci wchodzi w okres dojrzewania, jest pomysłem nie tylko spóźnionym, ale również niebezpiecznie rozpoznałym. Rola edukacyjna rodziców, poza wychowawczą, jest oczywista i niezaprzeczona, jednak w wielu polskich domach nie rozmawia się w sposób otwarty o sprawach związanych z seksualnością⁶⁹.

W przypadku natomiast sprawców przemocy, w tym seksualnej, gdzie jak mogliśmy się przekonać, alkohol stanowi niezwykle częsty element, jedynym zabezpieczeniem dla środowiska jest profesjonalny monitoring sprawców przestępstw seksualnych. Ich ciągła kontrola oraz konsekwencje, jeśli w trakcie pobytu na wolności złamają zasady zwolnienia. Tu również jest wiele do życzenia, dlatego też należy kształcić na coraz wyższym poziomie wrażliwość społeczną na działanie tego typu przestępców, tu również pomoc może edukacja seksualna.

Należy podkreślić, że jakkolwiek mechanizmy reakcji fizjologicznych są wrodzone, to większość przejawów seksualizmu człowieka kształtuje się pod dominującym wpływem oddziaływań zewnętrznych. Te oddziaływania to nic innego jak relacje międzyludzkie, wpływ bodźców psychoemocjonalnych, wiedza nabyta oraz wychowanie, które daje podstawę do umiejętności rozróżniania pozytywnych wartości od pejoratywnego wpływu społeczno – kulturowego.

⁶⁹Z. L. Starowicz, A. Długołęcka, Edukacja seksualna, Świat Książki, Warszawa 2006, s. 254



Katarzyna Czaplicka

Radca Wydziału Kryminalnego Biura Służby Kryminalnej KGP,
koordynator krajowy ds. zwalczania fałszerstw pieniędzy

**SKALA ZAGROŻENIA PRZESTĘPCZOŚCIĄ PRZECIWKO
DOBROM KULTURY W POLSCE W 2015 ROKU,
EFEKTYWNOŚĆ DZIAŁAŃ POLICJI**

I. Skala zagrożenia przestępczością skierowaną na zabór dóbr kultury

Rok 2015 to kolejny rok, który przyniósł spadki w niemal wszystkich kategoriach przestępstw, z wyjątkiem przestępstw gospodarczych. Liczba wszystkich przestępstw stwierdzonych w 2015 r. wyniosła 833.281, to jest o 81.800 przestępstw mniej w stosunku do roku 2014, podobnie w przypadku przestępstw kryminalnych nastąpił spadek - z 633.699 przestępstw w 2014 roku do 553.767 w 2015 roku (różnica 79.932 przestępstw).

W odniesieniu do kategorii przestępstw przeciwko mieniu, podobnie jak w wielu innych kategoriach, zauważalny jest spadek liczby przestępstw, przy jednoczesnym spadku wskaźnika wykrywalności:

- kradzież cudzej rzeczy – spadek ze 174.898 przestępstw w 2014 roku do 150.800 w 2015 roku (różnica 24.098 przestępstw);
- kradzież z włamaniem - spadek ze 106.902 przestępstw w 2014 roku do 94.680 w 2015 roku, co oznacza spadek o 12.222 przestępstwa.

W 2015 r. stwierdzono łącznie 1.063 przestępstwa, w których przedmiotem zamachu były dobra kultury, tj. o 232 mniej niż w roku 2014, kiedy to stwierdzono 1.295 tego rodzaju przestępstw. Z ogółu przestępstw, 92 stanowiły przestępstwa ścigane z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (2014 – 108 przestępstw stwierdzonych).

II. Wybrane przykłady przestępstw zaistniałych na terenie polski w 2015 r.

W 2015 r., podobnie jak w latach ubiegłych, najwięcej przestępstw, w których następowała utrata dóbr kultury stanowiły kradzieże oraz kradzieże z włamaniem. Obiektem zamachu sprawców były jak dotychczas głównie mieszkania i domy jednorodzinne oraz obiekty sakralne, ale także muzea. Ponadto odnotowano przypadki zgłaszania utraty dóbr kultury, których braki zostały stwierdzone w wyniku działań kontrolnych.

- **16.01.2015 r.** wszczęto sprawę dotyczącą wycięcia przez nn sprawców 2 drzew wchodzących w skład drzewostanu zabytkowego parku w powiecie drobińskim. Wysokość strat 3067 zł na szkodę Starostwa Powiatowego w Płocku
- **5.03.2015 r.** – w wyniku oszustwa dokonanego w woj. łódzkim nastąpiła utrata wachlarza autorstwa Wywiórskiego, Kossaka i Lentza, wartości 80.000 zł [ryc. 1]
- **7.03.2015 r.** – dwóch sprawców dokonało zniszczenia podłogi (betonowych płytek) w korytarzu budynku wchodzącego w skład zabytkowych koszar z lat 1880-1890 wpisanych do rejestru zabytków.
- **24.03.2015 r.** – w czasie kontroli przeprowadzonej w kościele w Sroczku, woj. łódzkie przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków Piotrków Trybunalski stwierdzono brak krucyfiks z XVIII w. i 10 z 12 sztuk lichtarzy pochodzących z II poł. XIX w.
- **4.05.2015 r.** – z domu w woj. łódzkim skradziono 2 obrazy, jeden autorstwa Teodora Axentowicza [ryc. 2].

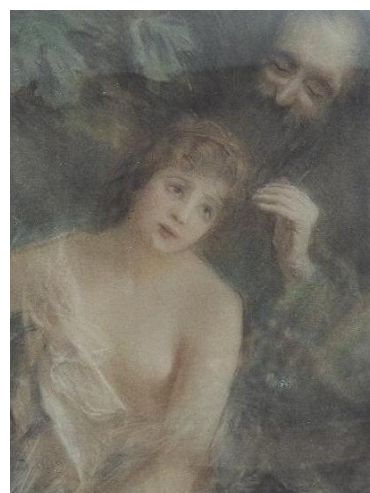
- **maj-lipiec 2015 r.** – z muzeum w Tarnowskich Górach, woj. śląskie skradziono pozłacaną gwiazdę wykonaną w srebrze (nagrodę ze strzelania pamiątkowego ku pamięci Josepha Lukaschika z 1908 r.), 2 medale srebrne z 1926 r. wybite na pamiątkę jubileuszu 400-lecia powstania Tarnowskich Gór oraz pistolet skałkowy z II poł. XVIII w.
- **przed 8.07.2015** - z przęsła uszkodzonego mostu skradziono rzeźbę z piaskowca – figurę siedzącego mężczyzny – sukiennika z początku XX w., na szkodę Gminy Brody, woj. lubuskie [ryc. 3]
- **13/14.09.2015** – nn sprawcy dokonali włamania do kościoła rzymsko-

katolickiego w Rybokartach, woj. zachodnio-pomorskie, skąd skradli obraz z ołtarza głównego przedstawiający scenę ukrzyżowania Chrystusa, pochodzący z XVIII w. [ryc. 4]

- **7.08-14.09.2015** – z willi Leona Allarta w Łodzi skradziono 3 wielkoformatowe obrazy pochodzące z I poł. XX w.
- **24.09.2015** – w wyniku kradzieży z włamaniem do domu jednorodzinnego w Krakowie nn sprawcy dokonali zaboru m.in. złotych monet z XIX w. w liczbie około 25 szt.



Ryc. 1. Wachlarz autorstwa Wywiórskiego, Kossaka i Lentza.
Fot. KWP w Łodzi



Ryc. 2. Teodor Axentowicz – Autoportret z żoną.
Fot. KWP w Łodzi



Ryc. 3. Figura siedzącego mężczyzny - sukiennika.
Fot. KWP w Gorzowie Wlkp.



Ryc. 4. Obraz - Ukrzyżowanie Chrystusa.
Fot. KWP w Szczecinie

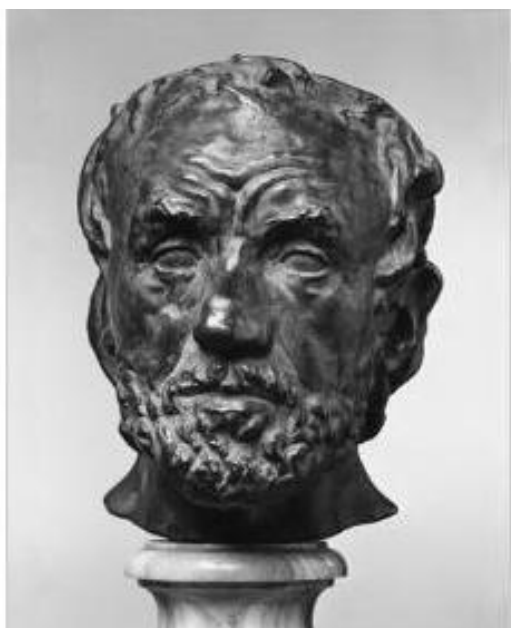
III. Wybrane przykłady przestępstw zaistniałych za granicą w 2015 r.

Do kradzieży dzieł sztuki dochodzi na całym świecie, sprawcy wykorzystują nieuwagę, słabe punkty w ochronie, działają okazjonalnie, ale także na zlecenie - szczególnie w przypadku bardzo cennych dzieł. Miejsca, jak pokazują poniższe przykłady, są rozmaite, może nim być nawet lokal samego artysty:

- **w czerwcu 2015 r.** na terenie Grecji z kościoła w PalaioPyrgos skradziono ikonę z XIX w., przedstawiającą Św. Wawrzyńca, a z kościoła w miejscowości Meropi skradziono welin z XIX w. z carskich wrót, przedstawiający Jezusa Chrystusa jako Wielkiego Arcykapłana. Uwzględniając prawdopodobieństwo usiłowania nielegalnego wywozu za granicę, grecki punkt kontaktowy w Ministerstwie Kultury, Edukacji i Spraw Religijnych rozesłał powyższe informacje do wszystkich europejskich punktów kontaktowych, Sekretariatu Generalnego Interpolu w Lyonie oraz do Międzynarodowej Rady Muzeów (ICOM).
- **16.07.2015 r.** dwóch nn sprawców weszło do muzeum „Glyptoteket” w Kopenhadze (bez biletów - wmieszali się w tłum zwiedzających) i w jednej z sal dokonali kradzieży rzeźby popiersia mężczyzny autorstwa francuskiego rzeźbiarza Augusta Rodina. Rzeźbę zapakowali do worka i opuścili muzeum. Działanie sprawców było dobrze zaplanowane i nieprzypadkowe. Z zapisu monitoringu wynika, iż mężczyźni byli w muzeum kilka dni wcześniej, kiedy to przeprowadzili wstępne rozpoznanie obiektu. [ryc. 5]
- **7.09.2015 r.** z mieszkania prywatnego w Monachium nn sprawcy dokonali kradzieży 3 obrazów olejnych na płótnie z XVIII w. oraz kilku afrykańskich mieczy

plemiennych. Dwa obrazy zostały wycięte z ram, natomiast trzeci skradziono wraz z połączoną ramą. Właściciel nie był w stanie podać autorów dwóch dzieł, trzeci obraz to martwa natura pędzla Ernsta Wundera (1717-1787). Wartość strat to ponad 130.000 euro. W toku intensywnych działań policji dwa obrazy odzyskano.

- **10.10.2015 r.** z mieszkania austriackiego artysty Wandera BERTONI w Wiedniu skradziono rzeźbę jego autorstwa. Kradzież nastąpiła w trakcie odbywającej się wystawy prac twórcy. Rzeźba nosiła tytuł „Madonna”, powstała w 1955 r. i była wykonana z żywicy syntetycznej z dodatkiem złota, wartość dzieła to około 14.000 euro. [ryc. 6]
- **19.11.2015 r.** z muzeum miejskiego Castelvecchio we Włoszech skradziono 17 obrazów, wśród nich arcydzieła Tintoretta i Rubensa. Ich łączną wartość oszacowano na 10-15.000.000 euro. Według ustaleń policji kradzież nastąpiła tuż po zamknięciu muzeum, sprawców było trzech, byli uzbrojeni, weszli podczas zmiany wart strażników, skrepowali dwóch z nich, a trzeciego zmusili, by im towarzyszył podczas kradzieży, z miejsca zdarzenia oddalili się samochodem szefa ochrony muzeum. Sprawcy skradli sześć prac Jacopo Tintoretta i jego syna Domenico, portret kobiety pędzla Petera Paula Rubensa, dzieła Pisanello, Jacopo Belliniego, Giovanniego Francesco Caroto, Giovanniego Beniniego i Andrei Mantegni. Dzieła prawdopodobnie zostały skradzione na zlecenie, gdyż wśród 17 skradzionych płócien aż **11 stanowi dzieła najwyższej klasy artystycznej, które choćby z tego powodu nie znajdują nabywców na rynku sztuki.** [ryc. 7-9]



Ryc. 5. August Rodin – Popiersie mężczyzny.
Fot. KBI w Kopenhadze



Ryc. 6. Wander Bertoni - Madonna.
Fot. KBI w Wiedniu



Ryc. 7. Obraz autorstwa Giovanni Francesco Caroto.
Fot. KBI w Rzymie



Ryc. 8. Peter Paul Rubens - Pani Licnidi
Fot. KBI w Rzymie



Ryc. 9. Jacopo Tintoretto - Uczta u Baltazara.
Fot. KBI w Rzymie

IV. Efekty działań Policji - przykłady

W 2015 roku, w ramach realizowanych czynności służbowych, funkcjonariusze Policji odzyskali między innymi następujące dobra kultury:

- **27.03.2015 r.** policjanci z Poznania ustalili sprawcę kradzieży złotej palmetki datowanej na X-XI wiek. Przedmiot skradziony został z jednej z gablot z Pracowni Rezerwatu Archeologicznego w Poznaniu. [ryc. 10]
- **w kwietniu 2015 r.** na podstawie informacji, że na jednym z portali aukcyjnych wystawionych jest kilkanaście zabytków wykonanych z brązu szczecińscy policjanci podjęli działania w kierunku ich zabezpieczenia. W trakcie prowadzonych czynności ustalono, że zabytki zostały przywiezione nielegalnie z Ukrainy. Archeolodzy z Muzeum Narodowego w Szczecinie zbadali obiekty i stwierdzili, że część zabezpieczonych zabytków archeologicznych pochodzi z okresu późnego cesarstwa rzymskiego z II w. n.e., najcenniejsze jednak rzadkie fibule, datowane na 5-7 w. n. e. pochodzą z okresu wędrówki ludów. [ryc. 11]
- **17.05.2015 r.** odzyskano XVII-wieczny kielich skradziony w 1994 r. z kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Opactwie koło Sieciechowa, woj. mazowieckie. Pod koniec stycznia 2015 r. na licytacji w domu aukcyjnym Doyle w Nowym Jorku miały być wystawione do sprzeda-

ży dwa kielichy pochodzące z dawnego opactwa benedyktynów w Sieciechowie. W wyniku dokonanych sprawdzeń przez NIMOZ i KWP z s. w Radomiu ustalono, iż jeden z kielichów figuruje jako poszukiwany. Pochodzenia drugiego nie udało się ustalić. W czerwcu 2015 r. w Sali Senatorskiej Zamku Królewskiego w Warszawie nastąpiło oficjalne uroczyste przekazanie kielicha. [ryc. 12]

- **w czerwcu 2015 r.** policjanci z KWP w Bydgoszczy odzyskali Autoportret Wojciecha Kossaka z 1924 r., który został skradziony w 1993 r. z Muzeum Zofii Kossak – Szatkowskiej w Górkach Wielkich, woj. śląskie wraz z 12 innymi dziełami sztuki. Wówczas odzyskano tylko jedno ze skradzionych dzieł. W 2015 r. obraz W. Kossaka został przyniesiony przez mężczyznę, który zakupił dzieło na bazarze w Warszawie, do jednego z bydgoskich biegłych sądowych z zakresu badań dzieł sztuki. Biegły rozpoznał obraz jako skradziony i powiadomił policję. Sprawę realizowali policjanci z KWP w Bydgoszczy. Całość działań koordynował Wydział Kryminalny Biura Służby Kryminalnej KGP. Do chwili obecnej odzyskano 5 z 13 skradzionych w wyniku ówczesnej kradzieży dóbr kultury. [ryc. 13]
- **30.04.2015 r.,** na podstawie informacji z Narodowego Instytutu Dziedzictwa policjanci z Olsztyna zabezpieczyli następujące zabytki archeologiczne oferowane

na jednym z internetowych portali aukcyjnych: kościaną zdobioną oprawkę wczesnośredniowieczną, 6 sztuk mosiężnych obrączek z XII/XIII okresu nowej ery, metalowy miskaren – jonczar wczesnośredniowieczny, fragment okucia mosiężnego z XII/XIII wieku.

Ponadto, we wrześniu 2015 r. policjanci zabezpieczyli kolejne zabytki archeologiczne. Ze wskazanego przez sprawców miejsca ich odnalezienia wynika, że było to

cmentarzysko związane z kulturą Jadźwinów, a okres ich pochodzenia można datować na X – XIII w. Część artefaktów może pochodzić nawet z okresu wędrówek ludów, a więc z V – VI wieku. Przedmioty, które zostały wykopane przez sprawców pochodzą z kurhanów należących do wojowników o wysokim statusie społecznym. Świadczą o tym wydobyte miecze, topory czy ozdoby, które nosili wówczas wojowie. [ryc. 14]



Ryc. 10. Gablota z Pracowni Rezerwatu Archeologicznego w Poznaniu.
Fot. KWP w Poznaniu



Ryc. 11. Zabytki archeologiczne zabezpieczone przez KWP w Szczecinie.
Fot. KWP w Szczecinie



Ryc. 12. Kielich z Sieciechowa.
Fot. MKiDN



Ryc. 13. Wojciech Kossak - Autoportret.
Fot. KWP w Bydgoszczy



Ryc. 14. Zabytki archeologiczne zabezpieczone przez KWP w Olsztynie.
Fot. KWP w Olsztynie

V. Przedsięwzięcia i inicjatywy

Podobnie jak w latach poprzednich, również w 2015 roku Policja prowadziła aktywną współpracę ze służbą celną i Strażą Graniczną oraz z instytucjami zaangażowanymi w ochronę dziedzictwa kulturowego - w ramach obowiązujących porozumień. Realizowała przedsięwzięcia jako organizator, ale także jako uczestnik.

Działania krajowe

W ramach kontynuowania cyklu prelekcji „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego w Polsce”, w dniu **2.01.2015 r.** funkcjonariusz BSK KGP przeprowadził wykład dla studentów na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego na temat: „Zwalczanie przestępczości przeciwko zabytkom”.

W dniach **11-12.06.2015 r.** przedstawiciele Biura Służby Kryminalnej KGP uczestniczyli w międzynarodowej konferencji naukowej „Przestępczość przeciwko dziedzictwu kulturowemu – diagnoza, zapobieganie, zwalczanie”, zorganizowanej przez Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego i Na-

rodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. W przedsięwzięciu uczestniczyli funkcjonariusze Policji z KWP i KSP, Straży Granicznej i służby celnej, przedstawiciele środowiska konserwatorskiego, akademickiego i wymiaru sprawiedliwości oraz goście zagraniczni ze Słowacji, Rumunii, Łotwy i Ukrainy. Podczas konferencji szeroko dyskutowano na tematy związane z kryminalistyką, ochroną dziedzictwa kulturowego w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, nowymi formami dokonywania przestępstw przeciwko dziedzictwu kulturowemu w XXI wieku, zniszczeniami zabytku i rolą organów ścigania w zwalczaniu przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu.

W dniach **6-9.10.2015 r.** Biuro Służby Kryminalnej KGP zorganizowało szkolenie „Przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości przeciwko dobrom kultury”, które odbyło się w Hotelu Łazienkowskim w Warszawie. Szkolenie adresowane było do funkcjonariuszy Policji, realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości przeciwko dobrom kultury w komendach wojewódzkich/ Stołecznej Policji. Program szkolenia podzie-

lono na dwie części – część ogólną, przewidującą wystąpienia przedstawicieli instytucji pozapolicyjnych (m.in. z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Biblioteki Narodowej, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, itp.) oraz część specjalistyczną z wystąpieniami funkcjonariuszy Policji.



Ryc. 15. Szkolenie wojewódzkich koordynatorów ds. zabytków w Warszawie
Fot. Cezary Sobczak

Pierwszego dnia szkolenia 6.10.2015 r. zorganizowano wizytę uczestników w Muzeum Powstania Warszawskiego, gdzie nastąpiła prezentacja zbiorów oraz dyskusja na temat praktycznych rozwiązań ochrony stosowanych w nowoczesnym muzealnictwie.

W dniu **3.11.2016 r.** przedstawiciel BSK KGP uczestniczył w konferencji „Ochrona dóbr kultury – zagrożenia i prewencja” zorganizowanej przez Komendę Miejską Policji we Wrocławiu, która odbyła się w Sali Sesyjnej Urzędu Miasta Wrocławia. W spotkaniu uczestniczyli reprezentanci m.in. Państwowej Straży Pożarnej, Miejskiego Konserwatora Zabytków, Wrocławskiej Kurii Metropolitarnej, Stacji Monitorowania Alarmów. Konferencja odbyła się w ramach realizowanego programu prewencyjnego Ochrona dóbr kultury narodowej na terenie województwa dolnośląskiego.

Pod koniec 2015 r., we współpracy z wojewódzkimi koordynatorami ds. zwalczania przestępczości przeciwko dobrom kultury opracowano i przekazano do Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego szereg propozycji ewentualnych zmian w obowiązujących przepisach, które mogłyby z punktu widzenia Policji przyczynić się do podniesienia skuteczności zwalczania przestępstw przeciwko dziedzictwu kulturowemu. Powyższe opracowano na potrzeby powstającego raportu na temat stanu ochrony prawnej i kierunków zmian w zakresie prawnej ochrony zabytków ruchomych w Polsce, tworzonego w ramach Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017.

Ponadto, w 2015 r. Policja uczestniczyła w opiniowaniu projektów aktów prawnych odnoszących się do przedmiotowej problematyki, m.in. poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o muzeach, projektu rozporządzenia



Ryc. 16. Szkolenie wojewódzkich koordynatorów ds. zabytków w Warszawie - wizyta w Muzeum Powstania Warszawskiego.
Fot. Cezary Sobczak

Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wniosku o objęcie ochroną prawną rzeczy ruchomej o wartości historycznej, artystycznej lub naukowej wypo-

życzonej z zagranicy na wystawę czasową organizowaną na terytorium RP i wywieżenia z terytorium RP, projektu rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków, i innych.

Działania międzynarodowe

W dniach **11-13.03.2015 r.** w siedzibie Sekretariatu Generalnego Interpolu w Lyonie (Francja) odbyło się sympozjum nt. kradzieży i nielegalnego handlu dziełami sztuki, dobrami kultury i antykami. W sympozjum uczestniczyli przedstawiciele organów ścigania, instytucji kultury, środowiska antykwarycznego (np. Domu Aukcyjnego Christie's) i organizacji pozarządowych (np. Światowej Organizacji Ceł – WCO, Międzynarodowej Rady Muzeów – ICOM, UNESCO) z 29 państw świata. Stronę polską reprezentował funkcjonariusz Biura Służby Kryminalnej KGP, a także przedstawicielki Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Celem spotkania było omówienie najistotniejszych problemów związanych ze zwalczaniem przestępczości przeciwko dobrom kultury. W trakcie sympozjum przedstawiono raport z działań podjętych przez Sekretariat Generalny Interpolu, m.in. w zakresie przebiegu prac nad modernizacją i wdrożeniem w 2015 r. bazy danych Stolen Works of Art w ramach projektu PSYCHE. Omówiono również inicjatywy państw członkowskich w zakresie zwalczania nielegalnego handlu dobrami kultury, wyniki i efekty współpracy międzynarodowej, przykłady spraw związanych z nielegalnymi eksploracjami stanowisk archeolo-

gicznych, w tym na obszarach podwodnych oraz poruszono problem zwalczania fałszerstw dzieł sztuki.

W dniach **18-19.06.2015 r.** w Sekretariacie Generalnym Interpolu w Lyonie (Francja) zorganizowano 12. Spotkanie Grupy Ekspertów Interpolu ds. Kradzieży Dóbr Kultury. W posiedzeniu uczestniczyli przedstawiciele organów ścigania, instytucji kultury oraz organizacji międzynarodowych z państw członkowskich Interpolu. Grupa ma charakter prestiżowy i pełni funkcję ciała doradczego SG Interpolu w ustalaniu strategii w walce z przestępczością przeciwko zabytkom. Posiedzenia grupy organizowane są raz w roku. Celem spotkania Grupy było omówienie najistotniejszych problemów związanych ze zwalczaniem przestępczości przeciwko dobrom kultury i opracowanie rekomendacji dla wszystkich państw członkowskich Interpolu w zakresie skutecznego zwalczania kradzieży dzieł sztuki i ich nielegalnego obrotu. Na spotkaniu grupy przedstawiono m.in. informacje na temat aktualnej sytuacji w krajach objętych kryzysem, tj. Syrii, Iraku i Libii, omówiono przykłady spraw prowadzonych w tych krajach, a także bieżący stan prac nad modernizacją bazy danych Stolen Works of Art w ramach projektu PSYCHE, nowe inicjatywy państw członkowskich w zakresie zapobiegania i zwalczania nielegalnego obrotu dobrami kultury, inicjatywy organizacji międzynarodowych oraz zaprezentowano studium przypadku sprzedaży artefaktów za pośrednictwem Internetu.

W listopadzie 2015 r. BSK KGP opracowało i przekazało informację do KWP i KSP w sprawie wyników spotkania grupy ekspertów ds. implementacji postanowień Rezolucji nr 2199/2015 Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych, odnoszącej się między innymi do aktów dewastacji dóbr kultury irackiej i syryjskiej, dokony-

wanych przez bojowników państwa islamskiego. W spotkaniu, które odbyło się w dniu 30.09.2015 r. w Siedzibie Głównej UNESCO w Paryżu uczestniczyli między innymi przedstawiciele Sekretariatu Generalnego Interpolu. W trakcie tego spotkania dyskutowano o sposobach i możliwościach praktycznego wzmocnienia zapisów wymienionej rezolucji – jedną z priorytetowych i kluczowych propozycji było stworzenie tzw. listy artefaktów pochodzących z grabieży z ww. regionu świata objętego konfliktem, ujawnionych i zabezpieczonych na terytorium innych państw. Niniejsze rozwiązanie w znaczny sposób ułatwiłoby późniejsze działania restytucyjne tych dzieł. W świetle powyższego zasugerowano nadanie szczególnego priorytetu wszelkim sprawdzeniom obiektów przewożonych przez granice i ich zabezpieczeniu w przypadku stwierdzenia wątpliwości co do ich

proweniencji, zwłaszcza w odniesieniu do zabytków przywożonych z Iraku i Syrii. Sekretariat Generalny Interpolu zwrócił się także z prośbą o przekazywanie wszelkich informacji w zakresie ujawniania i zabezpieczania przedmiotowych dóbr kultury.

Biuro Służby Kryminalnej KGP - a od dnia 15 kwietnia 2016 r. Biuro Kryminalne KGP - na bieżąco prowadzi wymianę informacji krajowych i międzynarodowych, opiniuje akty prawne w zakresie przestępczości przeciwko dobrom kultury, z uwzględnieniem aspektów finansowania terroryzmu. Ponadto, inicjuje i koordynuje czynności o charakterze zapobiegawczym, weryfikuje i reaguje na wszelkie sygnały o przypadkach naruszania, łamania obowiązujących przepisów prawa, a także wychodzi naprzeciw wszelkim inicjatywom, ukierunkowanym na ochronę dziedzictwa kulturowego.



Adriana Niemczuk-Gorgoń

Wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

PRAWO DO ODMOWY SKŁADANIA ZEZNAŃ W POSTĘPOWANIU PRZYGOTOWAWCZYM

Świadek jest jednym z podstawowych źródeł dowodowych i niejednokrotnie od świadka najczęściej dowiadujemy się na temat zdarzenia, jego okoliczności oraz uzyskujemy inne niezbędne informacje. Świadek, jako uczestnik procesu, posiada określone prawa i obowiązki, przewidziane w kodeksie postępowania karnego. Jednym z podstawowych praw przyznanych przez kodeks postępowania karnego na podstawie art. 182 jest prawo do odmowy składania zeznań. Istotą prawa do odmowy składania zeznań jest przede wszystkim ochrona więzów o charakterze rodzinnym, a co za tym idzie przestrzegane jest konstytucyjne prawo do poszanowania życia rodzinnego wynikające z art. 47 Konstytucji. Ustawodawca ustanawiając ten przepis ograniczył się do ściśle określonych podmiotów, którym przysługuje prawo do odmowy składania zeznań tj. znajdującym się w kręgu osób najbliższych, a także byłym współmałżonkiem albo osobom pozostającym w stosunku przysposobienia. Głównym celem przyznania prawa do odmowy składania zeznań jest przede wszystkim uniknięcie konfliktu z sumieniem, jaki mógłby powstać u świadka, gdyby jego zeznania, objęte pouczeniem o art. 233§1 kk, mogły np. zaszkodzić podejrzanemu będącemu dla świadka osobą najbliższą, byłym współmałżonkiem, albo osobą pozostającą w stosunku przysposobienia. Przepis ten uwalnia świadka od dylematu czy zeznania składać czy też nie.⁷⁰

Prawo do odmowy składania zeznań przyznaje świadkowi obszerne uprawnienie, stanowiąc jednocześnie odstępstwo od pod-

stawowego obowiązku świadka jakim jest obowiązek składania zeznań wynikający z art. 177 kpk, a także odstępstwo od podstawowej zasady procesu karnego tj. zasady prawdy materialnej, ponieważ ogranicza organy procesowe w dążeniu do ustalenia w procesie prawdy za wszelką cenę. W ten sposób przepis ten chroni określone dobra i wartości⁷¹, jakim jest poszanowanie do życia w rodzinie, wyznaczając organom procesowym granice w zbyt ingerującym w podstawowe prawa i wolności człowieka ustalaniu prawdy materialnej.

1. Krąg podmiotów uprawnionych do skorzystania z art. 182 kpk

Zgodnie z art. 182 kodeksu postępowania karnego prawo do odmowy składania zeznań przysługuje trzem kategoriom podmiotów, podzielonym na trzy osobne paragrafy:

§ 1 - osoba najbliższa dla podejrzanego – zgodnie z art. 115 § 11 kk osobą najbliższą jest małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.

§ 2 - były współmałżonek podejrzanego oraz osoba, która pozostawała z podejrzanym w stosunku przysposobienia

§ 3 - świadek, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem.

⁷⁰ Postanowienie SN z dnia 25.06.2004 r. OSNwSK 2004/1/1190

⁷¹ Ibidem, s. 91

1.1.Art. 182§1 kk prawo do odmowy składania zeznań przysługujące osobie najbliższej.

Prawo do odmowy składania zeznań na podstawie art. 182 § 1 kpk przysługuje wyłącznie **osobom najbliższym**, a krąg tych osób jednoznacznie definiuje przepis art. 115 § 11 k.k. Jest to katalog zamknięty tzn. że żadna inna osoba, poza wymienionymi w tym przepisie nie może powołać się na prawo do odmowy składania zeznań na podstawie art. 182§1 kpk.

Osobą najbliższą, zgodnie z definicją zawartą w art. 115§11 kk jest:

- 1) **małżonek**,
- 2) **krewni** w linii prostej:
 - wstępni – rodzice, dziadkowie, pradiadkowie itp.
 - zstępni – dzieci, wnuki, prawnuki itp.
- 3) krewni w linii bocznej – tylko rodzeństwo, w tym rodzeństwo przyrodnie tj. mające wspólnego ojca lub matkę,
- 4) **powinowaci** w linii prostej:
 - wstępni – ojczym (mąż matki, babki, prababki) oraz macocha (żona ojca, dziadka, pradiadka)
 - zstępni – małżonkowie (zięć synowa) dzieci, wnuków, prawnuków itp. własnych oraz dzieci (pasierb, pasierbica), wnuki, prawnuki itp. małżonka,
- 5) **powinowaci** w linii bocznej:
 - rodzeństwo małżonka (szwagier, bratowa),
 - mąż siostry (szwagier), żona brata (bratowa)
- 6) **przysposabiający** i jego małżonek lub **przysposobiony** i jego małżonek.
- 7) **osoba pozostająca we wspólnym pożyciu**.⁷²

⁷² J. Curyło, *Przestępstwa przeciwko mieniu* (art. 278 kk – 294 kk), SP Piła 2011; op. cyt. St. Zimoch, *Osoba najbliższa w prawie karnym*, Nowe Prawo 1971 nr 9 s. 1303

Pokrewieństwo opiera się na więzi krwi i wyróżnia się pokrewieństwo w linii prostej i bocznej oraz stopnie tego pokrewieństwa na podstawie liczby urodzeń. Zgodnie z art. 61 (7) kro⁷³ krewnymi w linii prostej są osoby, z których jedna pochodzi od drugiej, natomiast krewnymi w linii bocznej są osoby, które pochodzą od wspólnego przodka, a nie są krewnymi w linii prostej. Stopień pokrewieństwa określa się według liczby urodzeń, wskutek których powstało pokrewieństwo.

Powinowactwo jest stosunkiem powstałym między małżonkiem a krewnymi drugiego małżonka i trwa mimo ustania małżeństwa (art. 61 [8] kro), a chwilą jego powstania jest zawarcie małżeństwa. Linie i stopnie powinowactwa określa się analogicznie, jak linie i stopnie pokrewieństwa. Nie ma stosunku powinowactwa między: 1) jednym z małżonków a osobą, która pozostaje w związku małżeńskim z krewnym drugiego z małżonków, 2) jednym z małżonków a powinowatymi drugiego z małżonków, 3) powinowatymi jednego z małżonków a powinowatymi drugiego z małżonków⁷⁴.

Przysposobienie to nic innego jak adopcja, jest to forma przyjęcia do rodziny obcej osoby małoletniej (uznania dziecka za swoje), stwarzająca stosunek podobny do pokrewieństwa. Zgodnie z art. 121 kro przez przysposobienie między przysposabiającym a przysposobionym powstaje taki stosunek, jak między rodzicami i dziećmi. Przysposabiający nabywa prawa i obowiązki wynikające z pokrewieństwa w stosunku do krewnych przysposabiającego. Ustają prawa i obowiązki przysposobionego wynikające z pokrewieństwa względem dotychczasowych krewnych, jak również prawa i obowiązki tych krewnych względem niego.

⁷³ Ustawa z dnia 25.02.1964 r. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (Dz. U. z 2012, poz. 788 – tekst jednolity)

⁷⁴ R. A. Stefański, *Tryb ścigania przestępstwa średniego wypadku drogowego*, Prokuratura i Prawo nr 11-12 z 2009 r. s. 32

Skutki przysposobienia rozciągają się na zstępnych przysposobionego.⁷⁵

Wyliczenie osób najbliższych określonych w art. 115§11 pkt 1-6 kk nie stwarza problemów, pewne trudności interpretacyjne może stwarzać natomiast pojęcie „osoby pozostającej we wspólnym pożyciu” zawarte w art. 115§11 pkt 7 kk. Zgodnie z orzecznictwem osoba pozostająca we wspólnym pożyciu, to osoba będąca w związku co do istoty takim samym, jak związek małżeński (zachowana więź uczuciowa, gospodarcza, finansowa), tyle tylko, że pozbawionym węzła prawnego⁷⁶ przewidzianego przez kodeks rodzinny i opiekuńczy. Dlatego też należy wykazać istnienie węzła faktycznego tj. ogniska domowego charakteryzującego się więzią duchową, fizyczną, ekonomiczną oraz trwałością⁷⁷. Trwałości związku nie należy utożsamiać z długotrwałością, ponieważ konkubinaty może trwać również przez krótki okres, „lecz z okoliczności mu towarzyszących wynika, iż partnerzy traktują ten związek poważnie, zamierzając w nim pozostać nadal także po złożeniu zeznań przez jednego z nich.”⁷⁸ Nie jest również konieczne, aby partnerzy posiadali wspólne dzieci. Natomiast nie można mówić o konkubinacie, gdy związek między partnerami pełni rolę jedynie instrumentalną tj. utrzymywany jest w celu prowadzenia przedsięwzięcia gospodarczego, z wyjątkiem sytuacji gdy partnerzy pozostają we wspólnym pożyciu tylko w celu wspólnego wychowywania dzieci.⁷⁹ W orzecznictwie przyjmuje się, iż „nie można zrównywać z konkubinatem luźnego związku partnerskiego, doraźne kontakty, choćby połączone ze współżyciem seksual-

nym, prezenty, nawet przelotne uczucie.”⁸⁰ Wspólne zamieszkiwanie przez krótkie okresy czasu oraz utrzymywanie kontaktów seksualnych nie uzasadnia jeszcze uznania tego związku za konkubinaty, który charakteryzuje się cechami identycznymi jak małżeństwo, tyle że nie jest sankcjonowany przez prawo. Chodzi zatem o związek trwały, połączony więzami uczuciowymi, fizycznymi i ekonomicznymi, to jest wspólnym planowaniem i podejmowaniem ważnych decyzji oraz wspólnym ponoszeniem kosztów egzystencji.⁸¹

Omawiając prawo do odmowy składania zeznań należy wspomnieć o dopuszczalności powołania się przez **osoby pozostające w związkach partnerskich tej samej płci** na art. 182 § 1 kpk, jako osoby pozostające we wspólnym pożyciu. W orzecznictwie przyjmuje się, iż ustawodawca mówiąc o osobie pozostającej we wspólnym pożyciu miał na względzie wyłącznie osoby pozostające w konkubinacie. Natomiast w świetle wyroku ETPC z dnia 02 marca 2010, nr skargi 13102⁸² i zakazu dyskryminacji określonego w Konstytucji RP, należałoby rozważyć, czy konkubinaty mogą tworzyć wyłącznie osoby płci przeciwnej, czy też za związki konkubenne można uznać osoby pozostające w związku z osobą tej samej płci⁸³.

Zgodnie z orzecznictwem karnym obowiązującym w procesie karnym konkubinatem nazywamy związek co o istoty taki sam, jak związek małżeński (zachowana więź uczuciowa, gospodarcza, finansowa), tyle tylko, że pozbawiony węzła prawne-

⁷⁵ Kwestie przysposobienia reguluje Dział II od art. 114 do 127 ustawy dnia 25.02.1964 r. Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy (Dz. U. z 2012, poz. 788 – tekst jednolity)

⁷⁶ Wyrok SA w Katowicach z dnia 15.03.2007 r. II AKa 24/07, KZS 2007/11/52

⁷⁷ Postanowienie SN z dnia 27.05.2003 r. LEX nr 80281

⁷⁸ R. A. Stefański, *Prawo odmowy zeznań w nowym kodeksie postępowania karnego*, Prokuratura i Prawo 1998 nr 7-8, s. 118

⁷⁹ Ibidem s. 38-39

⁸⁰ wyrok SA w Krakowie z dnia 11 grudnia 1997 r., II AKa 226/97 w: Ryszard A. Stefański, *Tryb ścigania przestępstwa średniego wypadku drogowego*, Prokuratura i Prawo nr 11-12 z 2009 r. s. 32,

⁸¹ II AKa 176/09 - wyrok SA Kraków z dnia 28-10-2009

⁸² <http://bip.ms.gov.pl/pl/prawa-czlowieka/europejski-trybunal-praw-czlowieka/orzecznictwo-europejskiego-trybunalu-praw-czlowieka/orzeczenia-w-sprawach-dotyczacych-polski/rok-2010/>

⁸³ Anna Siostrzonek-Siergiel „Partnerzy w związkach homoseksualnych a „osoby najbliższe” w prawie karnym, Państwo i Prawo nr 4 z 2011 r., s. 75

go.⁸⁴ W postanowieniu z 7 lipca 2004 r. (II KK 176/04) Sąd Najwyższy stwierdził, że konkubinatem jest w szczególności związek osób o różnej płci. Wyrażenie „w szczególności” mogłoby świadczyć o tym, że konkubinatem może być inny związek niż tylko związek osób różnej płci. Jednakże w omawianym orzeczeniu Sąd Najwyższy stwierdza, iż związek osób różnej płci od strony faktycznej odpowiada małżeństwu, którym zgodnie z art. 18 Konstytucji RP jest związek kobiety i mężczyzny, i nie widzi podstaw w dążeniu do rozszerzającej interpretacji pojęcia „wspólne pożycie”. W literaturze prawa karnego najczęściej można spotkać pogląd, iż konkubinatem jest związek osób różnej płci, co wyklucza konkubinatem homoseksualny.⁸⁵ Jednakże niewątpliwie orzecznictwo wskazuje coraz częściej, iż konkubinatem może też być związek osób tej samej płci⁸⁶, co potwierdza wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku w 23.02.2007 roku (I ACa 590/06), w którym stwierdził, iż pod pojęciem konkubinatu należy rozumieć stabilną, faktyczną wspólnotę osobisto-majątkową dwojga osób i bez znaczenia w tym aspekcie jest płeć. Ponadto nie ma podstaw do stosowania odmiennych zasad przy rozliczaniu konkubinatu homoseksualnego niż te, które mają zastosowanie odnośnie konkubinatu heteroseksualnego.⁸⁷ Podobnie w wyroku z dnia 21 marca 2013 r. (III KK 268/12) Sąd Najwyższy stwierdził, iż termin „wspólne pożycie” obejmuje osoby, które – niezależnie od ich płci i wieku – razem ze sobą ży-

ją, co zakłada prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego oraz określoną więź psychiczną. Problem rozstrzyga jednak uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 25 lutego 2016 r., w której sąd stwierdza, iż „związki homoseksualne są zjawiskiem społecznym, a trudno zaprzeczyć, iż mogą one cechować się więziami o tożsamym charakterze co nieformalne związki heteroseksualne. Oczywiste jest, że także w związkach homoseksualnych istnieją te same przeżycia i związki uczuciowe oraz emocjonalne co w związkach heteroseksualnych. Nie ma żadnych powodów, aby w sytuacjach konfliktu z unormowaniami prawa karnego nie były one chronione tak jak przy związkach heteroseksualnych. (...) odmiennosć płci osób pozostających w takiej relacji nie jest warunkiem uznania ich za pozostających we wspólnym pożyciu w rozumieniu art. 115§11 kk.”⁸⁸

Reasumując, zgodnie z orzecznictwem, na art. 182§1 kpk **nie może** powołać się m.in.: narzeczona oskarżonego, która nie pozostaje z nim we wspólnym pożyciu⁸⁹, bratanica, bratanek (córnka/syn brata oskarżonego)⁹⁰, a więc także siostrzeniec/siostrzenica (syn/córnka siostry oskarżonego)⁹¹, były konkubent/konkubina⁹², rodzeństwo rodziców oskarżonego, małżonkowie rodzeństwa rodziców oskarżonego (wuj, stryj, ciotka itp.)⁹³. Z prawa do

⁸⁴ Wyrok SA w Katowicach z dnia 15.03.2007 r. IIAKa 24/07, KZS 2007/11/52

⁸⁵ T. Grzegorzczak *Komentarz do art. 182 Kodeksu postępowania karnego. Stan prawny na dzień 01.01.2004 r.*; R.A. Stefański *Komentarz do art. 182 Kodeksu postępowania karnego. Stan prawny na dzień 01.09.1998 r.*; R. A. Stefański, *Tryb ścigania przestępstwa średniego wypadku drogowego*, Prokuratura i Prawo nr 11-12 z 2009 r.

⁸⁶ Lech K. Paprzycki w *Komentarzu aktualizowanym do art. 182 kpk. Stan prawny z dnia 14.05.2012 r.* stwierdza, iż uprawnienie do powołania się na art. 182 kpk przysługuje także osobom pozostającym w związkach partnerskich osób tej samej płci.

⁸⁷ Wyrok SA w Białymstoku z dnia 23.02.2007 r. sygn. akt I ACa 590/06

⁸⁸ Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 25 lutego 2016 r., sygnatura akt I KZP 20/15

⁸⁹ SN WR 203/90, OSPiKA 1991, z. 9, poz. 205 w: J. Grajewski (red.), S. Steinborn, Lech K. Paprzycki *Komentarz aktualizowany do art. 1-424 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. 97.89.555); rozdz. Lech K. Paprzycki, *Komentarz aktualizowany do art. 182 Kodeksu postępowania karnego*, LEX/El, 2012 r. stan prawny na 14.05.2012

⁹⁰ SK IV KR 253/70, LEX nr 21371 w: J. Grajewski (red.), S. Steinborn, Lech K. Paprzycki *Komentarz aktualizowany do art. 1-424 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego*

⁹¹ Wyrok SA w Krakowie z 14.03.1991 r., II AkR 16/91, KZS 3/1991, poz. 18

⁹² Wyrok SN z dnia 23.07.2008 V KK 12/08 LEX nr 438485

⁹³ Wyrok SA w Krakowie z 23.04.1992 r., II AKR 37/92, KZS 3-9/1992, wyrok SA w Katowicach z 3.10.2002 r. II AKA 266/02, OSA 7/2003, poz. 78

odmowy składania zeznań nie mogą skorzystać krewni osoby, z którą podejrzany pozostaje w konkubinacie, ponieważ pomiędzy nimi nie tworzy się stosunek powinowactwa.⁹⁴

1.2.Art. 182§2 kpk – prawo do odmowy składania zeznań przysługujące byłemu współmałżonkowi dla oskarżonego oraz osobie, która pozostawała z oskarżonym w stosunku przysposobienia.

Zgodnie z art. 182§2 kpk na prawo do odmowy składania zeznań może powołać się oprócz osoby najbliższej wymienionej w art. 182§1 kpk również były współmałżonek dla podejrzanego oraz osoba pozostająca z podejrzanym w stosunku przysposobienia. Art. 182§2 kpk stanowi, iż prawo do odmowy składania zeznań trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.

Do **ustania małżeństwa** dochodzi na skutek rozwodu, a także w przypadku śmierci małżonka oraz uznania za zmarłego jednego ze współmałżonków⁹⁵. Natomiast ustanie przysposobienia może nastąpić na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy z żądaniem wystąpi zarówno przysposabiający jak i przysposobiony. W żądaniu należy wykazać, iż zachodzą ważne powody dające podstawy do rozwiązania przysposobienia (istnieją wtedy, gdy mimo przysposobienia nie ma między stronami bliskiej więzi rodzinnej) oraz nie ucierpi dobro małoletniego dziecka.⁹⁶ Inną kwestią jest ustanie konkubinatu w chwili przesłuchania świadka, ponieważ pozbawia ono byłego konkubenta/konkubinę statusu osoby pozostającej we wspólnym pożyciu i w ten sposób wyklucza z kręgu osób najbliż-

szych określonych w art. 115§11 kk.⁹⁷ Konkubenci są osobami najbliższymi tylko na czas trwania konkubinatu i tylko na ten czas przysługuje im prawo do odmowy składania zeznań na podstawie art. 182§1 kpk. Przysługujące powinowatemu prawo odmowy zeznań nie dezaktualizuje się na skutek ustania małżeństwa jego krewnego z oskarżonym. Z uwagi na sposób unormowania powinowactwa w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, fakt ten nie pozbawia powinowatego statusu osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 kk. Zgodnie bowiem z dyspozycją przepisu art. 61[8] § 1 KRO powinowactwo trwa mimo ustania małżeństwa.⁹⁸

Od ustania małżeństwa należy różnić jego **unieważnienie** na skutek orzeczenia sądu rodzinnego i w tym przypadku małżeństwo uznaje się za niebyłe. Pomiedzy takimi osobami nie wytwarza się więc więzi, o której mowa w art. 115§11 kk, czyli nie uznaje się je za osoby najbliższe.⁹⁹

Z punktu widzenia zastosowania art. 182§1 kpk znaczenie ma to, kiedy świadek wobec podejrzanego pozostawał osobą najbliższą określoną w art. 115§11 kk, ponieważ więzy te muszą istnieć w momencie składania przez świadka zeznań. Wyjątek od tej zasady wprowadza art. 182§2 kpk, który przyznaje prawo do odmowy składania zeznań byłemu małżonkowi albo osobie pozostającej we wspólnym pożyciu. Wynika to z faktu, iż formalne rozwiązanie prawnego węzła bliskości nie musi automatycznie pociągać wygaśnięcia faktycznych związków bliskości pomiędzy byłymi małżonkami lub osobami pozostającymi w stosunku przysposobienia¹⁰⁰. Ustanie małżeń-

⁹⁴ Piotr Krzysztof Sowiński, *Prawo świadka do odmowy zeznań w procesie karnym*, Monografie prawnicze, Wydawnictwo C.H. Beck 2004, s. 40-41

⁹⁵ art. 55 i 56 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity), Dz. U. z 2012 r. poz. 788

⁹⁶ Art. 125 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity), Dz. U. z 2012 r. poz. 788

⁹⁷ Wyrok SA w Katowicach z dnia 15.03.2007 LEX nr 312525, Wyrok SN z dnia 23.07.2008 V KK 12/08 LEX nr 438485

⁹⁸ II KK 268/11 - wyrok SN - Izba Karna z dnia 26-04-2012

⁹⁹ Piotr Krzysztof Sowiński, *Prawo świadka do odmowy zeznań w procesie karnym*, Monografie prawnicze, Wydawnictwo C.H. Beck 2004, s. 42

¹⁰⁰ Antoni Bojańczyk, Tomasz Razowski, *Konsekwencje procesowe uzyskania i utraty przez świadka uprawnienia do odmowy składania zeznań*, Palestra nr 3-4 2007 r., s. 13

stwa bądź stosunku przysposobienia powoduje, iż były współmałżonek oraz osoba pozostająca w stosunku przysposobienia tracą status osób najbliższych i nie mogą powołać się na art. 182§1 kpk.

1.3. Prawo do odmowy zeznań świadka, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem art. 182§3 kpk

Przepis art. 182§3 kpk przyznaje prawo odmowy zeznań świadkowi, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem. Uprawnienie wynikające z art. 182§3 kpk jest konsekwencją zmiany ról procesowych (tzw. przemienność ról procesowych), gdzie każdy współuczestnik czynu występuje w roli współpodejrzanego (współoskarżonego) o udział w tym samym przestępstwie, ale w odrębnym postępowaniu.¹⁰¹ Świadcowi przysługuje prawo do odmowy składania zeznań do zakończenia prawomocnie wobec niego toczącego się postępowania karnego.

Świadcowi takiemu przysługuje prawo odmowy zeznań pod warunkiem, że świadek ten w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem.¹⁰² Inna tocząca się sprawa w rozumieniu art. 182 § 3 KPK to inne postępowanie karne, także w stadium postępowania przygotowawczego, a osoba, która ma być przesłuchana w charakterze świadka w tej innej sprawie, może mieć nie tylko status oskarżonego, ale także podejrzanego, a oskarżenie (podejrzanie) o współudział polegać może nie tylko na współsprawstwie, ale także na innych formach zjawiskowych: pomocnictwie i podżeganiu. Prawo do odmowy złożenia zeznań, o którym mowa w art. 182 § 3 KPK aktualizować się będzie w sytuacji wyłączenia sprawy wobec jednego z oskarżonych (podejrzanych) do odrębnego postępowania. Gdyby nie doszło do takiego wyłączenia, oskarżony mógłby bowiem skorzystać z prawa do odmowy złożenia wyjaśnień na podstawie art. 175 § 1 kpk¹⁰³.

Przepis art. 182 § 3 kpk znajduje więc zastosowanie w razie zmiany ról procesowych, w wyniku której osoba będąca uprzednio oskarżonym (podejrzanym) jest przesłuchiwana w charakterze świadka, a także gdy świadek w tym samym czasie jest oskarżony w innej toczącej się sprawie o współudział w popełnieniu przestępstwa objętego postępowaniem.¹⁰⁴ Istotą przepisu art. 182§3 kpk jest to, aby nie zmuszać świadka do składania zeznań przeciwko sobie, zapobieżenie sytuacji, w której podejrzany/oskarżony, na skutek zmiany roli procesowej byłby zmuszony zeznawać przeciwko sobie i to pod groźbą odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań.¹⁰⁵

Przepis art. 182 § 3 kpk znajduje więc zastosowanie w razie zmiany ról procesowych, w wyniku której osoba będąca uprzednio oskarżonym (podejrzanym) jest przesłuchiwana w charakterze świadka, a także gdy świadek w tym samym czasie jest oskarżony w innej toczącej się sprawie o współudział w popełnieniu przestępstwa objętego postępowaniem.¹⁰⁴ Istotą przepisu art. 182§3 kpk jest to, aby nie zmuszać świadka do składania zeznań przeciwko sobie, zapobieżenie sytuacji, w której podejrzany/oskarżony, na skutek zmiany roli procesowej byłby zmuszony zeznawać przeciwko sobie i to pod groźbą odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań.¹⁰⁵

2. Stosowanie prawa do odmowy zeznań w postępowaniu przygotowawczym

Przepisy prawa nie określają terminu początkowego skorzystania z art. 182 kpk, ale co do zasady jest to termin pierwszego przesłuchania świadka będącego osobą najbliższą wobec podejrzanego. Natomiast terminem końcowym powołania się na prawo do odmowy składania zeznań jest zgodnie z art. 186 kpk moment rozpoczęcia pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym. Jest to termin prekluzyjny (nieprzekraczalny), po upływie którego świadek nie może skorzystać z uprawnienia do odmowy składania zeznań.

Zgodnie z brzmieniem art. 191 § 2 kpk świadka należy uprzedzić o treści art. 182 kpk, a o treści art. 183 oraz art. 185

¹⁰¹ R. A. Stefański, *Prawo do odmowy zeznań w nowym kodeksie postępowania karnego*, s. 123.

¹⁰² Agnieszka Baj, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2005 r., sygn. I KZP 8/05*, Prokuratura i Prawo, 2007 nr 11 s. 172

¹⁰³ II AKa 307/14 - wyrok SA Wrocław z dnia 29-10-2014

¹⁰⁴ II AKa 307/14 - wyrok SA Wrocław z dnia 29-10-2014

¹⁰⁵ Wyrok SA w Katowicach z dnia 28.11.2002 r. OSA 2003/12/121

kpk, jeżeli ujawnią się okoliczności objęte tymi przepisami. Ustalenie, iż świadek jest osobą najbliższą, byłym współmałżonkiem, czy osobą pozostającą w stosunku przysposobienia obliguje nas do pouczenia go o treści art. 182§1 i 2 kpk. Treść udzielonego pouczenia świadka o przysługującym mu prawie do odmowy zeznań powinna być przekazana w sposób odpowiednio dla niego zrozumiały, stosownie do wieku i rozwoju umysłowego.¹⁰⁶

Świadek pouczony o treści art. 182 kpk sam decyduje, czy z prawa tego chce skorzystać, czy też nie. Organ procesowy prowadzący postępowanie nie jest uprawniony do ustalania i oceny motywów, przyczyn i pobudek odmowy zeznań przez osobę uprawnioną do takiej odmowy.¹⁰⁷ Zadaniem organu procesowego w tym przypadku jest zbadanie, czy istnieje stosunek uzasadniający skorzystanie z prawa do odmowy składania zeznań. Ustalenia dokonać można jeszcze w ramach przygotowania się do przesłuchania, poprzez analizę akt postępowania, a także na pierwszym etapie przesłuchania, gdy zgodnie z art. 191§2 kpk świadek odpowiada na pytania dotyczące jego imienia, nazwiska, wieku, zajęcia, karalność za fałszywe zeznanie lub oskarżenie oraz stosunku do stron. Natomiast świadek powinien przedstawić, że z podejrzanym (oskarżonym) łączy go stosunek najbliższości albo uprawdopodobnić istnienie szczególnie bliskiego stosunku osobistego, łączącego go z podejrzanym,¹⁰⁸ czy wykazać, iż jest byłym współmałżonkiem albo osobą pozostającą w stosunku przysposobienia.

Obowiązkiem prowadzącego czynność jest zaprotokołowanie w treści proto-

kołu przesłuchania świadka, czy świadek, któremu przysługuje prawo do odmowy składania zeznań, z prawa tego korzysta czy nie, co wynika z § 29 ust. 1 wytycznych nr 1 Komendanta Głównego Policji, który stanowi, iż policjant odnotowuje w protokole przesłuchania decyzję świadka co do składania lub odmowy składania zeznań na podstawie art. 182 kpk.¹⁰⁹

Nie mogą stanowić dowodu wypowiedzi złożone bez należytego pouczenia oraz bez świadomości prawa do odmowy ich złożenia.¹¹⁰ Wspomnieć tu warto przepis art. 233 kk. Obowiązek pouczenia o treści art. 182 kpk wynika też z zasady informacji prawnej określonej w art. 16§1 kpk – bezwzględny obowiązek pouczenia. Jeżeli organ prowadzący postępowanie jest obowiązany pouczyć uczestników postępowania o ciężących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach, to brak takiego pouczenia lub mylne pouczenie nie może wywoływać ujemnych skutków procesowych dla uczestnika postępowania lub innej osoby, której dotyczy.

Wspomnieć należy, iż pouczenie świadka o treści art. 182, czy też art. 183§1 i 185 kpk następuje po obligatoryjnym uprzedzeniu go o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy z art. 233§1 kk, co wynika z art. 190§1 kpk. Następnie po pouczeniach świadek podejmuje decyzję, która w zależności od jego woli może być następująca:

- Świadek korzysta z przysługującego mu na podstawie art. 182 kpk prawa i odmawia składania zeznań. Decyzję świadka co do odmowy należy zaprotokołować w protokole przesłuchania świadka i na tym przesłuchanie kończy się. Należy tylko pamiętać, że jeżeli świadek skorzystał z prawa wynikającego z art. 182 kpk, to może on odmówić składania zeznań w całości, a nie w części tzn.

¹⁰⁶ II AKa 130/12 - wyrok SA Wrocław z dnia 24-05-2012

¹⁰⁷ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Zakamycze Wydanie III, 2003, stan 01.01.2004 r.; także: Lech K. Paprzycki *Komentarz aktualizowany do art. 182 Kodeksu postępowania karnego*, w: J. Grajewski (red.), S. Steinborn, Lech K. Paprzycki *Komentarz aktualizowany do art. 1-424 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. 97.89.555); LEX/El, 2012 r. stan prawny na 14.05.2012

¹⁰⁸ Wyrok SN z dnia 23.07.2008 r. LEX nr 438485

¹⁰⁹ Wytyczne nr 1 KGP z dnia 23 lipca 2015 r. w sprawie wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów Dz. Urz. KGP 2015.59

¹¹⁰ II AKa 130/12 - wyrok SA Wrocław z dnia 24-05-2012

nie może ograniczyć się tylko do zeznań korzystnych dla podejrzanego, a odmówić zeznań w pozostałej części. Świadcowi przysługuje prawo zeznawania lub nieskładania zeznań, a nie dokonywania wyboru zakresu zeznań,¹¹¹

- Świadek nie korzysta z przysługującego mu prawa na podstawie art. 182 kpk i chce składać zeznania, co również należy zaznaczyć w protokole przesłuchania świadka. W tej sytuacji pouczamy świadka o treści art. 183§1 kpk,¹¹² tj. o możliwości odmowy udzielenia odpowiedzi na poszczególne pytania, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Świadek ten przystępuje do składania zeznań, pamiętając o wcześniejszym pouczeniu o treści art. 233§1 kk.

W trakcie prowadzonego postępowania przygotowawczego świadek może zmienić zdanie co do skorzystania bądź nie z prawa do odmowy składania zeznań. Podjęcie przez świadka decyzji o zeznawaniu przy pierwszym przesłuchaniu nie powoduje, iż świadek ten musi już zeznawać aż do zakończenia procesu. Wspomina o tym art. 186§1 kpk, który stanowi, iż świadek może odmówić składania zeznań, nie później jednak niż przed rozpoczęciem pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym. W tej sytuacji, jeśli świadek początkowo składa zeznania, a przy kolejnym przesłuchaniu chce odmówić ich składania, to skutek odmowy składania zeznań sięga wstecz, obejmując również zeznania odebrane bez stosownego pouczenia i eliminując je z ma-

teriału procesowego,¹¹³ uzyskane wcześniej zeznania należy traktować jako niebyłe, pomimo, że świadek złożył zeznania. Zeznania takie nie mogą stanowić dowodu w sprawie oraz nie mogą być odtwarzane. Świadek, który skorzysta z prawa do odmowy zeznań, przestaje w sprawie istnieć jako osobowe źródło osobowe. **Odtworzeniem zeznań** jest zarówno „odczytanie protokołu zeznań, jak i wysłuchanie zapisu zeznań utrwalonego za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo dźwięk i obraz, a także przesłuchanie osoby trzeciej w celu odtworzenia tego, co świadek uprzednio zeznał, a więc: protokolanta, osoby przesłuchującej świadka albo innej osoby, które wysłuchiwała zeznań”¹¹⁴. Odtworzenie obejmuje więc fizyczną rekonstrukcję protokołu zawierającego zeznania, przesłuchanie innych osób na okoliczność tego, co dana osoba zeznawała¹¹⁵, a także ujawnienia odręcznych notatek z samego przesłuchania¹¹⁶. Wszelkie próby odtwarzania zeznań osoby, która skorzystała z przysługującego jej prawa do odmowy składania zeznań, poprzez przesłuchanie w charakterze świadków osób obecnych przy przesłuchaniu, czy odtworzenie nagrań zawartych na urządzeniach technicznych stanowi obejście ustawy¹¹⁷. Przepis ten nie wyłącza jednak możliwości przesłuchania innych osób, które mają wiedzę na okoliczności, które były podstawą odmowy składania zeznań przez świadka. Nie może to być jednak odtworzenie zeznań, jakie złożył świadek korzystający z prawa do ich odmowy. Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia

¹¹³ Wyrok SA Katowicach z dnia 18.03.2009 r. II Aka 62/08 BiulSAKa 2009/2/10

¹¹⁴ Postanowienie SN z dnia 12.09.2012 r. II KK 247/11

¹¹⁵ Wyrok SN z dnia 21.03.2013 r. III KK 268/12

¹¹⁶ A. Baj, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2005 r., sygn. I KZP 8/05*, Prokuratura i Prawo, 2007 nr 11 s. 172

¹¹⁷ Lech K. Paprzycki, *Komentarz aktualizowany do art. 182 Kodeksu postępowania karnego*, w: J. Grajewski (red.), S. Steinborn, Lech K. Paprzycki *Komentarz aktualizowany do art. 1-424 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. 97.89.555); LEX/El, 2012 r. stan prawny na 14.05.2012.

¹¹¹ Ryszard A. Stefański *Komentarz do art. 182 Kodeksu postępowania karnego*, w: J. Bartoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks Postępowania Karnego. T.1. Komentarz*, ABC 1998

¹¹² Wyrok SA w Lublinie z dnia 13.06.2002,

17.04.2008 r. w Katowicach IIAKa 78/08 nie ma przeszkód prawnych do przesłuchania innych osób odnośnie faktów, które mogły być przedmiotem zeznań osób, które skorzystały z prawa do odmowy składania zeznań. Zachowanie takich osób na miejscu zdarzenia po dokonaniu czynu i wypowiedziane przez niego słowa są faktami.¹¹⁸ Tak więc można przesłuchiwać w charakterze świadków osoby, które są w posiadaniu wiedzy na temat danego zdarzenia z relacji osób, które skorzystały z treści art. 182 kpk oraz dokonywać na podstawie tych zeznań ustaleń.¹¹⁹ W tym zakresie dopuszczalne jest również przesłuchanie policjantów, którzy znaleźli się na miejscu popełnienia przestępstwa w ramach interwencji lub mieli inny kontakt ze świadkiem np. w związku z wykonywaniem pozaprocesowych czynności służbowych, a informacje zostały przekazane policjantom w sposób spontaniczny.¹²⁰ Przesłuchanie w charakterze świadka funkcjonariuszy, którzy w drodze wstępnego rozpytania uzyskali wiedzę o zdarzeniu nawet od osób, które skorzystały następnie z uprawnień wynikających z art. 182 kpk, nie narusza uprawnień tych osób, a poczynione w ten sposób ustalenia są pełnoprawnym dowodem w sprawie.¹²¹ Przewidziany w art. 186 § 1 kpk zakaz dowodowy nie oznacza jednak wyłączenia możliwości przesłuchiwania osób trzecich na okoliczności, o których zeznawała osoba, która skorzystała następnie z prawa do odmowy zeznań, nawet gdy są to świadkowie ze słuchu, czerpiący swoje informacje od tego, który skorzystał z uprawnienia wskazanego w przepisie art. 182 § 1 kpk. Oczywiście nie może to być odtworzeniem zeznań, jakie złożył świadek korzystający z prawa do ich odmowy lecz przewidziany w art. 186 § 1 kpk zakaz dowodowy nie stoi na przeszkodzie odtwarzaniu innych wypowiedzi świadka, który skorzystał z prawa

odmowy zeznań. Ustawa, zezwalając osobom najbliższym oskarżonego lub pozostającym z nim w szczególnie bliskim stosunku osobistym na uchylanie się od składania zeznań w jego sprawie, nie zabrania jednocześnie korzystania z zeznań innych świadków, którzy stwierdzili okoliczności wiadome im z opowiadania osób korzystających z prawa odmowy zeznań oraz dokonywania na podstawie tych zeznań odpowiednich ustaleń faktycznych. Niedozwolone jest jedynie odtwarzanie treści zeznań złożonych przez osobę korzystającą z prawa odmowy zeznań. *Ratio legis* zakazu dowodowego sformułowanego w treści art. 182 § 1 kpk jest umożliwienie świadkowi będącemu osobą najbliższą dla oskarżonego uniknięcia „konfliktu sumienia”, tak aby nie musiał on obciążać swoimi zeznaniami osoby najbliższej. Zakaz ten nie sięga jednak tak daleko, aby wyprowadzać z niego twierdzenie o niemożności wykorzystania - jako materiału dowodowego - wypowiedzi takowego świadka nie będących zeznaniami.¹²²

Niejednokrotnie zdarza się tak, iż świadek w trakcie trwania procesu karnego musi zostać przesłuchany ponownie w tej samej sprawie. Przyczyny ponownego przesłuchania mogą wynikać z konieczności uzyskania dodatkowych, bardziej szczegółowych informacji od świadka, przesłuchania go na temat nowych okoliczności, które pojawiły się dopiero po pierwszym przesłuchaniu. Konieczność ponownego przesłuchania świadka może wynikać także z wniosku strony procesowej. W ramach ponownego przesłuchania świadka w procesie karnym może się zdarzyć, iż osoba będąca osobą najbliższą dla podejrzanego (np. współmałżonek, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu), przy kolejnym przesłuchaniu może utracić ten status. W związku z powyższym zmiana sytuacji procesowej może wyglądać następująco: 1) świadek początkowo miał uprawnienie do skorzystania z odmowy składania zeznań, ale potem je utracił; 2) świadek nie

¹¹⁸ Wyrok SA w Katowicach z dnia 17.04.2008 r. IIAKa 78/08 LEX 399953

¹¹⁹ Postanowienie SN z dnia 12.09.2012 r. II KK 247/11

¹²⁰ Wyrok SN z dnia 21.03.2013 r. III KK 268/12

¹²¹ Wyrok SN z dnia 18.02.2003 r. WA 3/03

¹²² II AKa 333/13 - wyrok SA Gdańsk z dnia 29-01-2014

mał wcześniej uprawnienia do odmowy składania zeznań, ale uzyskał je na dalszym etapie postępowania karnego.¹²³ W pierwszym przypadku mamy do czynienia z sytuacją, gdy świadek np. podczas pierwszego przesłuchania pozostaje w związku małżeńskim czy we wspólnym pożyciu z podejrzanym, natomiast w trakcie kolejnego przesłuchania utracił uprawnienie przysługujące osobom zaliczającym się do kręgu osób najbliższych. W tej sytuacji należy stosować art. 182§2 kpk, z wyłączeniem jednak byłego konkubenta czy konkubiny, które mogą się ewentualnie powoływać na treść art. 185 kpk. Natomiast w drugim przypadku, przy pierwszym przesłuchaniu osoba, która nie posiada prawa do odmowy składania zeznań, musi te zeznania złożyć, pod groźbą zastosowania wobec niej kar porządkowych.¹²⁴ W przypadku uzyskania w dalszym toku postępowania uprawnienia z art. 182 kpk, może z niego skorzystać.

Świadek, któremu przysługuje prawo do odmowy zeznań z art. 182 kpk musi zawsze stawić się na wezwanie organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Przepis w art. 177§1 kpk nakłada na świadka obowiązek stawienia się na wezwanie i złożenia zeznań. Stawiennictwo świadka może zostać oczywiście wyegzekwowane odpowiednimi środkami prawnymi tj. karami porządkowymi. Kodeks postępowania karnego w art. 182 kpk wprowadził zakaz dowodowy dotyczący prawa do odmowy składania zeznań, nic nie wspominając, że przysługuje osobie również prawo do niestawiennictwa. W związku z tym, jeśli świadek chce się powołać na art. 182 kpk, to musi stawić się na wezwanie organu, a jego chęć skorzystania z prawa do odmowy składania zeznań musi zostać zaprotokołowana, albo złożona w formie pisemnego oświadczenia.

¹²³ A. Bojańczyk, T. Razowski, *Konsekwencje procesowe uzyskania i utraty przez świadka uprawnienia do odmowy składania zeznań*, *Palestra* nr 3-4 2007 r., s. 11

¹²⁴ A. Bojańczyk, T. Razowski, *Konsekwencje procesowe uzyskania i utraty*, s. 14

Jeżeli świadek w trakcie prowadzonego postępowania przygotowawczego zostanie poddany badaniom i oględzinom zewnętrznym ciała na podstawie art. 192 kpk, a następnie skorzystał z prawa do odmowy składania zeznań, to sporządzone w postępowaniu karnym protokoły oględzin ciała podlegają ujawnieniu na rozprawie, choćby osoba poddana oględzinom odmówiła wyjaśnień lub zeznań albo została od nich zwolniona na podstawie art. 182 lub 185 kpk.

Na koniec jeszcze należałoby wyjaśnić pojęcie „oskarżonego” występujące w art. 182 kpk. Prawo do odmowy zeznań zgodnie z art. 182 § 1 i 2 przysługuje osobie najbliższej dla „oskarżonego”. Oskarżony zgodnie z art. 71§2 kpk to osoba, przeciwko której wniesiono oskarżenie do sądu, a także osoba, co do której prokurator złożył wniosek o warunkowe umorzenie postępowania. W związku z powyższym należałoby przyjąć, iż pojęcie oskarżonego występuje tylko i wyłącznie na etapie postępowania sądowego, natomiast prawo do odmowy składania zeznań nie ma zastosowania do podejrzanego, który występuje na etapie postępowania przygotowawczego. Jednak, zgodnie z art. 71§3 kpk jeżeli kodeks karny używa pojęcia „oskarżony” tzn., że ma on również zastosowanie do „podejrzanego”, występującego na etapie postępowania przygotowawczego. Tak więc podejrzanym zgodnie z art. 71§1 kpk to osoba, co do której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której bez wydania takiego postanowienia przedstawiono zarzut w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego. Z art. 182 kpk wynika, iż prawo to przysługuje świadkowi w sytuacji, gdy postępowanie przygotowawcze (dochodzenie bądź śledztwo) jest w fazie *in personam*, a więc od momentu wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów podejrzanemu. Zatem nie ma możliwości skorzystania przez świadka z treści art. 182 kpk w fazie *in rem* postępowania, gdy nie jest znana osoba sprawcy. Jednakże istnieje możliwość przesłuchania świadka z pouczeniem o treści

art. 182 kpk jeszcze w fazie *in rem*, jeśli po przesłuchaniu świadka albo w trakcie jego przesłuchania okaże się, że osoba dla świadka najbliższa stała się (może stać się) podejrzanym.¹²⁵ Najczęściej ma to miejsce w sytuacji, gdy przy przyjęciu zawiadomienia o przestępstwie np. znęcania się od razu wiemy przy dokonywaniu czynności, kto jest sprawcą np. pouczamy żonę, gdy składa zawiadomienie na męża.

3. Prawo do odmowy zeznań przysługujące małoletnim świadkom

Prawo odmowy zeznań, określone w art. 182 § 1 k.p.k., przysługuje każdemu świadkowi, a więc także małoletniemu. Tak jednoznacznie zostało stwierdzone w Uchwale SN z dnia 19.02.2003 r.¹²⁶ Pozostaje jedynie do rozstrzygnięcia kwestia dojrzałości małoletniego świadka, która pozwoli mu zrozumieć doniosłość i znaczenie przysługującego mu prawa.

Art. 177§1 kpk stwierdza, iż każda osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się i złożyć zeznania, stając się w ten sposób świadkiem w znaczeniu procesowym. Przepis natomiast nie określa granicy wieku, od której świadek może zeznawać, poprzestając jedynie na stwierdzeniu, iż „każdy świadek” ma obowiązek stawić się i złożyć zeznania. Oznacza to, iż granicą składania zeznań nie jest przepis prawa, a raczej zdolność dziecka do zrozumienia znaczenia samej czynności przesłuchania, zdolność do przekazywania spostrzeżeń, relacjonowania przebiegu zdarzenia, a także właśnie zrozumienia samej treści pouczeń. Zdolność złożenia zeznań, zdolność zrozumienia pouczenia o prawie

do odmowy składania zeznań uzależniona jest od etapu rozwoju, na jakim aktualnie znajduje się małoletni świadek oraz od stopnia dojrzałości przekazywania spostrzeżeń.¹²⁷

Etapy rozwoju dziecka są bardzo zróżnicowane, każde dziecko inaczej przechodzi okres rozwoju emocjonalnego. W „Psychologii rozwoju człowieka” B. Harwas-Napierała, J. Trempała wymienione są następujące etapy rozwoju dziecka:

- **Okres wczesnego dzieciństwa z podokresem wieku niemowlęcego (od narodzin do 1 r.ż.) i poniemowlęcym (2 – 3 r.ż.)** – dzieci do 3 roku życia nie są w stanie składać zeznań ze względu na swój etap rozwoju, co jest oczywiste w wieku do 1 r.ż., a także między 2 i 3 r.ż., ponieważ dziecko w tym wieku nie jest w stanie zrozumieć pouczeń, mowa jest słabo wykształcona, nie jest w stanie wyrazić swojego zdania na temat odmowy złożenia zeznań.
- **Średnie dzieciństwo – wiek przedszkolny (4-6 r.ż.)** – dziecko w tym wieku co prawda jest zdolne do składania zeznań, ale nie jest w stanie zrozumieć pouczenia o odmowie składania zeznań,
- **Późne dzieciństwo - wiek szkolny (od 7 do 10-12 r.ż.)** – uważa się, że dziecko jest w stanie zrozumieć pouczenie o odmowie zeznań, natomiast pojawia się problem rozumienia przez dziecko przysługującego mu prawa oraz konsekwencjach skorzystania z niego,
- **Okres wczesnej adolescencji (od 10-12 r.ż. do 15 r.ż.)** – małoletni świadek co prawda rozumie przysługujące mu prawo do odmowy składania zeznań, jednakże pojawia się problem stresu związanego z samymi okolicznościami składania zeznań albo ich odmowy, a więc

¹²⁵ Jan Lipski, *Zakres prawa świadka do odmowy składania zeznań*, Zeszyty Prawnicze Biura Studiów i Ekspertyz Rok II 4(8) 2005, s. 87. Powyższą tezę potwierdza także stanowisko orzecznictwa (wyrok SN z 30 października 1961 r. sygn. akt VI K 610/61, OSN-PG 1962, nr 1-6, poz. 26) i doktryny (Z. Gościński, J. Bartoszewski, R. Stefański i in. *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Tom I*, Dom Wydawniczy ABC, 1998 r.

¹²⁶ Uchwała SN z dnia 19.02.2003 r. I KZP 48/02 OSNKW 2003/3-4/23 ...

¹²⁷ Krystyna Pawelec, Krystyna Paszek, *Prawo małoletniego do odmowy złożenia zeznań*, Materiały szkoleniowe, Prokuratura i Prawo 2008 nr 12 s. 119

sama kwestia stawienia się na przesłuchanie, ponieważ sam fakt, że świadek ma zeznawać w sprawie może być już stresujący. Może również wystąpić obawa przed złożeniem zeznań, które mogą obciążyć osobę najbliższą. Te okoliczności mogą wpływać na zbytne obciążenie psychiczne i emocjonalne małoletniego świadka.¹²⁸

Jak już wyżej wspomniano, z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2003 r. wynika jednoznacznie, iż prawo odmowy zeznań określone w art. 182§1 kpk przysługuje świadkowi, a więc także świadkowi małoletniemu. W związku z tym decyzja o skorzystaniu z tego prawa należy do świadka zarówno pełnoletniego, jak i małoletniego, i jest to jego osobista decyzja, a nie np. rodzica jako przedstawiciela ustawowego. Pouczenie małoletniego powinno być jasne, przedstawione w sposób zrozumiały dla małoletniego, aby mógł bez problemu podjąć stosowną decyzję, stosownie do wieku i rozwoju umysłowego.¹²⁹ Ocena czy oświadczenie małoletniego świadka o składaniu czy też odmowie zeznań, w sytuacji gdy przysługuje mu prawo odmowy zeznań, a istnieje wątpliwość co do stanu psychicznego świadka, jego stanu rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania przez niego spostrzeżeń, dokonywana jest przez organ procesowy wykonujący czynności przesłuchania. W sytuacji wątpliwości należy korzystać z pomocy biegłego psychologa, zgodnie z art. 192 § 2 k.p.k.

Jednakże praktyka wskazuje, iż sytuacja ta może rodzić wiele trudności, počawszy od tego na jakim etapie rozwoju jest małoletni świadek i czy faktycznie jest w stanie zrozumieć treść pouczenia. Podjęcie decyzji co do przesłuchania małoletniego świadka powinno być poprzedzone gruntowną analizą materiałów sprawy i ustaleniem, czy powołanie małoletniego w charakterze świadka jest konieczne dla ustalenia okoliczności sprawy, a tym samym do wyjaśnienia wszystkich okoliczności sprawy, co zgodnie z art. 2 kpk jest celem postępowania przygotowawczego.

¹²⁸ Ibidem, s. 121

¹²⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 22.02.2012 r. we Wrocławiu II AKa 27/12 LEX nr 1120040 ...



Hanna Bigielmajer

Młodszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile

OSZUSTWA KREDYTOWE A PRACOWNIK BANKU

W Polsce coraz większy krąg zataczają oszustwa kredytowe związane z wyłudzeniem kredytów oraz pożyczek. Proce-der ten nasilił się po roku 1990, kiedy w naszym kraju nastała era kapitalizmu oraz wolna gospodarka rynkowa i jak grzyby po deszczu, podobnie jak hipermarkety, zaczęły „wyrastać” nowe placówki bankowe i firmy pożyczkowe.

Z danych Komisji Nadzoru Finansowego wynika, że na koniec maja 2016 roku sieć bankowa w Polsce składała się z 7365 oddziałów własnych oraz z 4207 filii, ekspozytur i innych placówek obsługi klienta, natomiast liczba osób zatrudnionych w sektorze bankowym wyniosła 170 637.¹³⁰

Na gruncie prawa polskiego przestępstwo oszustwa zwykłego (pospolitego) zostało spenalizowane w przepisie **art. 286 § 1 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku - Kodeks karny (tj. Dz.U. z 1997 Nr 88, poz. 553 z późn. zm.):** „Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat.”

W przypadku, kiedy mamy do czynienia z oszustwem kredytowym, z reguły - na podstawie art. 11 § 2 k.k. - dochodzi do **zbiegu przepisu art. 286 § 1 k.k. z przepi-**

sem art. 297 § 1 k.k.: „Kto, w celu uzyskania dla siebie lub kogo innego, od banku lub jednostki organizacyjnej prowadzącej podobną działalność gospodarczą na podstawie ustawy albo od organu lub instytucji dysponujących środkami publicznymi - **kredytu, pożyczki pieniężnej**, poręczenia, gwarancji, akredytywy, dotacji, subwencji, potwierdzenia przez bank zobowiązania wynikającego z poręczenia lub z gwarancji lub podobnego świadczenia pieniężnego na określony cel gospodarczy, elektronicznego instrumentu płatniczego lub zamówienia publicznego, **przedkłada** podrobiony, prze-robiony, poświadczający nieprawdę albo nierzetelny dokument albo nierzetelne, pi-semne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wymienionego wsparcia finansowego, instrumentu płatniczego lub zamówienia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.” Na zaistnienie przestępstwa oszustwa kredytowego wystarczy, że starający się o kredyt/pożyczkę przedłoży choć jeden taki dokument bądź pisemne oświadczenie, przy czym przedłożeniem dokumentu jest każda forma jego przedstawienia, która umożliwia pracownikom banku lub innej instytucji zapoznanie się z jego treścią.

W kontekście udziału w wyłudzeniu kredytu/pożyczki samego pracownika banku warto podkreślić, że każdy rozpoczynający pracę pracownik banku bierze na siebie odpowiedzialność za przestrzeganie obowiązujących w nim procedur i przepisów prawa. Jego obowiązkiem jest nie tylko ochrona informacji o klientach i zachowa-

¹³⁰ Źródła internetowe: https://www.knf.gov.pl/opracowania/sektor_bankowy/dane_o_rynku/Dane_miesieczne.html

nie tajemnicy bankowej, ale także zgłaszanie podejrzanych działań, które mogłyby świadczyć o tym, że miejsce, w którym pracuje, jest wykorzystywane do działań przestępczych. W sytuacji ciężkiego naruszenia przez pracownika podstawowych obowiązków pracowniczych albo popełnienia przez pracownika w czasie trwania umowy o pracę przestępstwa, które uniemożliwia dalsze zatrudnianie go na zajmowanym stanowisku (jeżeli przestępstwo jest oczywiste lub zostało stwierdzone prawomocnym wyrokiem), pracodawca może rozwiązać umowę o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika na podstawie art. 52 § 1 pkt 1-2 kodeksu pracy. Uzasadnioną przyczyną rozwiązania z pracownikiem umowy o pracę nie musi być jedynie zawinione uchybienie pracownicze wywołujące istotną szkodę majątkową w mieniu pracodawcy. Taką przyczyną może być również zawinione działanie pracownika powodujące zagrożenie interesów pracodawcy (wyrok Sądu Najwyższego z 4 listopada 2010 roku, sygn. akt II PK 110/2010, LexPolonica nr 2461609).¹³¹

Odpowiedzialność dyscyplinarna nie wyłącza możliwości pociągnięcia pracownika banku do odpowiedzialności karnej, na przykład w charakterze współsprawcy albo pomocnika do przestępstwa oszustwa kredytowego.

W przypadku pracownika banku może mieć też zastosowanie **art. 296 k.k. (działanie na szkodę banku, nadużycie zaufania):**

§ 1. Kto, będąc obowiązany na podstawie przepisu ustawy, decyzji właściwego organu lub umowy do zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku, wyrządza jej **znaczną szkodę majątkową, podlega karze**

pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 1a. Jeżeli sprawca, o którym mowa w § 1, przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku, **sprawdza bezpośrednie niebezpieczeństwo wyrządzenia znacznej szkody majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.**

§ 2. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 lub 1a działa **w celu osiągnięcia korzyści majątkowej**, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 lub 2 wyrządza szkodę majątkową **w wielkich rozmiarach**, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 lub 3 działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 4a. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1a następuje na wniosek pokrzywdzonego. § 5. Nie podlega karze, kto przed wszczęciem postępowania karnego dobrowolnie naprawił w całości wyrządzoną szkodę.

Ponadto, **art. 296a k.k. (sprzedajność gospodarcza):**

§ 1. Kto, pełniąc funkcję kierowniczą w jednostce organizacyjnej wykonującej działalność gospodarczą lub pozostając z nią w stosunku pracy, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, żąda lub przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, w zamian za nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku **mogące wyrządzić tej jednostce szkodę majątkową albo stanowiące czyn nieuczciwej konkurencji lub niedopuszczalną czynność preferencyjną na rzecz nabywcy lub odbiorcy towaru, usługi lub świadczenia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.**

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w wypadkach określonych w § 1 udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 podlega

¹³¹ Por. źródła internetowe: http://www.nbp.pl/edukacja/dodatki_educacyjne/dziennik_gazeta_prawna/karnoprawne_4.pdf

grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 wyrządza znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 5. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 2 albo w § 3 w związku z § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

Zgodnie z treścią art. 106a ust. 1 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo Bankowe (tj. Dz.U. 2015 poz. 128), w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia, że działalność banku jest wykorzystywana w celu ukrycia działań przestępczych lub dla celów mających związek z przestępstwem skarbowym **lub innym przestępstwem niż przestępstwo, o którym mowa w art. 165a (finansowanie przestępstwa o charakterze terrorystycznym) lub art. 299 Kodeksu karnego („pranie pieniędzy”)** – bank zawiadamia o tym prokuratora, Policję albo inny właściwy organ uprawniony do prowadzenia postępowania przygotowawczego. Zatem prawidłowa reakcja pracownika uruchamia procedurę umożliwiającą następnie jego przełożonym zawiadomienie o tym prokuratora, Policji albo innego właściwego organu uprawnionego do prowadzenia postępowania karnego.

Modus operandi przy oszustwach kredytowych jest dość prosty i cechuje się pewną powtarzalnością. Do oszustw tego rodzaju dochodzi najczęściej poprzez przedłożenie przez sprawcę – kredytobiorcę/pożyczkobiorcę, uprzednio podrobionego, przerobionego, poświadczającego nieprawdę albo nierzetelnego dokumentu, na przykład zaświadczenia o zatrudnieniu i zarobkach, albo nierzetelnego, pisemnego oświadczenia dotyczącego okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wsparcia finansowego, będącego podstawą do zwerifikowania przez bank **zdolności kredy-**

towej klienta ubiegającego się o przyznanie kredytu/pożyczki, czym wprowadza się bank w błąd co do zamiaru i możliwości wywiązania się z warunków zawartej umowy. Przez **zdolność kredytową**, według brzmienia art. 70 ust. 1 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo Bankowe (tj. Dz.U. 2015 poz. 128), rozumie się „zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie, a kredytobiorca jest obowiązany przedłożyć na żądanie banku dokumenty i informacje niezbędne do dokonania oceny tej zdolności.” Co istotne, bank ma prawo do swobodnej oceny zdolności kredytowej klienta i nawet pozytywna ocena nie stanowi przesłanki do udzielenia kredytu. W sensie prawnym nie przysługuje roszczenie o kredyt na drodze postępowania sądowego.

Standardowa procedura ubiegania się o kredyt/pożyczkę jest taka, że osobą, która przyjmuje od klienta (sprawcy) wniosek o udzielenie kredytu/pożyczki, jest pracownik banku – zajmujący stanowisko doradcy klienta czy też sprzedawcy produktów bankowych, ale może to być również pośrednik kredytowy albo pracownik partnera prowadzącego placówkę partnerską. Na wynagrodzenie wyżej wymienionych składa się - oprócz pensji zasadniczej - premia, której wysokość jest uzależniona od ilości sprzedanych produktów i usług bankowych, a jak wiadomo kredyt czy też pożyczka bankowa są jednym z nich. Warto przy tym wspomnieć, iż znaczny udział w sektorze bankowym mają banki komercyjne, działające w formie spółek akcyjnych (korporacji), których działalność jest oparta przede wszystkim na wypracowaniu jak największego zysku, tak jak ma to miejsce w każdym przedsiębiorstwie.

Jednakże coraz więcej kredytów/pożyczek udziela się przez Internet, gdzie czasami dokument papierowy w ogóle nie występuje. Nasila się też proceder kradzieży tożsamości i zaciąganie kredytu/pożyczki na nie - swoje dane osobowe, zwłaszcza poprzez wykorzystanie przez sprawców metody przelewów

weryfikacyjnych opiewających na 1 grosz, polegającej na tym, że oszuści poprzez ogłoszenia lub masowe rozsyłanie pocztą elektroniczną werbują chętnych, na przykład do testowania usług bankowych. Pod pretekstem konieczności podpisania umowy wyciągają dane osobowe, dzięki którym otwierają rachunki. By je aktywować, nakłaniają ofiary do przesłania na tak założone konta przelewu na symboliczny grosz w celu potwierdzenia danych. Na tak otwarte konto wyludniają później pożyczki, a także mnożą kolejne rachunki w innych bankach. Kilka banków umożliwia otwieranie kont bez podpisywania papierowej umowy (bez wizyty w oddziale i bez kuriera). Wystarczy wypełnić wniosek w Internecie, a następnie potwierdzić zawarte w nim dane przelewem z rachunku w innym banku. To wygodne rozwiązanie, popularne też w innych krajach, m.in. w USA. Ale wykorzystują je także przestępcy.¹³²

Według prof. dr. hab. Jerzego Wojciecha Wójcika – autora publikacji pt. „Oszustwa finansowe. Zagadnienia kryminologiczne i kryminalistyczne”, przestępstwa popełniane przez pracowników banków (również pośredników kredytowych i pracowników partnera prowadzącego placówkę partnerską) występują w różnych postaciach, tj. od niedopełnienia obowiązków, czy przekroczenia uprawnień, poprzez żądania i przyjmowania korzyści, aż do współsprawstwa w wyludzeniu kredytu i przemilczaniu tych faktów przed organami ścigania. Niedopełnienie obowiązków lub przekroczenie uprawnień może nastąpić w każdym stadium postępowania kredytowego i przy każdej czynności w ramach procedury. Jednak najczęściej występuje w czasie kompletowania dokumentacji załączonej do wniosku kredytowego i może polegać na niedopatrzaniu się i tolerowaniu braków w dokumentowaniu zdolności kredytowej i zabezpieczeniu spłat kredytu.

¹³² Źródła internetowe: http://serwisy.gazetaprawna.pl/finanse-osobiste/artykuly/687285,uwaga_na_oszustow_zakladaja_konto_na_twoje_nazwisko_potem_splacasz_kredyt.html

Ujawniane nieprawidłowości w kredytowaniu polegają przede wszystkim na:

- udzielaniu kredytów z pominięciem wymaganej procedury;
- udzielaniu kredytów wbrew przepisom prawa bankowego o koncentracji kredytów i wierzytelności;
- uruchamianiu następnych transz kredytu bez dostatecznego dokumentowania wykorzystania poprzednich;
- odnawianiu lub zawieraniu umów kredytowych w celu umożliwienia kredytobiorcy spłat rat i odsetek kredytów wcześniej pobranych, co pogłębia zadłużenie firmy i prowadzi do powstania tzw. pułapki kredytowej.

Stwierdzone są również przestępstwa na szkodę banków popełniane w związku z udzielanymi **poręczeniami**. Było to możliwe najczęściej na skutek:

- bezkrytycznego przyjmowania poręczeń i gwarancji;
- braku kontroli nad sposobem wykorzystania kolejnych transz kredytów;
- niesprawdzania faktycznej egzystencji firm i ich stanu majątkowego.

Opisane zachowania wynikały zazwyczaj z niedbalstwa, lekkomyślności pracownika banku, nieznajomości przepisów, a także z przyjętej korzyści majątkowej lub osobistej.¹³³

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 30 sierpnia 2000 roku, sygn. V KKN 267/00, „nie może ulegać wątpliwości, że pracownik banku, działający w granicach kompetencji, jest osobą uprawnioną w rozumieniu art. 271 § 1 k.k. do wystawiania dokumentów, którym przysługuje cecha zaufania publicznego.” Natomiast niekorzystnym rozporządzeniem mieniem przy zawarciu umowy kredytowej nie musi być powstanie rzeczywistej straty w sensie materialnym, lecz na przykład już sam fakt przyznania takiego kredytu bez odpowiedniego zabezpieczenia, z ryzykiem utraty wypłaconych

¹³³ Por. Wójcik J.W.: Oszustwa finansowe. Zagadnienia kryminologiczne i kryminalistyczne. Wydawnictwo JWW, Warszawa 2008, s. 198 – 199.

środków i nieuzyskania odsetek (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 2006 roku, sygn. III KK 198/05).

W sprawach karnych dotyczących oszustw kredytowych zbyt małą wagę przywiązuje się do roli, jaką w całym procederze może odgrywać pracownik banku (jak i pośrednik kredytowy oraz pracownik placówki partnerskiej), który czasami nie dokłada należytej staranności, czy mówiąc wprost „przymyka oko” na zdolność kredytową klienta, tj. czy jest on w ogóle zdolny do tego, aby wywiązać się z warunków umowy kredytu/pożyczki, szczególnie w zakresie spłaty należności głównej wraz z odsetkami. Bywa niestety, że niektórzy pracownicy banku walczą o klienta i czynią wszelakie zabiegi, traktując ocenę zdolności kredytowej drugoplanowo, kierując się jedynie tym, żeby sprzedać jak najwięcej kredytów/pożyczek, które są przecież produktami, które bank ma w swojej ofercie, i na sprzedaży których jest oparta działalność (zysk) banku, jak również system wynagradzania samego pracownika. Oszustwom kredytowym może sprzyjać także rywalizacja banków, a nawet poszczególnych oddziałów banku, w celu zdobycia klienta.

Mówi się nawet, że w bankach trwa walka pomiędzy marketingowcami, którzy chcą sprzedać jak najwięcej produktów, a pionami bezpieczeństwa, które starają się wyeliminować zagrożenia.¹³⁴

Na poparcie powyższych twierdzeń może posłużyć fakt, że podejrzani o tego rodzaju przestępstwa w swych wyjaśnieniach składanych na protokół przesłuchania podejrzanego (przeważnie tzw. słupy, które zawierają umowy kredytu na swoje dane osobowe, a pieniądze pochodzące z przyznanego kredytu są w rzeczywistości przeznaczone dla kogoś innego) niejednokrotnie podkreślają, że pracownik placówki bankowej, który przyjmował od nich dokumenty niezbędne do oceny zdolności

kredytowej i który z ramienia banku podpisywał z nimi umowę, od samego początku był w cały proceder wtajemniczony. Rola takiego „słupa” sprowadza się z reguły jedynie do udania się do banku, przed którym najczęściej czeka na niego współsprawca („mózg procederu”, który wystawia i przekazuje „słupowi” sfałszowane dokumenty, na podstawie których następuje ocena zdolności kredytowej, i który następnie odbiera od niego pieniądze pochodzące z przyznanego kredytu), podejścia do właściwego, wskazanego mu stanowiska obsługi klienta (konkretnego pracownika, na przykład pani Danusi czy Krysi) i złożeniu podpisów na dokumentach wygenerowanych w oparciu o wcześniej dostarczone do banku, sfałszowane zaświadczenie o zatrudnieniu i uzyskiwanych dochodach oraz kserokopię dowodu osobistego.

W zależności od stosowanej procedury, jedne banki wymagają przedłożenia odrębnego pisemnego zaświadczenia o zatrudnieniu i osiągniętych dochodach, natomiast drugie przedłożenie takiego odrębnego zaświadczenia nie wymagają (zależy to przede wszystkim od kwoty kredytu; stosuje się też inne formy potwierdzania dochodów, jak na przykład historię transakcji z rachunku bankowego, deklaracje PIT czy dokumenty ZUS) i klient składa do treści wniosku o udzielenie kredytu/pożyczki jedynie ustne oświadczenie (pod którym się podpisuje, potwierdzając jego zgodność ze stanem faktycznym), że jego dochody kształtują się w takiej a nie innej kwocie. W tym drugim wypadku możliwość manipulacji procedurą kredytową przez pracownika banku jest zdecydowanie większa, gdyż może on wpisać do treści wniosku to, co mu się podoba, tak by do zawarcia umowy doszło i aby z tego tytułu jego pracodawca – bank, wypłacił mu stosowną premię za kolejny sprzedany produkt bankowy. W składanych przez podejrzanego wyjaśnieniach pojawiają się nieraz stwierdzenia, że to pracownik banku zasugerował, że lepiej byłoby, aby ten przy sporządzaniu wniosku oświadczył, że jego dochody są nieco wyższe, a więc niezgodne ze stanem

¹³⁴ Źródła internetowe: http://serwisy.gazetaprawna.pl/finanse-osobiste/artykuly/687285,uwaga_na_oszustow_zakladaja_konto_na_twoje_nazwisko_potem_splacasz_kredyt.html

faktycznym, i że do zawarcia umowy kredytu dojdzie albo kwota przyznanego kredytu będzie wyższa, jeżeli wpisana wysokość zarobków będzie większa. Zdarzają się również przypadki, kiedy pracownik banku sugeruje swojemu klientowi, aby wysokość wynagrodzenia w przedłożonym zaświadczeniu o zatrudnieniu i zarobkach została „podrasowana” przez pracodawcę, księgową.

Do największej liczby nadużyć dochodzi w punktach pośrednictwa kredytowego, które działają w ramach **tzw. outsourcingu**. Zawieranie przez banki umów w celu powierzenia podmiotom zewnętrznym wykonywania określonych czynności rodzi sporo wątpliwości. W polskim ustawodawstwie outsourcing pojawił się w ustawie z dnia 1 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. z 2004 r., Nr 91, poz. 870) i znalazł swe uregulowanie w przepisach od art. 6a do art. 6d. Warto wyjaśnić, że słowo „outsourcing” to angielski neologizm, powstały z połączenia trzech słów: „outsider”, „resort” i „using”, które dokładnie tłumaczą na czym polega ta instytucja. Outsourcing oznacza po prostu używanie zasobów zewnętrznych, a jego istotą jest wyodrębnienie organizacyjne pewnych funkcji (czynności) realizowanych przez banki i powierzenie ich wykonywania wyspecjalizowanym podmiotom zewnętrznym (tzw. insourcerom) w celu usprawnienia przebiegu poszczególnych procesów i zmniejszenia kosztów. Zatem banki mogą powierzać wykonywanie pewnych czynności innym podmiotom, umieszczonym poza strukturą przedsiębiorstwa bankowego. Jak orzekł Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 grudnia 2003 roku, sygn. IV KK 37/03, za przestępstwo z art. 297 § 1 k.k. odpowiada nie tylko sam starający się o kredyt dla siebie, który przedkłada bankowi stwierdzający nieprawdę dokument w celu uzyskania tego kredytu, ale także inna osoba, w tym i taka, która z mocy odrębnej umowy z bankiem zawiera, jako **sprzedawca towaru zbywanego w systemie sprzedaży ratalnej**, umowę kredytową z nabywcą tego

towaru, jeżeli przedkłada ona następnie bankowi dokument stwierdzający nieprawdę lub podobne oświadczenie pisemne dotyczące okoliczności mających istotne znaczenie dla uzyskania tego kredytu, a więc takie, bez którego ów kredyt, według stosunku łączącego sprzedawcę z bankiem, nie zostałby udzielony, choćby sama umowa kredytowa była sporządzona prawidłowo, a dokumenty przedkładane przez nabywcę towaru, niezbędne dla jej zawarcia, były rzetelne.

W ramach prowadzonych postępowań przygotowawczych policjant staje przed koniecznością przesłuchania pracownika banku w charakterze świadka na okoliczność zawarcia umowy. Zdarzają się przypadki, że pracownicy banku zasłaniają się podczas składania zeznań niepamięcią. Twierdzą, że obsługują zbyt wielu klientów i nie są sobie w stanie przypomnieć okoliczności towarzyszących zawarciu konkretnej umowy, na podstawie której nastąpiło wyłudzenie. Udział takiego pracownika banku w procederze oszustwa jest najczęściej bardzo trudny do udowodnienia – słowo jednego podejrzanego przeciwko słowu jednego świadka (pracownika banku). Kwestia wykazania winy staje się trochę prostsza w sytuacji, kiedy mamy do czynienia ze sprawą wieloczynową, w której występuje wielu podejrzanych i wielu świadków, którzy zgodnie twierdzą, że „pracownik banku o wszystkim wiedział.” O ile w przypadku przedłożenia pisemnego zaświadczenia o zatrudnieniu i zarobkach istnieje możliwość ustalenia w drodze dopuszczenia dowodu z opinii biegłego z zakresu badania dokumentacji, kto takie zaświadczenie wypełnił i wystawił, o tyle możliwości takiej w ogóle nie ma w przypadku tzw. kredytów na dowód, kiedy wysokość zarobków jest wpisywana przez pracownika banku jedynie do treści wniosku o udzielenie kredytu, a więc do systemu informatycznego, po czym wniosek jest przesyłany drogą elektroniczną z reguły do centrali danego banku, gdzie zapada decyzja o przyznaniu bądź odmowie przyznania kredytu. W tej sytuacji brak bowiem dowo-

du w postaci dokumentu (zaświadczenia) z odręcznie wpisanymi zarobkami – istnieje tylko wydruk komputerowy wygenerowany z komputerowego systemu bankowego (wniosek i umowa), na którym widnieją same podpisy kredytobiorcy oraz podpisy pracownika banku. Wezwany na przesłuchanie w charakterze świadka pracownik banku może więc zeznać, że wpisał do wniosku o udzielenie kredytu taką wysokość uzyskiwanych dochodów, którą zadeklarował klient, przemilczając fakt, że to on sam zasugerował, że dla oceny zdolności kredytowej lepiej by było, aby wpisana kwota wynagrodzenia była wyższa.

W prowadzonych postępowaniach przygotowawczych zbyt ufnie i ze zbyt małą dozą sceptycyzmu podchodzi się do tego, co zeznaje pracownik banku, nie doceniając jego roli, jaką może pełnić w procederze oszustwa kredytowego. To przecież on, jako pierwsze ogniwo, ma kontakt ze swoim klientem (sprawcą), który przed nim siedzi, i wie, z kim tak naprawdę ma do czynienia. Jest raczej mało prawdopodobne, aby tzw. słup, którym staje się często osoba bezdomna, uzależniona od alkoholu, o mało schludnym wyglądzie, zajmował stanowisko księgowego czy też prezesa zarządu spółki, który, jak wynika z treści przedłożonego zaświadczenia o zatrudnieniu i uzyskiwanych zarobkach, zarabia miesięcznie 10.000 PLN lub więcej. Ale bywa, że przysłowiowy „słup” wygląda bardzo schludnie i jedyną rzeczą, która może go zdradzić jest na przykład świadczące o brakach w wykształceniu słownictwo.

Należy zaznaczyć, że pracownik banku posiada dostęp do bazy danych klientów. Posiada także wiedzę z zakresu funkcjonowania skomplikowanego systemu bankowego, zna jego mechanizmy i procedury, a co za tym idzie jego słabe i mocne strony. Dysponując takim orężem, może go wykorzystywać do popełniania przestępstw na szkodę banku. I tak pracownik banku może na przykład zaciągnąć bez wiedzy klienta, na jego dane osobowe, kredyt, co dodatkowo wiąże się z koniecznością podrobienia podpisów w dokumentacji kredytowej (nie

dotyczy procedowania kredytu drogą internetową). Jeśli kredyt jest przez pracownika spłacany, to klient może się o tym nigdy nie dowiedzieć.

Ponadto, osoby spośród personelu bankowego, na różnych szczeblach zarządzania, popełniające przestępstwa bankowe wewnątrz banku na jego szkodę, mogą wykorzystywać swoje kompetencje i szczegółową wiedzę w zakresie funkcjonowania banku, zwłaszcza w księgowaniu różnych operacji przepływu pieniędzy.

Możliwości wykrywania takich przestępstw w dużej mierze zależą od wiedzy, umiejętności i dociekliwości pracowników departamentów bezpieczeństwa, które funkcjonują w strukturach organizacyjnych banków, i to na nich właściwie spoczywa obowiązek zabezpieczenia dowodów działalności przestępczej, odebranie stosownych wyjaśnień od kompetentnych osób i złożenia zawiadomienia o przestępstwie, zwykle do prokuratury. Samo niewłaściwe wypełnianie obowiązków przez pracownika nawet tak szczególnej instytucji jak bank, nie jest wystarczające do uznania, że osoba taka kierowała się zamiarem popełnienia przestępstwa. Aby taki zamiar mógł zostać przyjęty, niezbędna jest szczegółowa analiza wszystkich okoliczności dotyczących zachowania sprawcy, odnoszących się między innymi do znaczenia i charakteru naruszonych przez niego obowiązków, instrukcji, poleceń oraz wskazań jego przełożonych, przyczyn które spowodowały nierzetelne postępowanie sprawcy pomocnictwa przez zaniechanie, jego ewentualnych związków z bezpośrednimi sprawcami czynu zabronionego.

Skalę przestępstwa określonego w art. 297 § 1 i 2 k.k. obrazuje poniższa tabela. Jednakże w oparciu o dane statystyczne Komendy Głównej Policji nie sposób ustalić, ile było przypadków udziału w procederze oszustwa kredytowego samego pracownika banku. Ponadto istnieje dość duża ciemna liczba, jeżeli chodzi o ten rodzaj przestępczości, bowiem banki, dbając o swój prestiż i zaufanie klientów, często w przypadku ujawnienia nieprawidłowości po

prostu rozwiązują z pracownikiem, który się ich dopuścił, umowę o pracę - w trybie dyscyplinarnym albo na zasadzie porozumienia stron.

Jak ustaliłam w Związku Banków Polskich, nie prowadzi się konkretnych

statystyk, które by pokazywały, jaka jest skala zjawiska przestępstw popełnianych przez osoby zatrudnione w sektorze bankowym.

Tabela 1. Art. 297 § 1 – 2 k.k. według statystyk Komendy Głównej Policji.

Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2014	3380	7968
2013	3371	6637
2012	3880	7851
2011	4165	9286
2010	5335	11844
2009	6599	11415
2008	6098	10792
2007	5989	9101
2006	6346	8843
2005	5680	8045
2004	4064	5589
2003	2804	4869
2002	2728	5020
2001	3396	6041
2000	3254	7054
1999	2288	7986

Źródło: źródła internetowe: <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-17/63921,Oszustwo-kredytowe-art-297.html> /data sprawdzenia: 01.08.2016 roku/

Najpowszechniejsze oszustwa i nadużycia popełniane przez pracowników banków:

- fałszowanie dokumentacji bankowej;
- poświadczanie nieprawdy w dokumentacji bankowej;
- współpraca z pośrednikami bez wymaganej umowy z bankiem, oferowanie w Oddziale banku produktów innego podmiotu finansowego;
- procesowanie produktów kredytowych (pożyczki, limity odnawialne, karty

- kredytowe) bez wiedzy i zgody klientów oraz uruchamianie środków na rzecz osób trzecich;
- zaciąganie kredytów/pożyczek na dane członków rodziny;
- wykorzystanie przez nierzetelnych pośredników finansowych skradzionych tożsamości celem uzyskania finansowania i przywłaszczenia środków;
- kradzież środków z rachunków depozytowych i bieżących klientów;
- pobieranie od klientów dodatkowych, niezgodnych z umową kredytową i ofertą banku prowizji na rzecz pośrednika lub pracownika banku;
- procesowanie wniosków o produkty bankowe jedynie w oparciu o przesłane przez klienta lub pośrednika skany dokumentów;
- pobieranie od klientów środków tytułem wpłaty gotówkowej przy jednoczesnym braku realizacji dyspozycji klienta i przywłaszczenie środków;
- ujawnianie informacji poufnych oraz informacji stanowiących tajemnicę bankową;
- wykonywania transferów finansowych z/na rachunki klientów z/na rachunki pracowników banku przy wykorzystaniu loginu pracownika będącego stroną operacji;
- umieszczanie w kartotekach klientów numerów telefonów należących do pracowników banku;
- przywłaszczenie gotówki;
- błędy w zakresie identyfikacji klientów;
- wykorzystanie systemu premiowego w celu pozyskania nienależnych premii.

Kiedy bank może spodziewać się problemów? – przyczyny związane z organizacją:

- zmiany organizacyjne, zwolnienia, fuzje, przejęcia;

- cięcia kosztowe, niepopularne decyzje;
- nierówne traktowanie;
- przykład idzie z góry;
- presja sprzedażowa;
- krótkowzroczne patrzanie (podbijanie wyniku);
- nadmierna familiarność;
- poczucie niesprawiedliwości.

Kiedy bank może spodziewać się problemów? – przyczyny związane z pracownikiem:

- nałóg: hazard, narkotyki, alkohol;
- kryzys: utrata pracy współmałżonka, zadłużenie się, działalność gospodarcza współmałżonka;
- choroba;
- ktoś z rodziny popada w problemy;
- przestępcze otoczenie, relacje;
- szantaż;
- choć najczęściej: chęć poprawienia sobie standardu życia, chęć zaimponowania otoczeniu.¹³⁵

Ponadto:

- każdy bank odnotowuje zdarzenia wewnętrzne;
- obserwujemy rosnącą liczbę zdarzeń wewnętrznych, rośnie ich wartość i liczba;
- fraudy wewnętrzne, jak również cyberprzestępstwa, zaczynają stanowić najpoważniejsze, po wyłudzeniach kredytowych, ryzyko przestępstw w bankach;
- tam, gdzie zdarzenia wewnętrzne nie są wykrywane, najprawdopodobniej istnieje obszar niezidentyfikowanych kradzieży – ciągle są banki, które twierdzą, że problem ich nie dotyczy;

¹³⁵ Polaczyk D. - Dyrektor Departamentu Bezpieczeństwa Alior Bank, Przewodniczący Rady Bezpieczeństwa Banków ZBP: Prezentacja multimedialna pt. „Problematyka przestępstw bankowych.”

- nie ma czystej zależności pomiędzy wiekiem, stażem, doświadczeniem a skłonnością do oszustw – motywacje są skrajnie różne;
- oszustwa dotyczą zarówno dużych, jak i małych miast, nie ma prostej zależności;
- wartość zdarzeń rozpoczyna się na poziomie kilku-kilkudziesięciu złotych, kończy na milionach;
- nieprawdą jest, że wszyscy wewnętrzni przestępcy starannie ukrywają przepływ kradzionych środków i że kradną w sposób racjonalny;
- częstym motywem są problemy finansowe, ale często niezwiązane z tzw. „oficjalną wersją” – choroba, współmałżonek/partner, śmierć
- w większości przypadków chodzi o podwyższenie standardu życia: sprzęt AGD, wycieczki zagraniczne, markowe ubrania, kosmetyki, hazard;
- rzadko kiedy udaje się odzyskać skradzione środki;
- nikt nie powie „ukradłem” – raczej „na chwilę pożyczyłem;”
- zaczyna się od kwot mniejszych, stopniowo przechodząc do większych.¹³⁶

Rekapitulując, policjanci pionu zwalczającego przestępczość gospodarczą w toku prowadzonych przez siebie postępowań przygotowawczych w sprawach o oszustwa kredytowe powinni brać również pod uwagę ewentualny udział w procederze wyłudzenia kredytu/pożyczki pracownika banku, a nie tylko jednorowo gromadzić materiał dowodowy pod kątem pociągnięcia do odpowiedzialności karnej samego kredytobiorcy/pożyczkobiorcy. Tylko taka taktyka prowadzenia postępowań, a co za tym idzie zwalczania tego typu przestępstw, wydaje się być najskuteczniejsza.

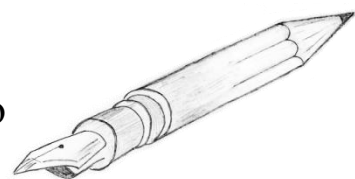
Nadmieniam, że spostrzeżenia zawarte w artykule powzięłam między innymi ze swojego kilkuletniego doświadczenia w prowadzeniu postępowań przygotowawczych w zakresie zwalczania przestępczości gospodarczej, jakie zdobyłam podczas pełnienia służby w terenowej jednostce Policji, prowadząc w szczególności sprawy dotyczące wyłudzeń kredytów i pożyczek na szkodę banków.

¹³⁶ Ibidem.



Piórem i ołówkiem

Opowiada i rysuje Zbigniew Wlazło



W stałym cyklu „Piórem i ołówkiem” przedstawiamy artykuł z serii *A to Polska właśnie* poświęconej dworom polskim, w którym Zbigniew Wlazło opisuje znaczenie bramy dworskiej, przez którą prowadził wjazd do majątku oraz przybliży dwór Emila Zegadłowicza położony w Gorzeniu Górnym w województwie małopolskim.

Brama dworska

Do dworu wjeżdża się przez bramę, która stanowi najważniejszy element ogrozenia majątku ziemskiego. Bramy stawiano z drewna lub je murowano. Zbudowane były z odrzwi, w których osadzano wrota. „Wrota, wiodące z drogi na podwórze, nawet przy ubogich dworach ogrodzonych płotem chróścianym, bywały zwykle już za doby Jagiellońskiej wysokie i pod daszkiem wspartym na dwóch słupach. Jeden z piękniejszych utworów Syrokomli (Ludwika Kondratowicza) nosi tytuł „Stare wrota”. Wrota bywały zwykle otwarte”¹³⁷. Bramy służące jako warownie zwłaszcza chroniące wjazd do zamku, pałacu czy miasta dodatkowo wyposażone były w metalową kratownicę zwaną broną, którą zamykano wjazd. „W dawnej polszczyźnie brama i brona, bramny i bronny – należą do synonimów i bardzo często używane są w jednym i tem samym znaczeniu, zwłaszcza gdy mowa o bramach warownych, t.j. zamkowych, lub w basztach miejskich. Związek ten zagadkowy dwóch wyrazów, mających dzisiaj zupełnie odrębne znaczenie, staje się bardzo jasnym, gdy zważymy, z czego właściwie składała się w dawnych wiekach

brama obronna. Oto składała się z odrzwi czyli obramowania, t. j. właściwej bramy, w której osadzone były na zawiasach lub biegunach wrota, a w bramach warowniejszych – z kraty żelaznej, spuszczonej z góry w otwór bramy, stanowiącej obronę i stąd nazwanej „broną”. Ponieważ żelazna ta krata czyli brona tworzyła dopełnienie bramy i jakby jednolitą z nią całość, a otwarcie bramy polegało na podniesieniu w otworze bramnym brony, uważano więc jedno i to samo mówić o otwarciu bramy czy brony, przepuszczeniu kogo przez bramę czy bronę, zdobyciu bramy czy brony, nazywając stróża „bramnym” lub „bronnym”. Był więc „próg bronny”, „sionka bronna” i „wrota bronne” (czyli bramne), właściwa bowiem brona czyli krata żelazna służyła tylko w razie niebezpieczeństwa, ale oprócz niej każda brama posiadała zwykle wrota z desek dębowych, dobrze okutych. Ponieważ brona żelazna bramna była tak samo, jak drewniana do roli, kratą z konturem zewnętrznym prawie takim samym, zaczęli więc rolnicy narzędzie swoje, które pierwotnie musiało mieć inną polską nazwę, mianować także broną, choć narzędzie to, oprócz ogólnego podobieństwa, nie miało nic wspólnego z bramą ani obroną”¹³⁸. Bywały też bramy, które były budynkami mieszkalnymi piętrowymi, z arsenałem, a także stajnią dla koni przyjeżdżających gońców. Bramy takie zazwyczaj posiadały też wieżę zegarową.

¹³⁷ Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, Warszawa 1972, t. IV s. 467.

¹³⁸ Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, Warszawa 1972, t. I s. 197-198.

Dwór Emila Zegadłowicza w Gorzeniu Górnym

Emil Erwin Zegadłowicz – poeta, powieściopisarz, dramaturg, tłumacz, wielki miłośnik i znawca sztuki urodził się 20 lipca 1888 r. w Białej Krakowskiej (obecnie dzielnica Bielska-Białej położona u zbiegu rzek Niwki i Białe). Był synem nauczyciela – Tytusa Zegadłowicza i Elżbiety Kaiszarówny. Dzieciństwo spędził w Gorzeniu Górnym położonym niedaleko Wadowic. Uczęszczał do gimnazjum w Wadowicach, po ukończeniu którego podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, a następnie na tej uczelni studiował germanistykę i historię sztuki. Naukę kontynuował zagranicą, jednak wybuch I wojny światowej przerwał realizację jego planów związanych z kształceniem. Po zakończeniu działań wojennych i odzyskaniu przez Rzeczpospolitą niepodległości Zegadłowicz rozpoczął współpracę z poznańskim dwutygodnikiem „Zdrój”. W 1919 roku poeta objął funkcję referenta w Wydziale Literatury Ministerstwa Sztuki i Kultury w Warszawie, awansując w niedługim czasie na stanowisko kierownika tego wydziału. W stolicy pracował do 1921 r. Po powrocie do Gorzenia Zegadłowicz wraz z przyjaciółmi poetami – Edwardem Kozikowskim i Janem Nepomucenem Millerem powołał do życia grupę literacką „Czartak. Zbór poetów w Beskidzie”, do której w krótkim czasie dołączyli inni poeci – Janina Brzostowska i Tadeusz Szantroch. Grupa wydawała miesięcznik „Czartak”, którego ostatni numer ukazał się w 1928 r. Od 1927 r. Poeta pracował w Poznaniu gdzie piastował funkcje kierownika Teatru Polskiego, kierownika Radia Poznańskiego oraz był redaktorem czasopism „Świat kulis” i „Tęcza”. W latach 1933-1934 pracował w Katowicach jako doradca literacki

tamtejszego Teatru Polskiego. Emil Zegadłowicz zmarł 24 lutego 1941 r. w Sosnowcu i został pochowany na cmentarzu przy ul. Małobądzkiej w Będzinie. Z jego licznej spuścizny poetyckiej warto chociażby wymienić takie tytuły jak: „Tematy chińskie”, „Dziewanny”, „Kolędziołki beskidzkie”, „Powsinogi beskidzkie”, „Gody pasterskie w Beskidzie”, „Dom jałowcowy”, „Chleb i wino”, „Pokosy” i „Wrzosy”. Był zafascynowany gorzeńskim świątkarzem Jędrzejem Wowro, któremu poświęcił utwór zatytułowany „Ballada o czwartym powsinodze beskidzkim świątkarzu, o Bogu prawdziwym i Chrystusie frasobliwym rzeźbiącym świętego Wowra”. Warto jako ciekawostkę dodać, że tom „Dziesięciu ballad o powsinogach beskidzkich” znalazł się w 1930 r. na wystawie najpiękniejszych książek świata w Muzeum Brytyjskim w Londynie, a Leszek Kołakowski, wybitny polski filozof, który był wykładowcą w Wielkiej Brytanii umieścił w swoim wyborze pięknych wierszy polskich od Kochanowskiego po czasy współczesne aż dwa wiersze Emila Zegadłowicza. Zegadłowicz jako pisarz zasłynął powieściami z autobiograficznego cyklu „Żywot Mikołaja Srebrempisanego”, wśród których najśłynniejsze to: „Godzina przed jutrznią”, „Zmory”, „Motory” i „Martwe morze”. W 1924 r. na deskach krakowskiego Teatru im. Juliusza Słowackiego, Zegadłowicz zadebiutował jako dramaturg utworem „Lampka oliwna”, a kolejnymi dramatami „Alcesta”, „Głaz graniczny”, „Betsaba”, „Wigilie” oraz „Nawiedzeni” na stałe ugruntował swoją pozycję w teatrach Krakowa, Warszawy, Poznania i Wilna. Będąc z zamiłowania mecenasem sztuki, gromadził w dworze liczne prace i dzieła sztuki, w tym wybitnych twórców okresu międzywojennego. W pozostawionej przez niego obszernej kolekcji znajdują się prace takich arty-

stów jak Leon Wyczółkowski, Józef Mehoffer, Bruno Schulz, Jerzy Hulewicz, Zbigniew Pronaszko, Vlastimil Hoffman, Ludwik Misky i Stefan Żechowski. W zbiorach dworu znajdują się też prace lokalnych twórców beskidzkich – Wincentego Bałysa, Franciszka Suknarowskiego, Józefa Jury i wspomnianego już Jędrzeja Wowry.



Autor: Zbigniew Wlazło „Dwór Emila w Gorzeniu Górnym” 2016 r. Ołówek na papierze 21 x 29,7 cm

Dwór Gorzeniecki, który stoi u stóp wzgórza Grodzisko został zakupiony przez Tytusa Zegadłowicza w 1873 r. Budynek poddano wówczas gruntownemu remontowi, a w parku na wprost wejścia do dworu na postumentach ustawiono dwie specjalnie w tym celu sprowadzone z Wiednia figury. Jedną, symbolizującą boginię kwiatów, nazwano Florą, natomiast druga to Zofia – bogini mądrości. Klasycystyczną bryłę dworu zdobi od frontu balkon wsparty na czterech kolumnach o kwadratowym przekroju, na przedłużeniu których spoczywa nakrywająca go attyka zwieńczona czterema wazonami. Piętrowy dwór postawiony na planie prostokąta pokryty jest dachem dwuspadowym z miedzianej blachy. Z prawej strony dworu, patrząc w stronę głów-

negu wejścia, widoczny jest ganek boczny z balkonem wspartym na dwóch kolumnach o kwadratowym przekroju, na przedłużeniu których spoczywa daszek dwuspadowy, w formie swej nawiązującej do typowego dworkowego portyku, który osłania od góry balkon. Pod balkonem znajduje się boczne wejście do dworu. Po wejściu głównymi

drzwiami do wnętrza, w sieni, w której stoją rzeźby Wincentego Bałysa – ucznia Xawerego Dunikowskiego, tuż przy schodach, spogląda na wchodzących głowa diabła. Napis na ścianie wyjaśnia powód, dla którego diabeł wita gości: *„Złe myśli ostaw diabłom, a pełne pogody serce naprzeciw serca nieść na strome schody”*. Na prawo od sieni znajduje się pozostałość

dawnej kapliczki, w której podziwiać można drzeworyty i rzeźby Jędrzeja Wowry. Pozostawiwszy złe myśli diabłu, stromymi schodami wchodzimy na piętro dworu do tzw. pokoju wejściowego, z którego dalej przechodzi się do jadalni, której ściany zdobią portrety poety i członków jego rodziny. Wprost z jadalni przechodzi się do kolejnego pomieszczenia – herbaciarni. Dalsze wnętrza to pokój Atesty i pokój Halszki – córek poety. W następnym pomieszczeniu – pokoju balkonowym znajdują się oryginalne ilustracje do powieści „Motory” będące pracami Stefana Żechowskiego, a także podziwiać możemy stojący tu nietuzinkowy piec kominkowy. Z pokoju balkonowego przechodzi się do narożnego pokoju zwanego żółtym, w którym, przy stojącym tu do dziś owalnym biurku, nasz wielki pisarz i poeta stworzył większość swoich prac. Ostatnim udostępnionym dla

zwiedzających dwór pomieszczeniem jest pokój niebieski. W większości pokoi zachowały się oryginalne podłogi parkietowe. Ściany dworu zdobią dzieła wybitnych wspomnianych już twórców. We wnętrzach podziwiać można piękną sztukę meblarską tamtych czasów. Meble te, choć w większości mają już przeszło sto lat, zachowane są w bardzo dobrym stanie. W jednym z pokoi stoi frymuśny intarsjowany stolik szachowy – podobny zobaczyć możemy w rodzinnym dworcu Józefa Piłsudskiego „Milusin” w Sulejówku.

Zwiedzając dwór nie można pominąć jego parku, którego drzewa sadził jeszcze ojciec Emila Zegadłowicza – Tytus. Wśród nich jako najciekawsze wymienić należy azalię japońską, hortensję krzewiastą, buk purpurowy, dąb czerwony, dąb błotny, wejmutki, iglicznę trójcierniową i cyprysik

groszkowy, który wypuścił wysoko w bekskidzkie niebo dwa bliźniacze pnie. Kilka okazów drzew: dąb błotny, buk, jesion, lipę i wiąz uznano za pomniki przyrody. Poszyście parku zdominował sprowadzony przez Tytusa Zegadłowicza ze wschodu czosnek niedźwiedzi, który ekspansywnie rozprzestrzenił się na znacznej polaci tego zachwycającego ogrodu.

W latach 20. XX wieku miejsce to było ważnym centrum życia kulturalnego. Dwór odwiedzali m.in. Bolesław Leśmian, Julian Fałat, Wojciech Weiss, Witkacy, spotykali się tu wszyscy artyści i pisarze związani z grupą „Czartak”. W 1946 r. utworzono w dworze muzeum biograficzne poświęcone naszemu wybitnemu poecie. Obecnie kustoszem muzeum jest Pani Ewa Wegenke – wnuczka Emila Zegadłowicza.



Z biblioteczki policjanta służby kryminalnej

„Leksykon kryminalistyki” wydany przez oficynę C. H. Beck, choć skierowany do studentów prawa i administracji, wypełniając założenia programu dydaktycznego studiów wyższych, to niezwykle przydatne i praktyczne repetytorium zawierające najważniejsze zagadnienia z zakresu kryminalistyki i postępowania karnego. Pozycja adresowana jest do szerokiego grona odbiorców – przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania, a także wszystkich, którzy chcą zapoznać się z podstawowymi zagadnieniami techniki i taktyki kryminalistycznej. Znakomicie sprawdzi się też jako kompendium wiedzy przydatne policjantom, zarówno na etapie poszerzania swoich kompetencji w formie szkoleń i kursów zawodowych czy też studiów cywilnych, jak i w codziennej służbie policyjnej.

Książka autorstwa Moniki Bartnik i Wojciecha Lisa zawiera 100 podstawowych pojęć, od hasła "agent" do pojęcia "zdarzenie", tak dobrze znanego policjantom. Poszczególne hasła nie zostały ujęte w formie encyklopedycznej, minimalistycznej, lecz stanowią pełne rozwinięcia znaczeniowe. Za każdym razem zapisane zostały na kilku lub kilkunastu stronach w

dość wyczerpującej formule treściowej, tłumacząc zakres hasła z odpowiednim kontekstem i wyczerpująco. Każdorazowo odwołuje się do obowiązujących przepisów, przywołując w przypisach zestaw aktów normatywnych. Podawana jest także obowiązująca najważniejsza literatura przedmiotu, pozwalająca odbiorcy na szybki i trafny dostęp do informacji poszerzających zakres zagadnienia.

Poszczególne hasła nie odwołują się wyłącznie do treści teoretycznych, ale zawierają także odnośniki do praktyki procesu karnego, dzięki czemu stanowi też interesującą bazę zasad obowiązkowo stosowanych w trakcie prowadzenia postępowania przygotowawczego. Istotną zaletą leksykonu jest udana próba połączenia szerokich i aktualnych treści merytorycznych z bardzo

przystępnym językiem. Hasła skonstruowane są w sposób zwarty, ale i w swoim podstawowym zakresie wyczerpująco. Książka ta stanowi więc znakomite narzędzie codziennego użytku, stanowiąc niezwykle udaną formę "pomocnika" nakierowującego na dalsze umiejętnie dobrane pozycje wydawnicze, zdecydowanie wzbogacające wiedzę w zakresie szeroko pojętej kryminalistyki.



przenikania sfałszowanych leków i wyrobów medycznych do legalnej sieci dystrybucji. Nielegalne apteki Internetowe. Sposoby wykrywania sfałszowanych leków i suplementów diety – współpraca ekspertów z Policją, Prokuraturą, Strażą Graniczną i Służbą Celną. Sposoby zabezpieczania leków przed fałszowaniem. Zwalczanie i zapobieganie przestępczości farmaceutycznej w skali UE i krajowej”;

- **Agnieszka Kalinowska** - Wydział Analiz Złożonych Departament Informacji Finansowej Ministerstwo Finansów – „Rola i zadania Generalnego Inspektora Informacji Finansowej”;
- **kom. Artur Klemczak, mł. asp. Piotr Woźniak** - Centralne Biuro Śledcze Policji Zarząd w Poznaniu, **Łukasz Stanke** - Prokurator Prokuratury Rejonowej Poznań – Grunwald – „Przestępczość farmaceutyczna w Polsce. Studium przypadku na podstawie postępowań prowadzonych przez Zarząd CBŚP w Poznaniu”;
- **Eric Rheims** - Kancelaria Prawna - „Przestępczość farmaceutyczna na przykładzie podrobionych leków na potencję”;
- **Grzegorz Brzuskowski** - SANOFI – „Bezpieczeństwo dystrybucji leków”;
- **prof. dr hab. n. farm. Piotr Wroczyński** – Dziekan Wydziału Farmaceutycznego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego – „Możliwości współpracy Wydziału Farmaceutycznego z Policją, Strażą Graniczną i Służbą Celną”;
- **dr Grażyna Sygitowicz** Wydział Farmaceutyczny Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego – „Współpraca z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej”;
- **dr Małgorzata Kubacka** - Wydział Farmaceutyczny Warszawskiego Uni-

wersytetu Medycznego – „Normatywne podstawy penalizacji procedury fałszowania produktów leczniczych (w odniesieniu do prawa krajowego i międzynarodowego). Analiza wybranych kwestii dotyczących *modus operandi* przestępstw farmaceutycznych: proces wytwarzania i zagrożenia z nim związane; zagrożenia związane z handlem równoległym; nielegalny obrót w miejscach do tego nieuprawnionych (bazary, sklepy ze zdrową żywnością, siłownie); obrót produktami leczniczymi przy wykorzystaniu sprzedaży na odległość (nielegalne apteki internetowe); obrót produktami, które nie uzyskały pozwolenia na dopuszczenie do obrotu; dystrybucja produktów spełniających faktycznie kryteria produktów leczniczych prezentowanych na rynku jako produkty o innej kategorii (suplementy diety, kosmetyki, wyroby medyczne). Istotne kwestie dotyczące sporządzania opinii procesowych na potrzeby postępowania karnego przez biegłego w zakresie przestępstw farmaceutycznych – studium przypadku. W jaki sposób zapobiegać i walczyć z przestępczością farmaceutyczną”;

- **Ewelina Siadkowska** - Departament Nadzoru - Główny Inspektorat Farmaceutyczny - „Problematyka leków sfałszowanych”;
- **asp. Marta Krakowian** - Biuro Kryminalne Komendy Głównej Policji - „Współpraca międzynarodowa w zakresie zwalczania przestępczości farmaceutycznej”;
- **Krzysztof Liszewski, Dariusz Najmola** - Agencja Bezpieczeństwa Biznesu - „Zagrożenia wynikające z wprowadzania nielegalnych wyrobów farmaceutycznych”.

Konferencja w Sielpi Wielkiej

Przedstawiciele Szkoły Policji w Pile, dążąc do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych, ale również dzieląc się swoim wieloletnim doświadczeniem, regularnie uczestniczą w różnego rodzaju przedsię-

wzięciach. Jednym z nich była konferencja zatytułowana „Zwalczanie przestępstw podatkowych oraz popełnianych na szkodę Unii Europejskiej jako gwarancja bezpieczeństwa finansowego państwa”, w której,

w roli prelegenta udział wzięła podkom. Hanna Bigielmajer – młodszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej. Konferencja odbyła się w dniach 4-6 maja br. w Sielpi Wielkiej, a jej organizatorami były Biuro Kryminalne Komendy Głównej Policji wspólnie z Komendą Wojewódzką Policji w Kielcach.

Program konferencji obejmował takie zagadnienia, jak: zwalczanie przestępczości gospodarczej i skuteczność odzyskiwania mienia jako priorytet Komendanta Głównego Policji na lata 2016 – 2018, transakcje karuzelowe – mechanizmy dokonywania wyłudzeń podatku VAT, współpraca GIIF z innymi organami w zakresie przestępstw podatkowych, działania Służby Celnej w zakresie ograniczania „szarej strefy”, działalność Świętokrzyskiej Grupy Roboczej ds. przeciwdziałania i zwalczania nieprawidłowości w zakresie wykorzystania fundu-

szy unijnych, kontrole realizacji projektów – praktyczne aspekty wykrywania nieprawidłowości i nadużyć na szkodę finansową UE z perspektywy instytucji zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym. Ponadto: aspekty prawne przestępstw podatkowych i popełnianych na szkodę UE oraz pojawiające się trudności w prowadzeniu postępowań przygotowawczych w tego rodzaju sprawach, przedsięwzięcia KWP w Kielcach w zakresie zabezpieczeń majątkowych oraz rodzaje przestępstw gospodarczych popełnianych w sieci Internet lub za pomocą sieci teleinformatycznych/ telekomunikacyjnych. Miały też miejsce wystąpienia naczelników Wydziałów dw. z Przestępczością Gospodarczą i Wydziałów Dochodzeniowo – Śledczych poszczególnych KWP w zakresie realizacji spraw dotyczących przestępczości na szkodę UE oraz przestępczości podatkowej i celnej.



W konferencji wzięli udział przedstawiciele Biura Kryminalnego KGP, Urzędu Kontroli Skarbowej w Kielcach, Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, Służby Celnej, Wydziału Certyfikacji i Rozwoju Regionalnego Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, prokuratur, szkół Policji, jak również naczelnicy Wydziałów dw. z Przestępczością Gospodarczą i Wydziałów Dochodzeniowo-Śledczych poszczególnych KWP.

Podkom. Hanna Bigielmajer, która reprezentowała pilską Szkołę, przybliżyła zagadnienia związane ze szkoleniem specjalistycznym funkcjonariuszy Policji w zakresie zwalczania przestępczości na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej oraz przestępczości podatkowej i celnej realizowanym w Szkole Policji w Pile.

Strzelanie w cywilu

9 maja w Szkole Policji w Pile rozpoczął się kurs specjalistyczny z zakresu posługiwania się bronią palną podczas pełnienia służby w ubraniu cywilnym.

W związku ze zbliżającymi się w Polsce Szczytem Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego oraz Światowymi Dniami Młodzieży, Komendant Główny Policji nadinsp. Jarosław Szymczyk podjął decyzję o konieczności właściwego przygotowania funkcjonariuszy Policji do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jednym z elementów ww. przygotowań jest przeprowadzenie kursu specjalistycznego w zakresie posługiwania się bronią palną podczas pełnienia służby w ubraniu cywilnym. Biorąc pod uwagę krótki czas i chęć prze-

szkolenia jak największej liczby funkcjonariuszy w realizację założeń tego programu zaangażowane zostały wszystkie jednostki szkoleniowe Policji. Szkoła Policji w Pile w okresie od 9 maja do końca czerwca przeszkoli blisko 450 funkcjonariuszy. W każdym tygodniu dwie grupy kursantów doskonaliło będzie swoje umiejętności strzeleckie poprzez wypracowywanie odpowiednich nawyków ruchowych umożliwiających oddanie precyzyjnego strzału w sytuacjach wyjątkowych oraz warunkach stresu. Ponadto, zrealizowane zostaną zagadnienia z zakresu podstaw udzielania pierwszej pomocy i samopomocy przedmedycznej.

Przedszkolaki w Szkole

Grupa przedszkolaków z sąsiadującego ze Szkołą Policji w Pile Publicznego Przedszkola nr 5 odwiedziła Szkołę w dniu 10

maja. Dzieci z zaciekawieniem przemierzały korytarze i odwiedzały kolejne miejsca i sale wykładowe.



Fot. Paulina Politowska

Pierwszym punktem wycieczki była strzelnica, gdzie trwały właśnie zajęcia szkoleniowe dla słuchaczy. Dzieci mogły zoba-

czyć, jak policjanci uczą się posługiwać bronią oraz jakie elementy zapewniają bezpieczeństwo podczas ćwiczeń strzeleckich.

Miały również okazję do tego, aby z bliska obejrzeć policyjną broń. Następnie dzieci przeszły na obiekty sportowe, by po krótkiej zabawie na siłowni i torze przeszkód udać się na zajęcia z udzielania pierwszej pomocy. Wykładowcy Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych – kom. Radosław Spychalski oraz podkom. Marcin Kolański opowiedzieli, na czym polega pierwsza pomoc, a także, w formie zabawy, zapre-

Warsztaty szkoleniowe w Białowieży

W dniach 27-29 kwietnia w Białowieży Wydział do spraw Walki Handlu Ludźmi BK KGP zorganizował odprawę służbową podsumowującą efekty pracy komórek właściwych do walki z handlem ludźmi oraz warsztaty szkoleniowe pt. „Praktyczne aspekty zwalczania przestępstwa handlu ludźmi i przestępstw z nim powiązanych”. W warsztatach szkoleniowych uczestniczyli liderzy i policjanci komórek do walki z handlem ludźmi komend wojewódzkich/Stołecznej Policji, koordynator CBŚP oraz funkcjonariusze wspomagający z zarządów terenowych CBŚP, a także członkowie Grupy Roboczej międzyresortowego Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi ludźmi i przedstawiciele Prokuratury Krajowej.

Badania i innowacje w obszarze bezpieczeństwa

W dniach 11-12 maja w Centrum Konferencyjnym Stadionu Narodowego w Warszawie odbyła się międzynarodowa konferencja „Badania i innowacje w obszarze bezpieczeństwa- wymiana międzynarodowych doświadczeń”. Obok uczestniczącego w niej p.o. Komendanta Szkoły Policji Pile insp. Piotra Leciejewskiego, wśród zaproszonych znaleźli się przedstawiciele Rządu RP oraz administracji państwowej, polskich i europejskich służb i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, sędziowie i prokuratorzy, przedstawiciele wyższych uczelni, jednostek badawczo-rozwojowych, organizacji pozarządowych, a także przedsiębiorcy. Organizatorami konferencji były Polska Platforma Bezpieczeństwa We-

zentowali przedszkolakom sprzęt do udzielania pomocy poszkodowanym. Kolejnym punktem zwiedzania była wizyta u podkom. Pawła Leśniewskiego, który wykonał dzieciom pamiątkową daktyloskopię. Na koniec udaliśmy się do biblioteki, gdzie na dzieci czekała wystawa policyjnych maskotek oraz pełne książek regały, które można przesuwając jednym palcem.

Przedsięwzięcie szkoleniowe poświęcone było aktualnym problemom w pracy dochodzeniowo-śledczej i operacyjnej. W trakcie szkolenia omówione zostały między innymi praktyczne aspekty prowadzenia czynności wykrywczych w zwalczaniu przestępczości handlu ludźmi i przestępstw z nim powiązanych.

Szkołę Policji w Pile w charakterze prelegenta reprezentował wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej podinsp. Krzysztof Sawicki, przybliżając plany Szkoły w zakresie modyfikacji programu szkolenia na kursie specjalistycznym w zakresie zapobiegania przestępstwom handlu ludźmi i jego zwalczania na podstawie spostrzeżeń własnych wykładowców realizujących szkolenie oraz w oparciu o ankiety ewaluacyjne słuchaczy.

wewnętrznego oraz Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych Unii Europejskiej, a honorowy patronat nad przedsięwzięciem objęli Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Dyrektor Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Udział, w pierwszym zorganizowanym na tak dużą skalę międzynarodowym spotkaniu dotyczącym kwestii bezpieczeństwa, był okazją do nawiązania kontaktów i tworzenia europejskich spółek. Podczas konferencji poruszone zostały tematy związane z pracami B+R prowadzonymi w płaszczyźnie bezpieczeństwa, wdrażaniem efektów tych prac, a także modelami ich finansowania. Ponad to zwrócono uwagę m.in. na: problem respektowania prawa do prywat-

ności podczas prowadzenia przez służby mundurowe działań rozpoznawczych, a także dyskutowano o projekcie ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych,

cyberbezpieczeństwie w przestrzeni administracji publicznej oraz ochronie polskich granic.

Szkolenie słuchaczy kursów zawodowych podstawowych

Grzegorz Surowców – specjalista ds. antypirackich z FOTA BIURO PRAWNE przeprowadził kolejne szkolenie dla 40 słuchaczy Szkoły, tym razem kursów zawodowych podstawowych. Głównymi tematami szkolenia były: techniczne aspekty dot. ob-

chodzenia skutecznych technicznych zabezpieczeń w konsolach do gier firmy SONY Playstation, a także rozpoznawanie znaków towarowych oraz podrobionych akcesoriów firmy SONY Playstation.

Zwycięstwo piłkarzy

W minioną sobotę do rywalizacji w III Piłkarskim Turnieju Służb Mundurowych o Puchar Komendanta Szkoły Policji w Pile stanęły reprezentacje: Komendy Powiato-

wej Policji w Pile, Komendy Powiatowej Policji w Wałczu, Komendy Powiatowej Policji w Złotowie i gospodarz turnieju – drużyna Szkoły Policji w Pile.



W imieniu Komendanta Szkoły insp. Piotra Leciejewskiego otwarcia imprezy dokonał kierownik Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych mł. insp. Sylwester Urbanik. Mecze rozgrywane na szkolnym boisku odbywały się w systemie każdy z każdym, 2x15 minut, a na boisku w każdej drużynie przebywało 6 zawodników.

Zwycięsko z rywalizacji wyszła drużyna reprezentująca Szkołę Policji w Pile i ona zdobyła puchar ufundowany przez Komendanta Szkoły Policji w Pile. Puchar przewodniczącego Zarządu Szkolnego NSZZ Policjantów za drugie miejsce wywalczyła drużyna Komendy Powiatowej Policji w

Pile. Reprezentacja Komendy Powiatowej Policji w Wałczu uplasowała się na najniższym stopniu podium i otrzymała puchar kierownika Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych.

Tytuł najlepszego strzelca wywalczył Przemysław Zublewicz (SP Piła), najlepszym bramkarzem okazał się Dariusz Michalik (KPP Wałcz), a najlepszym zawodnikiem turnieju wybrany został Krzysztof Mrozek (KPP Piła).

Podczas uroczystego zakończenia turnieju puchary, statuetki i dyplomy zwycięzcom wręczył Zastępca Komendanta Szkoły Policji w Pile insp. Roman Gryczka.

Nagrody MSWiA rozdane

W nawiązaniu do złożonych w listopadzie przez wiceministra Jarosława Zielińskiego obietnic, decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, przyznane zostały nagrody dla wyróżniających się funkcjonariuszy służb mundurowych niższego szczebla podległych MSWiA. Wśród wyróżnionych 49 funkcjonariuszy Policji jest młodszy wykładowca Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Pile podkom. Paweł Leśniewski. Uroczystość wręczenia

gratyfikacji odbyła się 17 maja w Sali Konferencyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Przyznane wyróżnienia mają wynagrodzić funkcjonariuszom codzienne zaangażowanie w zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom oraz wzorową i pełną poświęceń służbę, co, w trakcie uroczystości, podkreślał zarówno Komendant Główny Policji nadinsp. Jarosław Szymczyk, jak i wiceminister MSWiA Jarosław Zieliński.



Pożegnanie Komendanta

Zaledwie cztery miesiące temu inspektorowi Piotrowi Leciejewskiemu powierzono pełnienie obowiązków Komendanta Szkoły Policji w Pile. Po 119 dniach służby na tym stanowisku przyszedł czas na awans. 19 maja podczas uroczystej zbiórki kadry kierowniczej Szkoły został odczytany rozkaz personalny o mianowaniu insp. Piotra Leciejewskiego na stanowisko Zastępcy Komendanta Wojewódzkiego Policji we Wrocławiu.

W imieniu funkcjonariuszy i pracowników Szkoły gratulacje z okazji objęcia nowego stanowiska oraz podziękowania za współpracę złożył pełniący obowiązki Komendanta Szkoły Policji w Pile insp. Roman Gryczka. „Kiedy 16 stycznia, po 8 latach komendantury swojego poprzednika - insp.

Jerzego Powieckiego, insp. Piotr Leciejewski obejmował władzę w naszej Szkole, wszyscy byliśmy pełni obaw. Pojawiało się wiele pytań, ale po czterech miesiącach można śmiało powiedzieć, że jesteśmy rozczarowani. Rozczarowani z powodu odejścia” - mówił na pożegnaniu insp. Roman Gryczka.

Kilka pożegnalnych słów wygłosił także, nie kryjąc przy tym wzruszenia, sam insp. Piotr Leciejewski. Na wstępie podziękował zebranym za ciepłe przyjęcie w Szkole, a także za to, że nie było dnia, w którym podejmując decyzje miałby wątpliwości, co do ich stosowności. Podkreślił, że służba w Szkole nie należy do łatwych, a wiedzę i doświadczenie, które tutaj zdobył zamierza wykorzystać z jak najlepszym skutkiem.



Podsumowując czteromiesięczną współpracę, warto podkreślić, że wraz z insp. Piotrem Leciejewskim podjęto realizację kilku ważnych działań. Nie sposób wymienić wszystkich, ale do najważniejszych z nich zaliczyć można: zawarcie porozumienia o współpracy z Regionalnym Centrum Kultury w Pile, podpisanie porozumienia z Technikum nr 3 w Chojnicach i objęcie przez Szkołę Policji w Pile honorowego patronatu nad klasami o profilu fototechnik. Podjęte zostały również rozmowy związane z zawarciem formalnej współpracy z Polską

Wytwórnią Papierów Wartościowych, Uniwersytetem Śląskim oraz Warszawskim Uniwersytetem Medycznym. Na uwagę zasługuje również organizacja konferencji poświęconej walce z kradzieżą sygnału telewizyjnego i przestępczości skierowanej przeciwko własności intelektualnej, konferencji z zakresu przestępczości farmaceutycznej (to pierwsze tego rodzaju przedsięwzięcie), Turnieju Ruchu Drogowego, czy kolejnych już edycji Turnieju Klas Policyjnych i Konkursu Policjant Służby Kryminalnej.

Między kryminalistyką a fikcją literacką

O tym, jak bardzo świat literackiej fikcji potrafi korzystać z doświadczeń praktyki kryminalistycznej dowiadujemy się każdo-

razowo podczas współorganizowanego przez Szkołę Policji w Pile Festiwalu Kryminału „Kryminalna Piła”.



Nic zatem dziwnego, że coraz częściej podczas imprez o charakterze kulturalnym autorzy kryminałów i ich czytelnicy żądni są spotkań z realiami służby policyjnej. Taką szansę mieli podczas niedawnej Bydgoskiej Afery Kryminalnej uczestnicy wykładu połączonego z warsztatami dla publiczności poprowadzonego przez podinsp. Leszka Koźmińskiego, zastępcę kierownika Zakładu Służby Kryminalnej oraz młodszego wykładowcę podkom. Pawła Leśniewskiego.

„Klasa Policyjna Roku 2016”

Dobiegł końca drugi dzień VIII Ogólnopolskiego Turnieju Klas Policyjnych, w ramach którego czteroosobowe drużyny reprezentujące szkoły prowadzące klasy policyjne z całej Polski przystąpiły do konku-

Uczestnicy spotkania mogli usłyszeć o metodach ujawniania i zabezpieczania śladów daktyloskopijnych, traseologicznych, mechanoskopijnych i biologicznych. Próbowali również, jak to jest być technikem kryminalistyki i szukać tego, czego nie widać gołym okiem. Największe wrażenie zrobiła jednak zawartość walizki kryminalistycznej, która stanowi oręż każdego technika kryminalistyki.

rencji sprawdzającej wiedzę o Policji. Była to już ostatnia turniejowa konkurencja. Walka o cenne dla drużyn punkty trwała do końca, a różnice pomiędzy czołową trójką okazały się być nieznaczne.



Zaszczytny tytuł „Klasy Policyjnej Roku 2016” zdobyła reprezentacja Policyjnego Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku, zdobywając w ogólnej klasyfikacji 454 punkty. Zawodnicy zostali uhonorowani pucharem ufundowanym przez, sprawującego nad Turniejem honorowy patronat, Komendanta Głównego Policji nadinsp. Jarosława Szymczyka. Ponadto, wręczone zostały również ufundowane przez organizatorów nagrody rzeczowe oraz pamiątkowe dyplomy.

Drugie miejsce na podium i w sumie 446 punktów wywalczyła drużyna Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych im. Jana Pawła II w Gromniku. Młodzież otrzymała puchar ufundowany przez Komendanta Szkoły Policji w Pile, pamiątkowy dyplom, a także nagrody ufundowane przez Starostę Piłskiego Eligiusza Komarowskiego.

Na trzecim miejscu uplasowała się reprezentacja Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 im. Komisji Edukacji Narodowej

w Pile, która uzyskała łącznie 446 punktów i zdobyła puchar ufundowany przez Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Policjantów przy Szkole Policji w Pile, nagrody ufundowane przez Prezydenta Miasta Piły dr. Piotra Głowskiego oraz dyplom.

O kolejności na podium (drugie i trzecie miejsce) zgodnie z regulaminem zdecydowała liczba punktów zdobytych podczas testu sprawności fizycznej, w którym drużyna z Gromnika zdobyła 146 punktów, a reprezentanci pilskiej szkoły - 144.

Podobnie jak w latach ubiegłych, rozdane zostały nagrody za osiągnięcia indywidualne i zespołowe. Sponsorami nagród byli: Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Policjantów przy Szkole Policji w Pile, firma TIP-TOP Marka Tabały, Studio Promocyjno-Handlowe „Credo” Jacka Bogusławskiego, Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Pile, Lakiernictwo Pojazdowe Adam i Daria Lubońscy, Pil Tech Sebastiana Kowalskiego.

Honorowy patronat nad Turniejem objęli: Komendant Główny Policji nadinsp. dr Jarosław Szymczyk, Starosta Pilski Eligiusz Komarowski, Prezydent Miasta Piły dr Piotr Głowski, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Policjantów przy Szkole Policji w Pile.

W uroczystym zakończeniu, które odbyło się w Regionalnym Centrum Kultury w Pile

udział wzięli wszyscy uczestnicy Turnieju wraz z opiekunami i dyrektorami szkół, organizatorzy reprezentowani przez p.o. Komendanta Szkoły Policji w Pile insp. Romana Gryczkę oraz Dyrektor Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Pile Marię Kubicę, a także zaproszeni na uroczystość goście, wśród których byli: Starosta Pilski Eligiusz Komarowski, I Zastępca Prezydenta Miasta Piły Krzysztof Szewc, I Zastępca Komendanta Powiatowego Policji w Pile mł. insp. Sławomir Sobańskiego, Komendant Powiatowy Państwowej Straży Pożarnej w Pile brygadier Rafał Mrowiński, Przewodniczący NSZZ Policjantów przy Szkole Policji w Pile podinsp. Rafał Socha, Przewodniczący NSZZ Pracowników Policji przy Szkole Policji w Pile Jacek Jahns, pani Daria Lubońska - właścicielka firmy Lakiernictwo Pojazdowe Adam i Daria Lubońscy, pan Mirosław Mantaj - Zastępca Dyrektora Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego w Pile, pan Jacek Bogusławski - Prezes Studia Promocyjno-Handlowego „Credo”, pan Sebastian Kowalski Prezes firmy Pil Tech.

Tym, którzy uplasowali się na podium serdecznie gratulujemy, a pozostałym drużynom dziękujemy za rywalizację i przypominamy, że będąc w gronie 25 klas policyjnych z całej Polski, wszyscy znaleźliście się w gronie najlepszych.

Przeszukanie z UKS

Zwalczanie przestępczości „nowej generacji”, opierającej się na zorganizowanej działalności, nierzadko przekraczającej granice państw i mającej miejsce w cyberprzestrzeni, to proces złożony i uzależniony od wielu czynników pracy śledczej. Jednym z rozwiązań, stosowanych przez nauczycieli Szkoły Policji w Pile, jest prowadzenie przez organy powołane do ścigania i zwalczania przestępczości wspólnych szkoleń i warsztatów w tym zakresie. Dlatego też już po raz kolejny wykładowcy Zakładu Służby Kryminalnej, podinsp. Zbigniew Bogusz i kom. Michał Zielonka przeprowadzili szkolenie dla ponad 200 pracowników Urzędu Kontroli Skarbowej w Poznaniu i Wrocławiu

z zakresu szeroko rozumianej taktyki i techniki prowadzenia przeszukań.

W trakcie wykładów poruszyli oni m.in. zagadnienia dotyczące: rozpoznania miejsca planowanego przeszukania, przygotowania do planowanego przeszukania, planowania przeszukania, zasad bezpieczeństwa podczas przeszukania oraz uprawnień i obowiązków wynikających z przepisów prawa i procedur oraz taktyki i techniki prowadzenia przeszukania z uwzględnieniem specyfiki miejsca przeszukania.

Spotkanie w obu siedzibach UKS miało również walory wymiany doświadczeń, które mogą w przyszłości zaowocować kolejnymi wspólnymi przedsięwzięciami.

CZERWIEC

Niezapominajka

W drugim dniu trwania VIII Ogólnopolskiego Turnieju Klas Policyjnych po zakończeniu ostatniej konkurencji, uczestnicy wraz z kierownikami drużyn spotkali się, aby uczcić Międzynarodowy Dzień Dziecka Zaginionego, który obchodzony jest w Pol-

sce po raz dwunasty. To szczególny dzień poświęcony pamięci zaginionych dzieci oraz solidarności z ich rodzinami. Znakiem rozpoznawczym tego dnia jest kwiat niezapominajki, który symbolizuje nieustającą pamięć o najmłodszych zaginionych.



W trakcie uroczystej zbiórki sędzia główny turnieju przybliżył problem zaginięć dzieci i młodzieży w Polsce – znaczna część zaginięć w tym przedziale wiekowym (poniżej 17. roku życia) to ucieczki, które są niczym innym niż wołaniem o pomoc. Dlatego tak ważne jest, aby zwracać uwagę na ludzi wokół nas, kolegę ze szkoły, koleżankę z podwórka. Warto wiedzieć, że zawsze znajdują się ludzie, do których można się zwrócić o pomoc – i warto wiedzieć, że od problemów nie można uciec – trzeba je rozwiązywać.

Kolejnym punktem programu było odczytanie listu pani Alicji Tomaszewskiej - pre-

zes zarządu Fundacji ITAKA, skierowanego do uczestników turnieju, z gratulacjami dla wszystkich finalistów.

Na zakończenie uroczystości została wykonana przez uczennicę Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Pile piosenka z dedykacją dla wszystkich zgromadzonych. Szkoła Policji w Pile od 2006 r. ściśle współpracuje z Fundacją ITAKA. Wspólnie prowadzi wiele działań edukacyjnych i profilaktycznych dla dzieci i młodzieży. Bardzo ważne jest też szkolenie funkcjonariuszy Policji w zakresie obszarów możliwej współpracy pomiędzy tymi instytucjami.

Najlepsi Policjanci Służby Kryminalnej Roku 2016

Nadszedł czas na finał trwających od miesięcy przygotowań do Ogólnopolskiego Konkursu „Policjant Służby Kryminalnej Roku 2016”. Po dwóch dniach konkursowych zmaganiach, w auli Szkoły Policji w Pile odbyła się ceremonia rozdania nagród i gratyfikacji laureatom Konkursu. Do Piły przyjechali najlepsi z najlepszych w służbie kryminalnej polskiej Policji.

Podczas dwóch pierwszych dni trwania finału Konkursu, organizowanego przez Szkołę Policji w Pile, Biuro Kryminalne KGP oraz Centralne Laboratorium Kryminalistyki Policji, 16 grup reprezentujących garnizony poszczególnych województw, w tym garnizon stołeczny, stoczyło zaciętą walkę w następujących konkurencjach:

- oględziny miejsca zdarzenia, gdzie zadanie grup procesowych polegało na ujawnieniu i zabezpieczeniu śladów kryminalistycznych,
- sprawdzian umiejętności strzeleckich,
- test wiedzy zawodowej,
- sprawdzian wiedzy praktycznej, tzw. kazus,
- sprawdzian umiejętności praktycznych w zakresie udzielania pierwszej pomocy, w ramach którego wybrany członek każdej z uczestniczących w konkursie drużyn miał, według założenia, udzielić pomocy kobiecie, która straciła przytomność podczas przesłuchania na Komendzie.

Drugiego dnia, w czasie kiedy odbywały się poszczególne konkurencje, w sali konferencyjnej odbyła się odprawa Zastępców Komendantów Wojewódzkich (Stołecznego) Policji ds. Kryminalnych, której przewodniczył insp. Andrzej Szymczyk - I Zastępca Komendanta Głównego Policji. Goście zwiedzili także nowoczesnie wyposażone sale do szkoleń techników kryminalistyki oraz obejrzelili wystawę poświęconą generałowi Stanisławowi Sosabowskiemu i 1. Samodzielnej Brygadzie Spadochronowej. Trzeciego dnia konkursu, 9 czerwca, w auli Szkoły odbyło się uroczyste zakończenie

Konkursu, które rozpoczęło się okolicznościowym przemówieniem wygłoszonym przez Zastępcę Komendanta Szkoły ds. logistycznych – insp. Romana Gryczkę. Komendant przywitał także zgromadzonych gości, wśród których byli: I Zastępca Komendanta Głównego Policji insp. Andrzej Szymczyk, Dyrektor Biura Kryminalnego KGP insp. Natalia Rost, Kierownik Instytutu Centralnego Laboratorium Kryminalistyki Policji insp. Adam Frankowski, Dyrektor Departamentu Postępowania Przygotowawczego pani Barbara Sworobowicz, Prorektor ds. zasobów ludzkich i kształcenia ustawicznego Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski, Prokurator Prokuratury Okręgowej pani Agnieszka Welenc, Komendant Wojewódzkiej Policji w Poznaniu insp. Tomasz Trawiński, Komendant Państwowej Straży Łowieckiej - przedstawiciel Wojewody Wielkopolskiego pan Jerzy Burgiel, Starosta Piłski pan Eligiusz Komarowski, Prezydent Miasta Piły dr Piotr Głowski, Przedstawiciel Zarządu Stowarzyszenia Sygnał w Warszawie pan Dariusz Poniatowski.

W finale konkursu wyłonieni zostali: najlepszy policjant dochodzeniowo - śledczy, którym został podkom. Marcin Palmowski (KWP Rzeszów), najlepszy policjant operacyjno - rozpoznawczy - asp. szt. Witold Kubas (KWP Rzeszów), najlepszy technik kryminalistyki - asp. Sławomir Kominek (KWP Poznań) oraz najlepszy policjant sprawujący nadzór nad pracą dochodzeniowo - śledczą - podkom. Robert Murawski (KWP Bydgoszcz). W każdej z wymienionych kategorii indywidualne wyróżnienia otrzymali również policjanci zajmujący kolejno drugie i trzecie miejsca na podium (asp. Piotr Solnik, sierż. Piotr Berus, podkom. Łukasz Stępień, sierż. Sebastian Kłęk, mł. asp. Marek Buława, asp. szt. Tomasz Onoszko, podkom. Aleksander Dąbrowski, kom. Sławomir Ptaszek).



W klasyfikacji generalnej tytuł najlepszej drużyny służby kryminalnej polskiej Policji roku 2016, zdobyła reprezentacja Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie. Wicemistrzem Konkursu została drużyna z Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi, a na trzecim miejscu uplasowała się reprezentacja Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie. Laureaci Konkursu zostali uhonorowani cennymi nagrodami rzeczowymi i finansowymi, a także odznakami laureatów konkursu „Policjant Służby Kryminalnej”, pucharami i dyplomami ufundowanymi przez: Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji pana Mariusza Błaszczaka, Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego pana Zbigniewa Ziobro, Komendanta Głównego Policji nadinsp. dr. Jarosława Szymczyka, Wojewodę Wielkopolskiego pana Zbigniewa Hoffmanna, Komendanta Szkoły Policji w Pile, Starostę Pileckiego pana Eligiusza Komarowskiego, Prezydenta Miasta Piły pana Piotra Głowskiego, Stowarzyszenie SYGNAŁ.

Dodatkowo jednostki Policji, w których pracują trzej najlepsi technicy kryminalistyki wyłonieni w drodze finałowych zmagania, otrzymały walizki kryminalistyczne od Centralnego Laboratorium Kryminalistyki Policji, a sami zwycięzcy w tej kategorii nagrody ufundowane przez Marszałka Wo-

jewództwa Wielkopolskiego pana Marka Woźniaka.

Podczas uroczystości prof. Tomaszewski pogratulował wszystkim uczestnikom konkursu oraz wygłosił okolicznościowy wykład dotyczący kluczowych zagadnień z zakresu kryminalistyki. Na zakończenie głos zabrał I Zastępca Komendanta Głównego Policji insp. Andrzej Szymczyk, który podkreślił, że wszyscy ci, którzy dostali się do finału stanowią trzon polskiej policji kryminalnej. Pogratulował również wiedzy i posiadanych umiejętności, prosząc jednocześnie o to, aby багаż doświadczeń, jaki udało się zgromadzić podczas wielu lat służby nie został zmarnowany, lecz przekazany tym, którzy rozpoczynają swoją pracę zawodową w Policji. Inspektor Szymczyk oficjalnie zakończył tegoroczną edycję Ogólnopolskiego Konkursu.

Honorowy patronat nad Konkursem objęli: Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji Mariusz Błaszczak, Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny Zbigniew Ziobro, Komendant Główny Policji nadinsp. dr. Jarosław Szymczyk, Prorektor do spraw zasobów ludzkich i kształcenia ustawicznego Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski, Przewodniczący Zarządu Głównego Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych Policjantów Grzegorz Nems.

Bezpieczny Trzecioklasista 2016

W Szkole Podstawowej nr 1 im. Stanisława Staszica w Pile odbyło się podsumowanie IX Miejskiego Konkursu Wiedzy o Bezpieczeństwie „Bezpieczny Trzecioklasista”

oraz organizowanego równolegle konkursu plastycznego „Pierwsza pomoc w nagłych zdarzeniach”. Patronat honorowy nad konkursami sprawuje Prezydent Miasta Piły.



Szkoła Policji w Pile od lat jest partnerem konkursu, wspierając inicjatywę mającą na celu popularyzowanie wśród dzieci zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym, a także bezpieczeństwa w domu, szkole, na wakacjach. W pracach komisji konkursowej tegorocznej edycji uczestniczyli nauczyciele naszej Szkoły: st. sierż. Magdalena Boro-wiak i kom. Sławomir Banach, którzy od

Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 1 otrzymali podziękowania za pomoc i zaangażowanie w organizację konkursu.

Na uroczystej gali wręczenia nagród laureatom konkursów, Komendanta Szkoły Policji w Pile reprezentował kierownik Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych mł. insp. Sylwester Urbaniak.

Dzień Dziecka Służb Mundurowych

W minioną sobotę na terenie obiektów sportowych Szkoły Policji w Pile odbył się rodzinny festyn z okazji Dnia Dziecka. Na dzieci, zarówno młodsze, jak i te trochę starsze, czekało wiele atrakcyjnych gier, zabaw i niespodzianek. Impreza została zorganizowana przy współpracy Szkoły Policji w Pile, Komendy Powiatowej Policji w Pile, NSZZ Policjantów oraz pracowni-

ków Policji powiatu pilskiego oraz Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Pile.

Atrakcje, jakie zostały przygotowane dla dzieci były tematycznie związane z tym, czym na co dzień zajmują się Organizatorzy, czyli służby mundurowe. Impreza rozpoczęła się od pokazów grupy realizacyjnej przygotowanych przez słuchaczy i wykła-

dowców Szkoły Policji w Pile. W dalszej części można było obejrzeć pokazy sztuki walki w wykonaniu słuchaczy pilskiej szkoły, a także pokaz tresury psów służbowych przeprowadzony przez policjantów z Komendy Powiatowej Policji w Pile. Jak się okazało, dużą atrakcją dla dzieci był przejazd radiowozem, za którego kierownicą

usiadła st. sierż. Magdalena Borowiak, a także stoisko przygotowane przez techników kryminalistyki. Na maluchy czekały kolorowanki, bańki mydlane oraz malowanie twarzy. Starsze dzieci mogły natomiast skorzystać ze strzelnicy pneumatycznej i zapoznać się ze sprzętem, jakim dysponuje KPP i Szkoła Policji.



W myśl zasady „w zdrowym ciele zdrowy duch”, na festynie nie zabrakło również licznych konkurencji sportowych, w których, jak się okazało, oprócz dzieci, chętnie uczestniczyli rodzice. Dodatkowo, przez

cały czas trwania festynu, pilscy strażacy asystowali dzieciom podczas wspinania się po skrzynkach, a na zakończenie, dla ochłody, zorganizowali kurtynę wodną.

Przeciw patologiom

W ramach dotychczasowej współpracy już po raz kolejny na zaproszenie Kierownika Zakładu Socjologii Ogólnej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, prof. UŚ dr. hab. Urszuli Swadźby, wykładowcy Zakładu Służby Kryminalnej: podinsp. Zbigniew Bogusz oraz kom. Michał Zielonka przeprowadzili wykłady konwersatoryjne dla studentów wspomnianego wydziału. Tematyka wykładów dotyczyła patologii społecznych i bezpieczeństwa w szeroko pojętej przestrzeni miejskiej oraz negocjacji w sytuacjach kryzysowych.

Spotkania z kryminalistyką

Na zaproszenie Studenckiego Koła Kryminalistów, Zakładu Kryminalistyki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego i osobiste Profesora Brunona

W trakcie spotkania, studentom przedstawiono m.in.: wybrane zagadnienia z zakresu patologii społecznych, najczęściej występujących w przestrzeni miejskiej oraz omówione zostały warunki i predyspozycje, jakie powinien posiadać kandydat na negocjatora policyjnego i jak ważną rolę pełni on w służbie.

Wykłady spotkały się z żywym odbiorem studentów i stały się przyczynkiem do dyskusji.

Hołysta, wykładowcy Zakładu Służby Kryminalnej: podinsp. Zbigniew Bogusz i podkom. Paweł Leśniewski, uczestniczyli w IV Spotkaniach z Kryminalistyką. Było

to wydarzenie towarzyszące X Jubileuszowego Konkursu Wiedzy Kryminalistycznej im. Profesora Brunona Hołysta.

W trakcie inauguracyjnego wykładu nasi wykładowcy przedstawili problematykę związaną z kryminalistycznym badaniem miejsca zdarzenia oraz szeroko rozumianą entomoskopią, czyli entomologią sądowo-

lekarską. Przedstawili także i omówili doświadczenia przeprowadzone w tym zakresie w Szkole Policji w Pile. Zwrócili szczególną uwagę na problemy praktyczne, przed którymi staje technik kryminalistyki na miejscach zdarzeń, szukając odpowiedzi na pytanie: jak ujawnić i jak prawidłowo zabezpieczyć?



Spadochroniarze Sosabowskiego

Po długiej przerwie, spowodowanej remontem, w maju została oddana do użytku szkolna galeria sztuki „Akwarium”. Pracownicy i funkcjonariusze Szkoły Policji w Pile mogą na nowo prezentować w niej swoje najrozmaitsze pasje.

Obecnie w „Akwarium” trwa wystawa poświęcona postaci generała Stanisława Sosabowskiego oraz udziału 1 Samodzielnej Brygady Spadochronowej w operacji „Market-Garden”. Autorami wystawy są pasjonaci, wykładowcy Zakładu Służby Kryminalnej - nadkom. Leszek Bieliński i podkom. Paweł Leśniewski. O tym, skąd wzięło się zainteresowanie wciąż mało popularnym w Polsce Generałem oraz o tym,

skąd pochodzą prezentowane zbiory, opowiedział nam jeden z twórców wystawy – nadkom. Leszek Bieliński: „W 1992 roku, gdy odbywałem zasadniczą służbę wojskową w 6 Brygadzie Desantowo-Szturmowej w Krakowie, miał miejsce światowy zlot spadochroniarzy. Podczas uroczystości odsłonięcia pomnika gen. Stanisława Sosabowskiego zostałem odznaczony przez weteranów Brygady srebrną odznaką Związku Polskich Spadochroniarzy w Londynie. Od tego czasu zaczęła się moja przygoda z 1SBS i generałem Sosabowskim. W Holandii każdy wie, kim był Generał, w naszym kraju bywa z tym różnie. Dlatego powstała ta wystawa. Zbiory w całości pochodzą z

naszych prywatnych kolekcji i były gromadzone latami.”

Uroczyste otwarcie wystawy odbyło się 6 czerwca br.



Wernisaż rozpoczął się wykładem połączonym z prezentacją multimedialną. Uroczystość uświetniła obecność delegacji harcerzy 7 Harcerskiej Drużyny „Czerwonych Beretów” im. gen. Sosabowskiego z Hufca Związku Harcerstwa Polskiego w Łęborku. Drużyna udostępniła również, na czas trwania wystawy, materiały dotyczące pracy z patronem drużyny. Wśród zaproszonych na wystawę gości znaleźli się ponadto: Starosta Pilski Eligiusz Komarowski, Prezydent

Miasta Piły Piotr Głowski, hm. Krzysztof Siwka z Hufca ZHP w Łęborku, ks. kpt. Tomasz Wola – proboszcz parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Pile, przedstawiciele Związku Polskich Spadochroniarzy z Prezesem Oddziału Poznańskiego - panem Michałem Żmudą, kpt. Paweł Kamiński - przedstawiciel Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Pile, a także komendanci i kierownicy komórek organizacyjnych Szkoły.

Symposium pismoznawcze

Już po raz 17. Uniwersytet Wrocławski gościł w swoich zabytkowych murach Sali Muzycznej Oratorium Marianum uczestników Wrocławskiego Sympozjum Badań Pisma. Ponad 200 uczestników z całego świata, w tym polscy naukowcy z uczelni i biegli z policyjnych laboratoriów, a także eksperci badań dokumentów z Rumunii, Indii, Brazylii, Kanady, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Włoch, dyskutowali o możliwościach i osiągnięciach współczesnych badań pismoznawczych.

Szkołę Policji w Pile reprezentował podinsp. Leszek Koźmiński, zastępca kierownika Zakładu Służby Kryminalnej, będący także biegłym sądowym oraz ekspertem Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego w dziedzinie kryminalistycznych badań dokumentów. Pośród licznych wystąpień zgłosił on do publikacji sympozjalnej referat pt. Maskowanie pisma a możliwości identyfikacyjne wykonawcy na przykładzie „Sprawy Konwojenta”. Podczas ożywionej dyskusji, realizowanej pomiędzy wystąpieniami znawców badań

pismoznawczych, podkreślano także znaczenie i rolę policjantów służby kryminalnej, którzy nierzadko korzystają z pomocy biegłych tej dyscypliny. Tym bardziej warto przypomnieć, że w ostatnim numerze Kwartalnika Prawno-Kryminalistycznego

Avans Blues dla Adrianka

Działający przy Szkole Policji w Pile zespół muzyczny Avans Blues w składzie: podinsp. Jacek Słoński, podinsp. Tomasz Ratajczak oraz nadkom. Paweł Holeksa, w sobotę 18 czerwca wziął udział w koncercie charytatywnym w Klubie Muzycznym „Barka” w Pile. Koncert dedykowany był 7-letniemu Adrianowi, który ma zdiagnozowany zespół FAS. Wydarzenie patronatem honorowym objął Prezydent Miasta Piły Piotr Głowski.

Bezpieczeństwo transakcji internetowych

Klasyczne oszustwa i mechanizm ich przebiegu, oszustwa związane z wykorzystaniem funkcjonalności serwisu (podszywanie się pod kupujących i sprzedających), kradzieże tożsamości, socjotechniczne metody wyłudzenia danych oraz hasła, Program Ochrony Kupującego, jak również system komunikowania się, w ramach współpracy, Policji z Działem Bezpieczeństwa Grupy Allegro to temat prelekcji, w której w dniu 29 czerwca br. mogli uczestniczyć słuchacze szkolenia podstawowego, jak również słuchacze szkolenia specjalistycznego dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności dochodzeniowo - śledcze Szkoły Policji w Pile. Zajęcia przeprowadził Jakub Peplowski – Kierow-

Artur na szlaku generała Sosabowskiego

Dziś po raz kolejny Szkołę odwiedził Artur - przyjaciel samorządu szkolnego słuchaczy. Artur, który od 2005 roku należy do fundacji „Zdążyć z pomocą”, choruje na dziecięce porażenie mózgowe. Jest osobą bardzo towarzyską, lubi żartować, uczy się języka angielskiego, ale jego zainteresowania to również komputery i historia Polski.

można znaleźć warty uwagi artykuł autorstwa podinsp. Leszka Koźmińskiego i sierż. Marcina Nowakowskiego z LK KWP w Poznaniu dotyczący błędów i zasad sporządzania postanowienia o dopuszczeniu do wodu z opinii biegłego.

Poza wspomnianym zespołem, wystąpiły także trzy inne pilskie grupy, tj. Street City Vibration, Niespodzianka oraz Aberrancy. W ramach koncertu odbyły się liczne aukcje dla Adriana, który pozostaje pod opieką Fundacji Złotowianka. Licznie zgromadzona i szczodra publiczność długo oklaskiwała występ naszego zespołu.

To kolejna akcja charytatywna, w której wziął udział Avans Blues i z pewnością, nie ostatnia.

nik ds. Współpracy z Organami Ścigania Grupy Allegro Sp. z o.o.

Allegro.pl to największy serwis transakcji on-line w Europie Środkowo-Wschodniej. Do jego zadań należy między innymi udzielanie odpowiedzi na zapytania dotyczące wszelkich nadużyć prawa związane z transakcjami zawieranymi za pośrednictwem serwisów allegro.pl i otomoto.pl, reprezentowanie serwisu przed organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości, ale i działalność edukacyjna, w tym szkolenie funkcjonariuszy Policji, sędziów i prokuratorów.

To już kolejna edycja tego rodzaju wykładów. Zajęcia zostały zorganizowane przez Zakład Służby Kryminalnej.

Jego wizyta rozpoczęła się od spotkania z zastępcą komendanta Szkoły ds. dydaktycznych insp. Piotrem Gacą, z którym wspólnie skleili model francuskiego myślniowskiego dwupłata z okresu I wojny światowej - Nieuport 11.



Dużym wydarzeniem dla Artura było także zwiedzenie wystawy poświęconej generałowi Stanisławowi Sosabowskiemu oraz udziałowi 1 Samodzielnej Brygady Spadochronowej w operacji „Market-Garden”. Przewodnikiem był twórca wystawy - nadkom. Leszek Bieliński, który z wielką pasją prezentował zgromadzone zbiory. Nasz

Gość poznał szlak bojowy generała Sosabowskiego oraz jego powojenne losy. Na zakończenie wizyty, Artur spotkał się z komendantem Szkoły mł. insp. Romanem Sobczakiem, który wręczył Mu upominki i zaprosił do kolejnych odwiedzin naszej placówki.

LIPIEC

IV edycja kursu specjalistycznego „HL”

Walka z handlem ludźmi jest jednym z najistotniejszych wyzwań, jakie stoją dzisiaj przed organami ścigania. Dlatego tak ważne jest, by starać się za wszelką cenę i wszystkimi dostępnymi środkami wpływać na zminimalizowanie skali tego zjawiska. Pomocna w tym może okazać się również wiedza i doświadczenie, jakie nabyli uczestnicy zakończonej IV edycji 5-dniowego kursu specjalistycznego z zakresu zapobiegania przestępstwom handlu ludźmi i ich zwalczania.

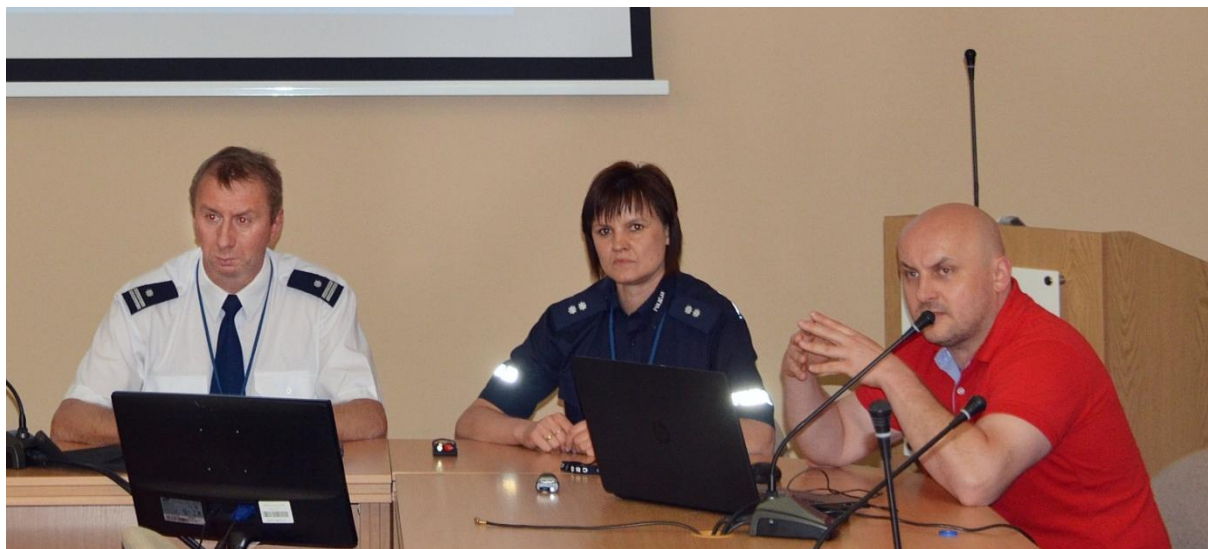
Dwudziestu funkcjonariuszy służby kryminalnej, realizujący zadania służbowe zwią-

zane z zapobieganiem i zwalczaniem przestępstwa handlu ludźmi, wzbogacało swoją wiedzę o współczesnych formach wykorzystania osób jako ofiary handlu ludźmi, metodach działania sprawców oraz taktyce prowadzenia czynności wykrywczych.

Prelegentami, którzy podzielili się wiedzą z uczestnikami kursu, byli wykładowcy Zakładu Służby Kryminalnej: podkom. Jolanta Kamińska, podinsp. Krzysztof Sawicki oraz nadkom. Ewa Mańka z Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia. W charakterze ekspertów zewnętrznych w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępstwa handlu

ludźmi wykłady prowadzili: mł. insp. Adam Pęsko - radca Wydziału ds. Handlu Ludźmi Biura Kryminalnego KGP oraz kom. dr

Paweł Łabuz - ekspert Zarządu CBŚP w Rzeszowie.



Współpraca naukowo-dydaktyczna

5 lipca 2016 r. w siedzibie Politechniki Śląskiej w Gliwicach podpisane zostało porozumienie o współpracy naukowo - dydaktycznej pomiędzy Politechniką reprezentowaną przez prof. dr. hab. inż. Andrzeja

Karbownika - Rektora Politechniki, a Szkołą Policji w Pile reprezentowaną przez mł. insp. Romana Sobczaka - Komendanta Szkoły.



Strony porozumienia zakładają współpracę w obszarach: wymiany informacji w zakresie treści programowych realizowanych w uczelniach, współorganizacji przedsięwzięć dydaktycznych, wzajemnego korzystania z bazy dydaktyczno-szkoleniowej, projektowania i realizacji wspólnych programów badawczych z udziałem pracowników obu stron, wspólnego nawiązywania kontaktów z zagranicznym środowiskiem naukowym oraz współpracy w zakresie poprawy bezpieczeństwa i profilaktyki w znaczeniu prewencji kryminalnej.

W dniu podpisania porozumienia, do realizacji projektu zat. *Opracowanie systemowych rozwiązań wspomagających zabezpieczenie miejsca zdarzenia i proces wykrywczych na podstawie materiału dowodowego utrwalonego za pomocą technik skaningu laserowego oraz satelitarnych technik pomiarowych*, przystąpiła Katedra Informatyki Przemysłowej Politechniki Śląskiej, kierowana przez prof. dr. hab. Tadeusza Wie-

czorka oraz Zakład Służby Kryminalnej naszej Szkoły.

Politechnikę Śląską do współpracy zainspirował dorobek dydaktyczny kadry Szkoły Policji w Pile w zakresie wykorzystania skanera 3D na miejscu zdarzenia, które to doświadczenia znalazły swój wyraz w publikacjach. Pilska Szkoła jest pionierem w zakresie wykorzystania **skanowania 3D** w ramach kryminalistycznego badania miejsca zdarzenia.

Rozpoczęty projekt ma na celu przygotowanie i wdrożenie do praktyki dochodzeniowo-śledczej nowoczesnych technologii skaningu 3D oraz pozycjonowania satelitarnego dla potrzeb procesu karnego. Wyniki badań przekazane zostaną do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Powyższe przedsięwzięcie nie jest jedynym planowanym projektem realizowanym przez Politechnikę Śląską wspólnie ze Szkołą Policji w Pile.

Pożegnanie z mundurem

Inspektor Piotr Gaca, pełniący od prawie 5 lat funkcję Zastępcy Komendanta Szkoły Policji w Pile, z dniem 8 lipca 2016 r. przeszedł w stan spoczynku. Uroczysta zbiórka z okazji pożegnania Zastępcy Komendanta odbyła się 7 lipca w auli Szkoły. Wśród obecnych na uroczystości gości byli: insp. Natalia Rost – Dyrektor Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji, insp. Adam Frankowski – Kierownik Instytutu Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji, mł. insp. Maria Halczyj-Siwecka – Naczelnik Wydziału Ogólnego Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji, nadkom. Piotr Wójcik – Naczelnik Wydziału Werbunkowego Biura Wywiadu i Informacji Kryminalnej Komendy Głównej Policji, mł. insp. Sławomir Sobański – I Zastępca Komendanta Powiatowego Policji w Pile, podinsp. Urszula Cur – Koordynator psychologów Wydziału Werbunkowego Biura Wywiadu i Informacji Kryminalnej Komendy Głównej Policji oraz ks. dr Władysław Nowicki – Kapelan Szkoły Policji w Pile.

W pożegnaniu uczestniczyła również kadra, funkcjonariusze i pracownicy Szkoły. Po złożeniu meldunku Komendantowi Szkoły przez dowódcę uroczystości oraz wprowadzeniu sztandaru, Naczelnik Wydziału Kadr mł. insp. Agnieszka Kozłowska – Kordy odczytała rozkaz personalny Komendanta Głównego Policji o przejściu w stan spoczynku insp. Piotra Gacy. Następnie insp. Piotr Gaca pożegnał się ze sztandarem Szkoły i złożył meldunek Komendantowi Szkoły o zdaniu obowiązków służbowych.

W imieniu wszystkich funkcjonariuszy i pracowników Szkoły podziękowania za wieloletnią, pełnioną z ogromnym zaangażowaniem, służbę na stanowisku Zastępcy Komendanta złożył Komendant Szkoły Policji w Pile mł. insp. Roman Sobczak. Powołując się na słowa duńskiego filozofa i poety, że „życie można zrozumieć oglądając się za siebie, ale żyć można patrząc tylko przed siebie”, życzył insp. Piotrowi Gacy miłych wspomnień, zdrowia, radości, realizacji wszelkich marzeń i planów oraz poświęcenia się swoim pasjom.

Kilka pożegnalnych słów wygłosił także sam insp. Piotr Gaca, dziękując wszystkim za lata owocnej współpracy oraz podkreślił,

że Szkoła Policji w Pile zawsze będzie jego Szkołą, do której będzie mu miło wracać nie tylko we wspomnieniach.



Insp. Piotr Gaca jest absolwentem Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, a także Akademii Bydgoskiej, gdzie ukończył Wydział Pedagogiki i Psychologii. Swoją karierę zawodową rozpoczął w 1988 roku jako kursant Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Bydgoszczy. Ze swoim rodzinnym miastem był zawodowo związany przez większą część służby. W 1995 roku został asystentem Wydziału Operacyjno - Rozpoznawczego KRP Bydgoszcz Bartodzieje. Był to początek jego przygody z pionem policji kryminalnej. Po licznych awansach, w 2007 roku, został naczelnikiem Wydziału Werbunkowego Biura Wywiadu Kryminalnego Komendy Głównej Policji. Funkcję tę sprawował do roku 2011, kiedy to 1 grudnia rozpoczął służbę

na stanowisku Zastępcy Komendanta do spraw dydaktycznych Szkoły Policji w Pile. Wielokrotnie nagradzany, m.in.: Brązowym Krzyżem Zasługi, Srebrnym Medalem „Za Długoletnią Służbę”, Złotą Odznaką „Zasłużony Policjant”, a także Brązowym Medalem „Za Zasługi dla Obronności Kraju”. Przez okres służby w Szkole Policji w Pile insp. Piotr Gaca dał się poznać jako człowiek konkretny i wymagający, ale jednocześnie wzbudzający sympatię i zaufanie pracowników.

W imieniu wszystkich funkcjonariuszy i pracowników jeszcze raz dziękujemy Panu Komendantowi za współpracę i życzymy, by czas emerytury sprzyjał rozwijaniu pasji i czerpaniu z życia tego, co najlepsze.

Morze krwi

Po raz kolejny z inicjatywy samorządu szkolnego słuchaczy w auli Szkoły Policji 70 słuchaczy oddało łącznie 31,5 litra krwi. Akcja honorowego oddawania krwi odbyła się w porozumieniu z Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Poznaniu. W sezonie letnim zapasy krwi dramatycznie maleją. Ta właśnie pora roku jest okresem szczególnie trudnym dla służby zdrowia, ponieważ w czasie wakacji

wzrasta liczba wypadków, gdzie niejednokrotnie potrzebna jest krew – każda grupa krwi jest zatem na wagę złota. W związku z tym wolontariusze pilskiej szkoły od lat z wielkim zaangażowaniem włączają się w akcje oddawania krwi w celu pomagania innym ludziom. Zdecydowaną większość oddających krew stanowili słuchacze kursów szkolenia zawodowego podstawowego. Wielu z nich robiła to po raz pierwszy.



Młodzi policjanci pokazali, że służba na rzecz drugiego człowieka może mieć wymiar dzielenia się sobą - w wielu przypadkach także ratowania życia ludzkiego. Warto zaznaczyć, że przy okazji prowadzonej akcji, samorząd zorganizował zbiórkę czekolad, które zostaną przekazane dla pod-

opiecznych placówek, z którymi od wielu lat wolontariusze naszej szkoły współpracują. Serdecznie dziękujemy wszystkim krwiodawcom za dar serca w postaci honorowo oddanej krwi oraz za wsparcie dzieci i podopiecznych placówek słodczymi.

Pożegnanie techników

Pożegnaliśmy słuchaczy drugiej tegorocznej edycji kursu specjalistycznego dla techników kryminalistyki. Nim Komendant Szkoły mł. insp. Roman Sobczak wręczył świadectwa, na uczestników kursu czekało jeszcze ostatnie, niezwykle zadanie. Zgod-

nie bowiem z programem szkolenia musieli oni wziąć udział w symulowanej rozprawie sądowej, podczas której wybrani technicy odpowiadali na pytania stron dotyczące czynności oględzinowych wykonywanych podczas jednego z wielu przypadków zajęć

ćwiczeniowych mających na celu doskonalenie umiejętności ujawniania i zabezpieczania śladów kryminalistycznych.

Komendant, żegnając słuchaczy kursu, wysoko ocenił ich zaangażowanie i pracowitość. Podkreślił także znaczenie szkoleń

zawodowych i rolę samokształcenia, tak ważnych w perspektywie najwyższych wymagań stawianych przed realizującymi czynności w niezbędnym zakresie na miejscach zdarzeń o charakterze kryminalnym.



Paka dla Psiaka

O tym, że zarówno funkcjonariusze jak i słuchacze Szkoły Policji w Pile często angażują się w różnego rodzaju akcje wolontaryjne wiadomo nie od dziś. Organizato-

rami kolejnej z nich byli słuchacze kursu podstawowego kompanii IV pluton IV, a cała akcja skierowana była do podopiecznych pilskiego schroniska dla zwierząt.



W dniach 04-07.07.2016 r. na terenie Szkoły Policji w Pile odbyła się zbiórka rzeczy dla schroniska dla zwierząt Piła - Leszków. Wśród najbardziej potrzebnych rzeczy górujących na liście zbiórki, jak zasygnalizowali pracownicy schroniska, znalazły się brodziki na wodę dla psów, zabawki i karma. W poniedziałek, 11 lipca, przedstawiciele wspomnianego plutonu oraz, koordynująca zbiórkę st. sierż. Magdalena Boro-
wiak, przekazali zebrane datki do schroniska. Udało się zebrać ponad 160 kg karmy,

Skanowanie na użytek śledczych

Na mocy porozumienia o współpracy naukowo-dydaktycznej pomiędzy Politechniką Śląską, a Szkołą Policji w Pile, rozpoczęliśmy w tym miesiącu współpracę w ramach projektu pt. *Opracowanie systemowych rozwiązań wspomagających zabezpieczenie miejsca zdarzenia i proces wykrywczych na podstawie materiału dowodowego utrwalonego za pomocą technik skaningu laserowego oraz satelitarnych technik pomiarowych.*

Politechnikę Śląską w tym przedsięwzięciu reprezentuje Katedra Informatyki Przemysłowej Politechniki Śląskiej, kierowana przez prof. dr. hab. Tadeusza Wieczorka, zaś Szkołę Policji w Pile Zakład Służby Kryminalnej, dowodzony przez mł. insp. Marzenę Brzozowską. W ramach pierw-

7 brodzików dla psów i zabawki. Ponadto zakupiono kosztowną, specjalistyczną karmę dla psa chorego na trzustkę.

Wizyta w schronisku okazała się dla wszystkich ogromnym przeżyciem, a spragnione miłości i pieszczot psiaki chętnie bawiły się z darczyńcami. Kilka piesków zostało zabranych na spacer do lasu. Słuchacze zadeklarowali także chęć uczestnictwa w kolejnej edycji mającego odbyć się w sierpniu "biegu na sześć łap".

szych wspólnych działań przez kilka dni, wraz z kilkoma przedstawicielami najważniejszych w Polsce i na świecie producentów skanerów 3D, mieliśmy okazję testować i sprawdzać możliwości tego typu urządzeń na miejscach symulowanych zdarzeń o charakterze kryminalnym (w pomieszczeniu i terenie otwartym). Poza scenami miejsc zdarzeń, przygotowanymi przez nauczycieli ZSK podkom. Pawła Leśniewskiego i st. asp. Marcina Mańczaka, w naszym zainteresowaniu było określenie potencjału skanerów 3D w zakresie utrwalania obrazowego i wymiarowania wybranych rodzajów śladów kryminalistycznych oraz możliwości pracy urządzeń w trudnych warunkach oświetleniowych.



Należy podkreślić, iż wybór dokonany przez przedstawicieli Politechniki Śląskiej do współpracy właśnie naszej Szkoły nie był przypadkowy, lecz wynikał z pionierskich dokonań w zakresie wykorzystania skanowania 3D w ramach kryminalistycznego badania miejsca zdarzenia i związanych z tym prekursorskich publikacji powstałych pod przewodnictwem podinsp. Leszka Koźmińskiego, zastępcy kierownika Zakładu Służby Kryminalnej. Do najważniejszych należy zaliczyć m.in. „Wykorzystanie możliwości nowoczesnego skanowania 3D w oględzinach miejsca zdarzenia i ich dokumentowania” oraz powstały w ra-

mach innego projektu badawczo-rozwojowego *Nowoczesne technologie dla/w procesie karnym i ich wykorzystanie – aspekty techniczne, kryminalistyczne, kryminologiczne i prawne* referat zatytułowany „Praktyczne możliwości nowoczesnych technik pomiarowych (2D i 3D) podczas oględzin miejsc zdarzeń oraz ich wykorzystanie w dalszym procesie wykryczym w perspektywie korzyści i ograniczeń prawnoprocesowych”.

Wyniki naszych wspólnych działań badawczych wraz z rekomendacjami zostaną przekazane po zakończeniu projektu do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

III Piłkarski Turniej Wakacyjny

Sobotnie przedpołudnie w Szkole Policji w Pile upłynęło pod znakiem sportowej rywalizacji. Na jednym z boisk wchodzącym w skład obiektów sportowych Szkoły rozegrany został III Piłkarski Turniej Wakacyjny o Puchar Komendanta Szkoły Policji w Pile. Podobnie jak w latach ubiegłych w Turnieju wzięło udział 6 reprezentacji, a każda z występujących drużyn składała się z 12 zawodników z rocznika 2007 - 2008.

Zgodnie z regulaminem Turnieju rozegrano łącznie 15 meczy po 12 minut systemem „każdy z każdym”. Po kilkugodzinnej walce na boisku zwycięzcą Turnieju okazała się drużyna Zjednoczeni Kaczory. Na miejscu drugim znalazła się Football Academy Piła 2007, a trzecie miejsce zajęła Iskra Szydłowo. Drużyny znajdujące się na podium otrzymały puchary.



Pozostałe drużyny, które uplasowały się na dalszych miejscach otrzymały pamiątkowe statuetki: czwarte miejsce zajęła drużyna

UKS Kotuń, piata była drużyna Fair Play Złotów, a tabelę wyników zamknęła drużyna Football Academy Piła 2008. Wyłoniono

również zwycięzców indywidualnych w trzech kategoriach. Królem strzelców został Alan Majewski (Iskra Szydłowo), najlepszym bramkarzem okazał się Marcin Płachta (UKS Kotuń), a tytuł najlepszego zawodnika meczu zgarnął Wiktor Rajek (Zjednoczeni Kaczory).

Obchody Święta Policji

O godz. 9.30 komendanci, kierownicy komórek organizacyjnych Szkoły wraz z przedstawicielami Zarządu Stowarzyszenia Emerytów i Rencistów Policji przy Szkole Policji w Pile złożyli kwiaty i oddali hołd pod tablicą upamiętniającą 75. rocznicę powołania Policji oraz pamięci policjantów poległych na służbie w latach 1919 – 1994, rozpoczynając obchody Święta Policji w Szkole Policji w Pile.

Ich główna część miała miejsce kilka godzin później - w samo południe w Auli Szkoły Policji. Uroczystość rozpoczęła się meldunkiem złożonym Pierwszemu Zastępcy Komendanta Głównego Policji Panu insp. Andrzejowi Szymczykowi przez mł. insp. Artura Godlewskiego. Następnie, zgodnie z ceremoniałem policyjnym nastąpiło wprowadzeniu sztandaru i odegranie hymnu państwowego. Jako pierwszy głos zabrał Komendant Szkoły insp. Roman Sobczak, który podziękował policjantom i pracownikom Policji za ciężką pracę, złożył życzenia osobistej satysfakcji oraz wytrwałości. Podziękował wszystkim przyjaciołom Policji, którzy wspierają Szkołę w realizacji własnych zadań, a w szczególności samorządowcom za wspieranie i dostrzeganie jej roli i znaczenia dla społeczności lokalnej. Pan Komendant również podziękował Komendantowi Głównemu i jego zastępcom za wspieranie Szkoły w przedsięwzięciach i mimo różnych potrzeb szkoleniowych utrzymanie jej charakteru kryminalnego.

W uroczystości uczestniczyli oprócz gośczonego w Szkole Pana insp. A. Szymczyka, m.in.: Pierwszy Zastępca Komendanta Wojewódzkiego Policji w Poznaniu insp. Piotr Mąka, Zastępca Komendanta Szkoły Policji w Słupsku insp. Leszek Ptach, byli

Tradycyjnie już młodym zawodnikom kibicowała maskotka wielkopolskiej Policji – sierż. Pyrek, a ochłodę po Turnieju zapewniła kurtyna wodna zorganizowana przez Strażaków z Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Pile. Na dzieci czekały również napoje i poczęstunek.

komendanci Szkoły Policji w Pile: insp. w st. spocz. Włodzimierz Michalski, insp. w st. spocz. Jerzy Powiecki, Zastępca Komendanta Szkoły Policji w Pile insp. w st. spocz. Piotr Gaca, Starosta Piłski Eligiusz Komarowski, Pierwszy Zastępca Prezydenta Miasta Piły Krzysztof Szewc, Prokurator Rejonowy w Pile Magdalena Roman, Komendant Powiatowy Policji w Pile mł. insp. Piotr Skrzypkowiak, Komendant Powiatowy Policji w Czarnkowie insp. Piotr Ryżek, Komendant Powiatowy Policji w Złotowie mł. insp. Beata Różniak – Krzeszewska, Komendant Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim cz.p.o. ppłk dr Robert Pawlicki, kierownik Zakładu Operacyjno-Rozpoznawczego Centralnego Ośrodka Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie płk Krzysztof Muzyczuk, Komendant Powiatowy Państwowej Straży Pożarnej w Pile bryg. Rafał Mrowiński, Prorektor ds. Rozwoju, Nauki i Współpracy Międzynarodowej PWSZ w Pile prof. zw. dr hab. inż. Henryk Tylicki, asp. szt. Wioletta Tymczyszyn przedstawicielka NSZZ Policjantów przy Szkole Policji w Pile, Przewodniczący NSZZ Pracowników Policji przy Szkole Policji w Pile pan Jacek Jahns, podinsp. w st. spocz. Tadeusz Dębski przedstawiciel Zarządu Stowarzyszenia Emerytów i Rencistów Policyjnych przy Szkole Policji w Pile, Kapelan Szkoły Policji w Pile ks. dr Władysław Nowicki, Proboszcz Parafii Ewangelicko-Augsburskiej ks. kpt. Tomasz Wola. W dalszej części uroczystości przyznano odznaczenia, wyróżnienia oraz awanse na wyższe stopnie służbowe – oficerskie i aspiranckie dla policjantów i pracowników Policji.



Decyzją nr 5/P/2016 z dnia 7 lipca 2016 r. o nadaniu odznak, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, na podstawie art. 12 ust.1 pkt 6 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji oraz rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 lipca 2000 roku w sprawie wzorów odznak policyjnych oraz szczegółowych zasad i trybu nadania ich policjantom w uznaniu szczególnych zasług i osiągnięć służbowych, w zakresie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania porządku publicznego nadał:

SREBRNĄ ODZNAKĘ „ZASŁUŻONY POLICJANT”:

- podinsp. Jackowi Słońskiemu – wykładowcy Zakładu Służby Kryminalnej;
- podinsp. Andrzejowi Harendzie – st. wykładowcy Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych;
- nadkom. Leszkowi Bielińskiemu – wykładowcy Zakładu Służby Kryminalnej.

BRAZOWĄ ODZNAKĘ „ZASŁUŻONY POLICJANT”:

- nadkom. Pawłowi Holeksie - wykładowcy Zakładu Służby Kryminalnej;
- kom. Marcinowi Chojnackiemu – ekspertowi Wydziału Zaopatrzenia.

Rozkazem Personalnym nr 2990 i 2993 z dnia 12 lipca oraz 3033 z dnia 18 lipca 2016 r. Komendanta Główny Policji, na podstawie art. 48 ust. 3 oraz art. 52 ust. 1 i art. 87 ust.1 pkt 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. – z dniem 24 lipca – mianował:

PRZEDTERMINOWO NA STOPIEŃ INSPEKTORA POLICJI

- mł. insp. Romana Sobczaka.

NA STOPIEŃ PODINSPEKTORA POLICJI:

- nadkom. Anetę Wróblewską – wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej.

PRZEDTERMINOWO NA STOPIEŃ KOMISARZA POLICJI:

- podkom. Katarzynę Budzyńską mł. wykładowcę Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych.

Rozkazem Personalnym nr 68/2016 z dnia 13 lipca 2016 r. Komendant Szkoły Policji w Pile, na podstawie art. 48 ust. 2 oraz art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji w związku z § 20 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 lipca 2007 roku w sprawie mianowania policjantów na stopnie policyjne - z dniem 24 lipca 2016 r. mianował:

NA STOPIEŃ ASPIRANTA SZTABOWEGO POLICJI:

- st. asp. Krzysztofa Plombona – mł. wykładowcę Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych,
- st. asp. Arkadiusza Dębskiego – mł. wykładowcę Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych,
- st. asp. Artura Lepalczyka mł. wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej,
- st. asp. Małgorzatę Hauchszulz – mł. wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej,
- st. asp. Leszka Łatko – asystenta Sekcji Ochrony Informacji Niejawnych,
- st. asp. Pawła Dobosza – asystenta Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia.

NA STOPIEŃ STARSZEGO ASPIRANTA POLICJI:

- asp. Karolinę Hołowiecką - mł. wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej,
- asp. Pawła Małeckiego – asystenta Sekcji Ochrony Informacji Niejawnych,

- asp. Dawida Wudarczyka - mł. wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej.

NA STOPIEŃ ASPIRANTA POLICJI:

- mł. asp. Macieja Galara - mł. wykładowcę Zakładu Służby Kryminalnej.

NA STOPIEŃ MŁODSZEGO ASPIRANTA POLICJI:

- sierż. szt. Wiolettę Sobańską - asystenta Sekcji Ochrony Informacji Niejawnych.

NA STOPIEŃ SIERŻANTA SZTABOWEGO:

- st. sierż. Magdalенę Borowiak – instruktora Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia.

Decyzją nr 99 z dnia 15 lipca 2016 r. o przyznaniu nagród, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji za wzorowe wykonywanie obowiązków służbowych wyróżnił nagrodą pieniężną:

- podinsp. Andrzeja Harendę – starszego wykładowcę Zakładu Prewencji i Technik Interwencyjnych;

Odznaczenia, akty mianowania i listy gratulacyjne wszystkim wyróżnionym wręczyli Pan insp. Andrzej Szymczyk Pierwszy Zastępca Komendanta Głównego Policji oraz Pan Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Roman Sobczak. Po wręczeniu odznaczeń i awansów głos zabrali: I Zastępca Komendanta Głównego Policji, Starosta Pilecki Elżbieta Komarowska, Pierwszy Zastępca Prezydenta Miasta Piły Krzysztof Szewc oraz Kapelan Szkoły. Uroczystość zakończyła się odprowadzeniem sztandaru i meldunkiem złożonym Panu insp. Andrzejowi Szymczykowi.

„Silacze 2016”

W dniu 19 lipca 2016 r. w ramach upamiętnienia obchodów 97-lecia powołania Policji Państwowej, przypadającego w dniu 24 lipca, na placu apelowym Szkoły Policji w Pile odbyła się trzecia edycja zawodów „SILACZE”. Patronat nad zmaganiem słu-
chaczy objął Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Roman Sobczak. W turnieju uczestniczyło 9 dwuosobowych zespołów, w skład których zgodnie z warunkami uczestnictwa wchodziła kobieta i mężczyzna. Przy wspaniałej i żywiołowo reagującej widowni, zawody w sześciu konkurencjach:

1. "Spacer farmera" (sztafeta na czas) – mężczyzna z obciążeniem 2x50 kg, kobieta z obciążeniem 2x25 kg,
2. "Szkocki drwal" (zarzut na klatkę piersiową, liczba powtórzeń) – mężczyzna belka żeliwna 80 kg, kobieta gryf z obciążeniem 42 kg,
3. "Waga płaczu" (trzymanie ciężaru na wyprostowanych rękach na czas) – wspólne obciążenie 20 kg,
4. "Uścisk Herkulesa" (trzymanie platformy na czas) – wspólne obciążenie 150 kg,
5. "Opona" (przetaczanie sztafeta na czas) – 95 kg,
6. "Przeciąganie samochodu" (na czas) – Fiat Ducato 1500 kg

zwyciężył zespół w składzie: post. Anna Gebauer i post. Marcin Szpruch.

Na kolejnych miejscach uplasowali się:

II miejsce: post. Joanna Nadolska i post. Miłosz Grabiński,

III miejsce: post. Justyna Zagrodowicz i post. Przemysław Rawski,

IV miejsce: post. Katarzyna Gronostaj i post. Bartłomiej Arcimowicz,

V miejsce: sierż. szt. Edyta Trzcińska i mł. asp. Marcin Mańka,

VI miejsce: asp. Weronika Szczepaniak i st. sierż. Michał Sura,

VII miejsce: post. Aneta Bryk i post. Bartosz Albekier,

VIII miejsce: mł. asp. Diana Zatłokiewicz i sierż. szt. Łukasz Płaza,

IX miejsce: post. Daria Sałata i post. Maciej Wiatrzyk.

Gratulując i dziękując za sportowe zaangażowanie, a także sportową rywalizację wszystkim uczestnikom zawodów, Komendant Szkoły Policji insp. Roman Sobczak oraz Naczelnik Wydziału Organizacji Szkolenia i Dowodzenia mł. insp. Artur Godlewski wręczyli okolicznościowe statuetki i pamiątkowe dyplomy Turniej zorganizowali: kom. Wojciech Kur, asp. szt. Ryszard Rudnicki, mł. asp. Przemysław Zublewicz oraz podkom. Krystian Nowak.



III miejsce w turnieju piłkarskim

W dniu 15 lipca reprezentacja Międzynarodowego Stowarzyszenia Policji IPA - Region Szkoła Policji w Pile wzięła udział w Turnieju Piłki Nożnej o Puchar Dyrektora

Zakładu Karnego we Wronkach. Rywalizacja odbyła się pomiędzy 20 drużynami na boisku sportowym w Popowie k. Wronek.



Nasza reprezentacja zaprezentowała się z bardzo dobrej strony, co zaowocowało tym, że stanęła do rywalizacji o III miejsce. Rywale z KPP w Szamotułach zdobyli w tym meczu zaledwie jednego gola, co w odniesieniu do pięciu strzelonych przez naszych

zawodników, pozwoliło im cieszyć się z miejsca na podium.

Pierwsze miejsce zajęła I drużyna Zakładu Karnego we Wronkach, natomiast drugie miejsce - II drużyna Zakładu Karnego we Wronkach.

Pożegnanie Księdza Kapelana

Jednym z elementów tegorocznych obchodów Święta Policji, które w Pile odbyły się w dniu 22 lipca, była msza święta. Tym razem miała ona szczególny wymiar, ponieważ poza wspomnianą intencją, związana była z zakończeniem posługi kapłańskiej księdza doktora Władysława Nowickiego - kapelana (od 1998 roku) Szkoły Policji w Pile, Komendy Powiatowej Policji w Pile oraz Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Pile. Na mszy obecni byli zastępcy komendanta Szkoły Policji w Pile: insp. Roman Gryczka i insp. Mariusz

Wiatr, którzy przekazując symboliczny upominek, wyrazili swoje podziękowanie za wieloletnią posługę kapłańską księdza proboszcza parafii p.w. św. Stanisława Kostki w Pile. Poza pocztami sztandarowymi wspomnianych wcześniej instytucji, a także Ochotniczej Straży Pożarnej w Szydłowie, na mszy obecni byli władze Piły i powiatu pilskiego, kadra kierownicza Szkoły Policji w Pile i KPP w Pile.



Osiemnastoletni okres posługi kapłańskiej na rzecz służb mundurowych księdza Władysława Nowickiego, to czas, który charakteryzowała otwartość i chęć współpracy. Ksiądz kapelan aktywnie uczestniczył w życiu kulturalnym i duchowym pilskiej Szkoły, poprzez udział we wszystkich uroczystościach, zarówno tych służbowych, związanych ze Świętem Policji czy otwarciem nowych obiektów, a także pozasłużbowych, jak spotkania opłatkowe, czy wspólne wyjazdy na Jasnogórskie Spotkania Środowiska Policyjnego. Swoją obecnością wspierał policjantów zarówno w chwilach uroczystych i radosnych, jak też w chwilach smutku, niosąc im zawsze pomoc duchową.

Ks. dr Nowicki z własnej inicjatywy organizował i przeprowadzał w Szkole rekolekcje wielkopostne i adwentowe, spowiedź w godzinach dogodnych dla słuchaczy, kursy przedmałżeńskie oraz był opiekunem uczestników terapii zajęciowej. Chodząc po kompaniach, zapraszał osobiście policjantów do udziału w rozmowie i modlitwie, rozdając modlitewniki i zachęcając przebywających z dala od swoich domów funkcjonariuszy do modlitwy i zadumy. Na szczególną uwagę zasługuje również fakt, iż ksiądz Władysław Nowicki włączał się we współpracę z samorządem szkolnym w zakresie działalności wolontaryjnej.

